

Riksdagens protokoll

1996/97:54

Torsdagen den 23 januari

Kl. 9.00 – 16.24

Protokoll
1996/97:54

1 § Utökning av antalet suppleanter i lagutskottet

Valberedningen hade, enligt ett till kammaren inkommet protokollsutdrag, på begäran av Västerpartiets riksdagsgrupp, tillstyrkt att antalet suppleanter i lagutskottet skulle utökas från 19 till 20.

Kammaren medgav denna utökning.

2 § Val av extra suppleant i lagutskottet

Företogs val av extra suppleant i lagutskottet.

Kammaren valde i enlighet med valberedningens förslag till

suppleant i lagutskottet

Per Rosengren (v)

3 § Anmälan om inkomna faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen

Tredje vice talmannen meddelade att följande faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen inkommit och delats ut till kammarens ledamöter:

Kommissionens rapport om den inre marknadens följder och effektivitet

KOM (96) 520

Förslag till enklare lagstiftning för inre marknaden (SLIM-initiativet)

KOM (96) 559

Förslag till gemenskapsstrategi för förnybara energikällor KOM (96) 576

4 § Meddelande om fördröjda svar på interpellationer

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelser:

Interpellation 1996/97:97

Till riksdagen

Interpellation 1996/97:97 av Ragnhild Pohanka om statens övergripande försörjningsansvar för sina invånare.

Interpellationen kommer att besvaras torsdagen den 13 februari 1997.

Skälet till dröjsmålet är arbetsanhopning.

Stockholm den 17 januari 1997

Margot Wallström

Interpellation 1996/97:105

Till riksdagen

Interpellation 1996/97:105 av Gudrun Lindvall om drivgarn i Östersjön.

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 4 februari 1997.

Skälet till dröjsmålet är utlandsresa.

Stockholm den 21 januari 1997

Annika Åhnberg

Allmänpolitisk debatt

5 § Allmänpolitisk debatt (forts. från prot. 53)

EU:s regeringskonferens

EU:s regeringskonferens

Anf. 1 GÖRAN LENNMARKER (m):

Herr talman! Det måste nu skapas *ett* Europa och inte bibehållas två Europa. Den historiska chansen att ena vår kontinent får inte försittas. Regeringskonferensens viktigaste uppgift är att förbereda för EU:s utvidgning. Det är viktigt att vi har det perspektivet klart för oss hela tiden.

För att klara av utvidgningen behöver man revidera beslutsmekanismer och institutioner. Ett EU med väsentligt många fler medlemmar måste naturligtvis ha delvis andra mekanismer än ett EU med 15 ganska homogena västeuropeiska länder. Det är bråttom för oss att bli färdiga med regeringskonferensen. Om förhandlingarna med de nya medlemmarna skall kunna påbörjas i år måste regeringskonferensen vara klar senast i juni. Det har redan förlorats en del tid, och därför är det centralt att regeringskonferensen får fart och att man kommer fram redan före sommaren.

Inledningsvis vill jag säga att det finns många viktiga frågor som jag inte tänker ta upp, dels för att jag inte riktigt hinner, dels för att de kanske inte kommit så långt i regeringskonferensen. Det gäller t.ex. brottsbekämpning och tredje pelaren, öppenhet, miljöfrågor och även frågorna som gäller avreglering och en effektivare inre marknad. Jag vill här koncentrera mig på några punkter.

Den ena gäller det som ändå är EU:s huvuduppgift, frihet och fred. Vi har lärt oss, inte minst genom de jugoslaviska krigen, hur viktigt det är att

EU har en gemensam utrikes- och säkerhetspolitik. Vi vet av bitter erfarenhet hur det kan gå i Europa när demokratierna är oeniga, när man inte har kraften att genomföra och följa en politik som kan förebygga konflikter och stämma kriser och krig. Därför måste man se till att EU får en gemensam utrikes- och säkerhetspolitik som är både gemensam och kraftfull.

Här finns tecken på att regeringskonferensen kan komma framåt. Den gemensamma analysenheten, som är en gammal moderatidé, ser ut att kunna förverkligas. Vi noterar att arbetet ser ut att gå framåt vad gäller EU:s möjlighet att genomföra fredsbevarande operationer. Jag vill återigen erinra om att Makedonien är ett strålande exempel på hur man kan förebygga kriser och krig genom att vara förutseende.

Den viktigaste kvarvarande frågan kring utrikes- och säkerhetspolitiken gäller beslutskraften. Vi har ett förslag från det irländska ordförandeskapet, eller snarare deras sammanfattning av regeringskonferensen hittills, som tyder på att man nog är på väg mot en ganska klok lösning i fråga om gemensamma aktioner. Man skall kunna ha ett konstruktivt avståndstagande i så måtto man inte kan delta i dessa.

När det däremot gäller den gemensamma ståndpunkten, anser vi från moderat håll fortfarande att det är litet för svagt. Vi vill erinra om att riksdagen faktiskt skärpte den position som regeringen avgav i november 1995 och menade att förutsättningen för att man skulle kunna hävda nationell vetorätt skulle vara vitala nationella intressen. Det förslag som nu finns, att det skulle vara nationell politik, menar vi är ett alldeles för svagt skäl för att ett land skall kunna blockera gemensamma positioner. Det är oerhört viktigt att vi får en utrikespolitik som faktiskt kan fungera.

Jag skall säga något kort om den gemensamma valutan. Regeringskonferensen handlar ju inte om EMU och den gemensamma valutan, men likväl är frågan av mycket stor vikt för EU:s utveckling och framtida agerande. Jag vill framhålla att det skulle stärka EU och Sveriges position i unionen om regeringen tydligt tog ställning för ett snabbt deltagande i den gemensamma valutan. Jag vill uppmana utrikesministern att göra det i denna debatt.

En fråga som ofta kommit upp till diskussion på den allra senaste tiden är flexibiliteten. Bakom detta ligger iakttagelsen att ett EU som utvidgas blir mycket mer heterogent. Vi får ett EU som har en vidare medlemskrets, inte bara i antalet medlemsstater, utan också i bakgrund, kultur, traditioner och naturligtvis historiska erfarenheter. Klyftan mellan Västeuropa och Östeuropa är ju fortfarande mycket stor. Jag tror att vi skall vara medvetna om att ett EU med många medlemmar i framtiden, det vi önskar oss, kommer att få en del problem. Det kan bli trögare, och det kan bli fler blockeringar. Det måste vi inse.

Hur skall vi då hantera detta? Det finns ju en tradition av samförstånd inom EU. Man söker komma fram gemensamt. Om vi ser tillbaka kan vi också notera att man inom EU faktiskt ofta har varit eniga om att vara oeniga. Jag vill erinra om att Storbritannien och Danmark har varit med om EMU, nämligen att EU skall bygga upp den gemensamma valutan, även om de inte själva förbundit sig att delta. Storbritannien har accepterat det sociala protokollet – inte att själv delta i det, men att EU har det.

Det finns alltså en tradition att försöka vara ense även om man i vissa situationer inte kommer överens om att gå vidare på varje enskilt område.

Normalfallet måste även i fortsättningen vara att man helst, precis som i det förgångna, skall vara ense om mekanismerna, även om ett eller flera länder av olika skäl inte vill delta i en verksamhet som EU har. Men det finns naturligtvis en knäckfråga här: Skall ett visst samarbete på ett visst område kunna fortsätta, även om en eller några få medlemsstater motsätter sig detta, dvs. när man inte ens kan nå enighet om oenighet?

I det här perspektivet av utvidgningen kan det möjligtvis vara rimligt att man finner mekanismer för att kunna gå vidare på sådana här områden, under vissa förutsättningar. Det bör vara genuint gemensamma frågor, så att det verkligen finns anledning att behandla dem på EU-nivå. De skall naturligtvis också följa EU:s grundläggande principer och inte på något sätt skada eller vara till nackdel för något enskilt medlemsland eller för det gemensamma, t.ex. den inre marknaden.

Varför skulle man då gå vidare på det här sättet? Av Schengenavtalet kan vi göra observationen att det trots allt är bättre att gå vidare inom ramen för EU än att gå vid sidan om när man har ett samarbetsområde som man är angelägen att gå vidare med. Det hade ju faktiskt varit bättre om vi hade haft Schengenöverenskommelsen innanför EU än som en parallellöverenskommelse.

Tysklands och Frankrikes förslag om flexibilitet har många oklarheter. Det behöver utarbetas ytterligare för att man skall kunna ta ställning till det. Dock kan man redan nu ställa sig positiv till att det skapas en möjlighet för att inom ramarna för fördraget och enligt EU:s principer kunna ta nödvändiga steg även i den beklagliga situationen att ett eller några få medlemsländer inte vill gå vidare.

Herr talman! Låt mig slutligen ta upp en fråga som jag tycker blir mer och mer pinsam. Det gäller sysselsättningsunionen. Det är bra att EU följer arbetslösheten i medlemsländerna och ger tydliga rekommendationer om hur arbetslösheten skall minskas. Att fördragsfästa detta förfarande som redan existerar kan vara rimligt. Därmed markeras ytterligare att EU och den gemensamma marknaden fungerar bäst om medlemsländerna har låg arbetslöshet.

Jag är dock oroad över den svenska regeringens agerande. För det första struntar man i att följa rekommendationerna på viktiga punkter. Man skickar signaler till EU om att rekommendationerna inte betyder så mycket.

För det andra har man en retorik kring sysselsättningsunionen som är bekymmersam. Det ger intryck av att en sysselsättningsunion på något sätt skulle kunna minska arbetslösheten i Sverige.

På den punkten måste vi vara alldeles kristallklara. Det är en dålig politik i Sverige som befäster den höga arbetslösheten. Det kan inte EU lösa åt Sverige. Det kan bara lösas här i Sverige, här i riksdagen. Det ger intryck av att regeringen kan komma att vilja skylla ifrån sig på EU när man inte själv kan klara uppgiften att halvera arbetslösheten som man har lovat.

Den enkla rekommendationen till regeringen är att man bör följa EU:s rekommendationer och sänka arbetslösheten i stället för att strunta i EU:s rekommendationer och höja arbetslösheten. Det är det absolut viktigaste man behöver göra på detta område.

Anf. 2 BENGT HURTIG (v) replik:

Herr talman! Det har i Sveriges riksdag varit ganska stor enighet om att vi skall lägga ned stor möda på att försvara den svenska offentlighetsprincipen inför och under EU-medlemskapet. Det fanns från början ganska påtagliga varningar för att hemlighetsmakeriet i EU skulle kunna undergräva den svenska offentlighetsprincipen. Vi har ju också sett en del exempel på när svenska myndigheter har låtit sekretessbehandlingen inom EU gå före den svenska öppenheten.

Nu berörde inte Lennmarker den här problematiken i sitt anförande. Men i EU-parlamentet har man diskuterat det här. Man har där lagt fram ett förslag till regeringskonferensen om att fördraget skall fastslå att EU-rätten inte skall kunna inskränka nationella regler och nationell lagstiftning som garanterar medborgarnas insyn och tillgång till dokument och till offentliga handlingar.

Det här förslaget fälldes. Bland dem som fällde det var samtliga svenska moderater. Jag skulle därför vilja fråga om det är någon ändring i linjen vad gäller synen på svensk offentlighetsprincip och EU från moderat håll.

Anf. 3 GÖRAN LENNMARKER (m) replik:

Herr talman! Svaret är nej. Vi har alltid stått upp för den svenska offentlighetsprincipen, som har över tvåhundraåriga traditioner. Vi vill gärna se att den införs också i EU.

Anf. 4 BENGT HURTIG (v) replik:

Herr talman! Det är uppenbart att i praktisk handling röstar faktiskt den moderata gruppen i EU-parlamentet mot ett förslag som skall skydda den nationella offentlighetsprincipen.

Anf. 5 GÖRAN LENNMARKER (m) replik:

Herr talman! Jag kan inte yttra mig över förslaget i Europaparlamentet och de hakar som kan ha funnits i detta.

Men den moderata politiken är kristallklar i detta avseende.

Anf. 6 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s) replik:

Herr talman! Göran Lennmarker använde ordet orolig i samband med sysselsättningsunionen. Jag tror att han har anledning att vara det vad gäller sitt eget partis argumentering.

Arbetslöshetsfrågan är ju något som alla länder i Europa arbetar med – utanför Europa också. Det är något som är gemensamt för oss. Naturligtvis är lösningarna i huvudsak nationella. Det är vi själva som kan göra de riktigt stora insatserna. Men vi kan också hjälpas åt, inte minst i länder där vi arbetar så nära varandra som vi gör inom den inre marknaden.

Vi socialdemokrater har känt väldigt starkt att vi har det svenska folkets stöd för att också driva detta inom EU. Det har vi gjort, tillsammans med socialdemokrater från andra länder. Vi har nu kommit i den situationen att vi i det förslag till utkast till fördrag som finns är tillgodosedda i mycket hög grad. Jag förstår att Göran Lennmarker inte tycker att det här är särskilt trevligt. Han har ju tidigare sagt att denna vår idé att driva det

på det här sättet skulle vara någon sorts politisk bluff eller att det skulle vara feltänkt från början.

Nu har vi en majoritet av länderna bakom oss. Det är klart att Göran Lennmarker kan fortsätta att säga att det är feltänkt, men jag tror ändå att det här kommer att bli EU:s beslut så småningom. Jag tror också att det kommer att vara en ytterligare draghjälp i kampen mot arbetslösheten. Det är inte något paradys som öppnas genom det, men det är en draghjälp och vi skall utnyttja alla möjligheter att bekämpa arbetslösheten.

Anf. 7 GÖRAN LENNMARKER (m) replik:

Herr talman! Det är viktigt att observera att det förslag som nu är framlagt snarast innebär en fördragsfästning av Essenpolitiken, en politik som Moderata samlingspartiet mycket kraftfullt står upp bakom.

Vi tycker att det är bra att man övervakar länderna och följer utvecklingen av arbetslösheten. Vi tycker att det är bra att EU ger tydliga rekommendationer. Men då måste väl regeringen för det första se till att man följer de rekommendationerna i stället för att på viktiga punkter strunta i dem. Det undergräver ju både den svenska regeringens och Sveriges position inom EU och naturligtvis hela systemet om medlemsländerna inte bryr sig om de rekommendationer man kommer fram till.

För det andra är retoriken kring detta mycket oroande. Det är mycket skadligt om man ger intryck av att EU:s sysselsättningsunion på något sätt skulle ta ansvar för den höga arbetslösheten i Sverige och om man skulle kunna skylla på EU om regeringen inte lyckas i sin målsättning att halvera arbetslösheten. Det är mycket oroande om man på det sättet ger intryck av att EU skall göra något som faktiskt är den svenska regeringens ansvar.

Återigen: Se till att sänka arbetslösheten i Sverige och att följa EU:s rekommendationer i stället för att höja arbetslösheten i Sverige och strunta i EU:s rekommendationer. Det är väl en mycket klokare ståndpunkt. Dessutom skulle det ge litet respekt i EU-kretsar.

Anf. 8 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s) replik:

Herr talman! Debatten har handlat om huruvida vårt sysselsättningsmål och kampen mot arbetslösheten skall skrivas in i fördraget eller inte. Det är det som har diskuterats mellan partierna. Vi har varit väldigt tydliga och sagt att det här är viktigt. Moderaterna har hela tiden försökt håna det. Man har sagt dels att det inte är viktigt, dels att vi aldrig skulle få igenom det.

Vi är inte framme än; det är fortfarande ett förslag. Men vi har en mycket stor uppbackning kring det, och det är ett gott socialdemokratiskt arbete. Vi gör det här därför att vi tar frågorna som har med sysselsättning och arbete att göra på allvar. Vi gör det inte för att skylla på någon annan. Men vi vet att vi alla måste bidra i det här arbetet som är så stort och viktigt.

Anf. 9 GÖRAN LENNMARKER (m) replik:

Herr talman! Min fråga till utrikesministern blir då: Avser regeringen att följa rekommendationerna från EU om det nu kommer in i fördraget, eller skall man även fortsättningsvis strunta i rekommendationerna?

Anf. 10 PETER ERIKSSON (mp) replik:

Herr talman! Det börjar nu bli ganska uppenbart för var och en att vad EU syftar till, åtminstone inom kärnan i EU och i de större länderna som driver på processen, är att bygga en ny federal stat i Västeuropa. Även vi i Sverige, även partierna från ja-sidan, de som vill att vi skall vara med i EU, måste förhålla oss till det här projektet.

Moderaterna är ett parti som tar ställning väldigt klart för t.ex. EMU, som är ett stort steg på väg mot den federala staten. EMU i sig menar jag kommer att leda till att vi på sikt också får en gemensam finans- och skattepolitik.

Regeringskonferensen verkar också ta flera stora steg i federal riktning. Moderaterna vill att man skall gå ännu längre än vad irländarna har föreslagit i sitt förslag, att överge den nationella vetorätten när det gäller utrikespolitiken. Moderaterna verkar inte heller vara emot den form av flexibilitet som man föreslår, där några länder skall gå före och vi andra skall komma efter i sinom tid.

I partiledardebatten i går ägnade moderaten Lars Tobisson praktiskt taget hela sitt inlägg åt att anklaga Göran Persson för att han inte tar ställning i viktiga frågor. När skall moderaterna krypa fram ur buskarna och öppet deklarerat att man tar ställning för att EU skall bli en federal stat? När skall ni sluta det här skamlösa spelet, som ni har hållit på med så länge, om att det handlar om mellanstatlighet?

Anf. 11 GÖRAN LENNMARKER (m) replik:

Herr talman! Svaret är mycket enkelt. Moderaterna vill inte att EU skall utvecklas till en federal stat. Vi tycker att den form av samarbete som EU har, en blandning av mellanstatligt och i vissa fall överstatligt samarbete, hittills har varit mycket framgångsrik och säkert kommer att bli mycket framgångsrik även i fortsättningen.

Jag vill erinra Peter Eriksson om att grunderna för den svenska positionen i förhandlingarna, t.ex. vad gäller vetorätten, har fastslagits av riksdagen i bred enighet, dock inte inklusive Miljöpartiet.

Anf. 12 PETER ERIKSSON (mp) replik:

Herr talman! Jag tycker att det är synd att Moderaterna inte vågar ta steget. Det är inte trovärdigt längre med retoriken från folkomröstningen, att det egentligen är mellanstatligt.

Alla människor som över huvud taget är med i debatten och lyssnar till vad som händer ser ju att det är någonting helt annat som växer fram. Där fungerar inte de här magiska orden längre. Men det är ju Moderaternas ensak att ställa sig i en debatt som pågår vid sidan om.

Anf. 13 HELENA NILSSON (c):

Herr talman! Det dokument som det irländska ordförandeskapet presenterade inför det Europeiska rådet i Dublin i december bör nog analyseras av Sveriges riksdag. En revidering av EU:s fördrag kan verka blodfattigt och föga upphetsande. Så är inte fallet. Det beror dels på att det irländska ordförandeskapet har presenterat ett överskådligt och läsvänligt utkast till fördrag, men framför allt därför att de frågeställningar som vi har att hantera är av så grundläggande betydelse. Fördragen lägger grund

för det europeiska samarbetet i dag och ett reviderat fördrag för Europa av i morgon. Nu har Irland lämnat över stafettpinnen till Nederländerna.

För Centerpartiet är det viktigt att regeringskonferensen skapar förutsättningar för ett utvidgat, uthålligt och förpliktande samarbete mellan Europas alla demokratier. Med samarbete skall vi skapa ett Europa för fred, välfärd och god miljö.

Unionen bör i ännu högre utsträckning bli ett effektivt redskap för samarbete i frågor som är av gemensamt intresse för medlemsstaterna och där samverkan kan leda till att invånarna känner trygghet och har en välfärd och där också miljön förbättras. Det innebär, som vi ser det, en fördjupning av samarbetet på vissa områden men möjligen ett återförande till medlemsstaterna av beslutsfattande på andra områden. Men det innebär framför allt en utvidgning av unionen till de baltiska staterna och till länderna i Central- och Östeuropa. Det innebär också ett närmande till de europeiska länder som inte vill bli fullvärdiga medlemmar av EU eller för länder likt Ryssland, Ukraina och Vitryssland, för vilka ett fullvärdigt medlemskap inte är aktuellt under den närmaste tiden.

Innan jag närmare kommenterar innehållet i det irländska dokumentet vill jag betona behovet av att regeringen fortsatt involverar riksdagen i förhandlingarna inom regeringskonferensen. Jag bedömer att förankringsprocessen hittills har fungerat tillfredsställande. Jag är också imponerad av det arbete om regeringskonferensens fortskridande som olika organisationer bedriver i en nära dialog med medborgarna. Däremot har vi från Centerpartiet konstaterat att det är litet så och så med den nordiska dialogen. Jag konstaterar att de tre nordiska EU-länderna har haft svårt att koordinera sitt arbete sinsemellan och inte funnit former för att involvera Norge och Island i processen. Den nordiska koordineringen torde kunna utvecklas när regeringskonferensen nu går in i sin avgörande fas.

Herr talman! Det dokument som det irländska ordförandeskapet presenterade för EU:s stats- och regeringschefer i december bär titeln Europeiska unionen i dag och i morgon: Att anpassa Europeiska unionen till förmån för dess folk och att förbereda den för framtiden.

Förslaget är en allmän ram för ett utkast till revidering av fördragen. Som sådan ram fungerar den väl.

Det är värdefullt att vi vid den här tiden har ett dokument att debattera. Det är välgörande för diskussionen då regeringskonferensen ibland görs till något mycket större än den faktiskt är. De som hittills ivrigt förespråkade att vi inte skulle gå med i EU ser naturligtvis, vilket vi redan hört i debatten, ett Europas förenta stater i varje fördjupning av samarbetet och kräver mindre union. Vi kan också se att de fundamentalistiska federalisterna å andra sidan förutsätter mycket mer av överstatlighet och förändringar för att acceptera utvidgning till fler länder. Jag tror att båda ytterligheterna resonerar i grunden fel. När femton länder skall enas kommer det vare sig att bli det ena eller det andra utan en kompromiss i mittfåran.

Från Centerpartiet känner vi viss tillfredsställelse över vad konferensen hittills har uppnått. Sakfrågor har behandlats, vilket bara det är en svensk framgång. Samarbete om sysselsättning finns med i utkastet som ett eget kapitel. Det är ju ett genombrott för den svenska regeringspolitiken. För vår del hade vi gärna sett att sysselsättningsdiskussionen hade

förts i det ekonomiska kapitlet. Men när det nu finns som ett förslag till ett eget kapitel så accepterar vi det näst bästa.

Det bör också noteras att skrivningarna om medborgaren och unionen innehåller svenska hjärtefrågor som fördjupat samarbete för ökad jämställdhet och ökad rättvisa för handikappade och andra utsatta grupper i vårt samhälle.

Jag tar tillfället i akt att särskilt ta upp några frågor men jag vill också resa ett och annat förbehåll.

Centerpartiet anser att rådande balans mellan EU:s institutioner i allt väsentligt fungerar tillfredsställande. EU skall även fortsättningsvis behålla sin unika karaktär av mellanstatligt samarbete med avgränsade överstatliga inslag. Centerpartiet vill inte utveckla EU till en federation. Det är vi också överens om. Det finns en majoritet för det i Sveriges riksdag. Det talar också för att samarbetets uppdelning i olika så kallade pelare bör och kommer att bibehållas.

I det irländska förslaget finns inget som motsäger detta. Däremot, det har vi också hört i diskussionen och haft uppe i EU-nämnden, saknas det i det irländska utkastet texter för de avgörande frågeställningarna om röstreglerna i ministerrådet, balansen mellan råd, kommission och Europaparlament samt om domstolens roll. Det är naturligtvis grundläggande för karaktären på det fortsatta samarbetet och kommer att bli en viktig fråga här under våren.

I det irländska utkastet fanns också en formulering om större operativ kapacitet för polisen inom tredje pelaren, alltså inom Europol. Vi i Centerpartiet har en mycket restriktiv syn på samarbetet i den tredje pelaren. För vår del är det därför otillfredsställande att se ett förslag om ökad operativ kapacitet utan att man definierar begreppet. Vi har heller inte särskilt lång erfarenhet av dagens Europol. Samarbetet är ännu i sin linda. Därför anser vi att det inte finns något skäl att otåligt gå vidare och fördjupa det polisiära samarbetet. Vi noterar att det även verkar vara regeringens åsikt.

Vi i Centerpartiet anser också att regeringskonferensen måste nå ett genombrott när det gäller en sammanhållen och gemensam miljöpolitik. Denna fråga har diskuterats under närmare två år, och efter många mödosamma påpekanden från Centerpartiet i den här kammaren har regeringen skaffat sig en tydligare miljöprofil och har också arbetat intensivt med dessa frågor under regeringsförhandlingarna. Riksdagens beslut om svenska förhandlingspositioner ger regeringen ett klart mandat att driva på för att göra hållbar utveckling till ett övergripande mål för unionen. Det irländska utkastet innebär vissa förbättringar när det gäller hållbar utveckling, men det är inte tillräckligt.

Det måste vara av största vikt för regeringen att man når längre i förhandlingarna på miljöområdet. De fyra punkter som enligt utkastet fortfarande är under behandling är mycket intressanta för Sverige. Att miljögarantin förtydligas så att den också omfattar rätten att införa strängare regler – inte bara behålla dem – är mycket centralt. Det är i Sveriges intresse att åstadkomma röstregler i ministerrådet som innebär att fler beslut kan fattas med kvalificerad majoritet. Centerpartiet ser gärna också ett förnyat svenskt initiativ om att etablera den s.k. substitutionsprincipen som norm inom unionen. Detta har regeringen åtagit sig i sin skrivelse. Jag vill därför passa på att fråga utrikesministern: Hur går det med arbetet

att etablera substitutionsprincipen som en fråga för regeringskonferensen?

Herr talman! Det är ett svaghetstecken att de nordiska EU-länderna nått så klena framgångar när det gäller öppenhet och insyn. Om det irländska utkastet avspeglar ambitionsnivån hos en majoritet av medlemsländerna, inger detta en djup oro, och det rimmar dåligt med ansatsen att "anpassa Europeiska unionen till förmån för dess folk".

Centerpartiet vill därför uppmana regeringen till ett nytt nordiskt initiativ för öppenhet, insyn och meddelarfrihet.

Artikel J 4 i Maastrichtfördraget var ett bekymmer för förhandlare och regeringar under medlemskapsförhandlingarna. Här i Sverige utgjorde artikeln en knäckfråga i diskussionerna om det svenska EU-medlemskapet. Paragrafens kryptiska formulering var kontroversiell för NATO-medlemmen Danmark och är minst lika kontroversiell för ett militärt alliansfritt land som Sverige. Den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken skall inkludera "utformningen på sikt av en gemensam försvarspolitik som med tiden skulle kunna leda till ett gemensamt försvar". I regeringens proposition om medlemskapet konstaterades att paragrafen kommer att diskuteras vid den översynskonferens som nu pågår. Sverige har markerat att vi själva kommer att avgöra om vi i en framtid skall delta i en eventuell gemensam försvarspolitik.

I denna del av det irländska dokumentet återfinns också det mest avgörande förändringsförslaget. Kan den tilläggskrivning till artikel J 4 som presenteras i det irländska dokumentet lotsas genom regeringskonferensen, förändras i grunden denna del av samarbetet. I tillägget görs nämligen en tydlig avgränsning av vad som menas med en gemensam försvarspolitik och ett gemensamt försvar. Vad som avses är "humanitära insatser och räddningsinsatser, fredsbevarande uppdrag och insats av stridskrafter vid krishantering inklusive fredsskapande". Införs detta förtydligande upphör artikeln att vara kontroversiell för Sverige. Hotet om en militarisering av EU förklingar. Om förslaget vinner gehör i samtliga medlemsländer skulle detta vara regeringskonferensens mest betydelsefulla framsteg och en triumf för det svensk-finska initiativet om samarbete i fredsfrämjande uppgifter. Det senare förslaget är också något som vi stödde i vår motion med anledning av regeringens skrivning.

Men om vårens förhandlingar inte innebär att denna insnävning blir av är det nödvändigt att behålla det svenska förbehållet mot att delta i en gemensam försvarspolitik och ett gemensamt försvar. Detta måste garanteras också i förhållande till det reviderade fördraget. Det får inte finnas paragrafer som omöjliggör för dagens medlemsstater eller tillkommande medlemsstater att vara militärt alliansfria. På denna punkt är det av central betydelse att regeringen tillsammans med andra militärt alliansfria länder värnar möjligheterna att stå utanför ett fördjupat försvarssamarbete. Grundlösa spekulationer om att Sverige planerar att överge sin militära alliansfrihet bidrar inte till klarhet om våra avsikter.

Herr talman! Många komplicerade frågor kvarstår – röstviktningen och beslutsprocedurerna, parlamentets inflytande, kommissionens sammansättning och den flexibla integrationen. Den senare frågan har visserligen kommit upp till diskussion, men jag hoppas att utrikesministern i sitt anförande tar upp vad som där har hänt under den allra senaste veckan.

Det är nödvändigt att vi har realistiska förväntningar på vad som blir resultatet av regeringskonferensen. Risken är annars stor att resultatet kan uppfattas som ett misslyckande. Jag bedömer halvtidsresultatet som hyggligt. På några punkter görs viktiga genombrott, på andra områden förefaller det vara mer av på stället marsch. Det viktiga är att översynen mynnar ut i ett reviderat fördrag som kan få stöd i de 15 parlamenten och i förekommande fall i de folkomröstningar som skall föregå en ratificering.

Det är också viktigt att den svenska regeringen med kraft markerar att östutvidgningen inte får försinkas av att vissa länder eller kommissionen anser att de institutionella förändringarna är alltför små. Regeringskonferensens ursprungliga syfte var inte att förbereda för en utvidgning utan att göra en mindre översyn av Maastrichtfördraget. Dessutom har EU heller inget egentligt val vad beträffar östutvidgningen. Den är en skyldighet, och den går att genomföra också med ett i det närmaste oförändrat fördrag.

Det är värt att notera att ett pressmeddelande som i går läckte ut från kommissionen tydde på att det krävs radikala institutionella förändringar för en östutvidgning – även om pressmeddelandet genast drogs in av en tjänsteman inom kommissionen. Det är viktigt att uppmärksamma att det ofta i debatten sägs att oerhört stora förändringar är en förutsättning för att det skall bli en östutvidgning. Det gäller här ett politiskt beslut och en markering från det europeiska rådet att detta kan ske. Jag hoppas att regeringen står bakom att detta är den viktigaste frågan.

Låt mig avslutningsvis redogöra för Centerpartiets syn på hur vi här i Sverige bör behandla det färdiga förhandlingsresultatet. Centerpartiet har deklarerat att en väsentlig utvidgning av EU:s beslutsbefogenheter kräver stöd i en rådgivande folkomröstning. En folkomröstning är i sig inget som partiet eftersträvar. Vägval inom det europeiska samarbetet bör behandlas som nationella vägval i politiken. Vad som hittills framkommit inom ramen för regeringskonferensen föranleder inte en önskan från oss om en folkomröstning inför ratificerandet av ett nytt fördrag. Centerpartiet koncentrerar sig i stället på att ett beslut om svenskt inträde i EMU:s tredje steg underställs en folkomröstning, eftersom denna fråga inte avgjordes genom folkomröstningen om medlemskap.

Anf. 14 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s) replik:

Herr talman! Jag vill till Helena Nilsson säga att vi är ganska överens om den syn på Europols operativa roll som hon gav uttryck för. Det var rätt långtgående ställningstaganden som gjordes i Dublin, men den formulering som finns i dokumentet därifrån skall inte tolkas som ett mandat att utveckla ett europeiskt FBI utan som en strävan att ytterligare utöka Europols förmåga att samarbeta med de nationella polismyndigheterna.

När det gäller miljöfrågorna har vi kommit en bit på väg i förhandlingarna, men vi är från svensk sida inte nöjda. Vi fortsätter t.ex. att driva substitutionsprincipen, som inte finns med i det irländska utkastet till fördrag. Den militära alliansfriheten består naturligtvis. Vi har i riksdagen ganska nyligen slagit fast den, och det är regeringens linje.

Utifrån denna säkerhetspolitiska position har vi kunnat driva mycket viktiga frågor om utrikespolitik och försvar inom EU. Det gäller framför allt det finsk-svenska förslaget om att ta in viktiga fredsbevarande och konflikthanterande uppgifter i fördraget.

Helena Nilsson nämnde också det nordiska samarbetet. Jag tycker faktiskt att det fungerar väl, men det är ganska tyst omkring det. Senast i går hade statssekreterare Lund ett möte med sina medspelare i den nordiska gruppen, och där kunde konstateras att det är en väldigt stor samsyn när det gäller hur EU-frågorna drivs just nu, särskilt i regeringskonferensen.

Anf. 15 HELENA NILSSON (c) replik:

Herr talman! Jag ber att få tacka utrikesministern för dessa klargöranden när det gäller regeringens syn på Europol och att den skrivning som finns i det irländska dokumentet tolkas av regeringen på ett sådant sätt att det inte för regeringens del innebär någon fördjupning av detta samarbete.

Jag hälsar också med tillfredsställelse att regeringen deklarerar att det skall ske ett fortsatt stort, intensivt och aktivt arbete när det gäller miljöfrågorna. Alla de krafter som kan hjälpa till att understryka vikten av att man kommer fram på dessa fyra punkter uppmanar jag att jobba tillsammans.

Jag delar också utrikesministerns uppfattning att Sverige med andra militärt alliansfria länder har en mycket viktig roll att spela just i fördragsarbetet när det gäller det utrikes- och säkerhetspolitiska samarbetet.

När det gäller det nordiska samarbetet skulle jag vilja ställa en fråga till utrikesministern. Vi är inte nöjda med dokumentet när det gäller den offentliga insynen och meddelarfriheten. Ser utrikesministern det som en möjlighet att det kan bli ett nordiskt initiativ för att under våren intensifiera det arbetet?

Anf. 16 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s) replik:

Herr talman! Vi har samarbetat väldigt nära med Danmark i den frågan. Den finska regeringen får lov att svara för sig själv. Den har kanske inte haft lika hög profil. Men danskarna och vi driver samfällt frågorna så hårt vi kan. Vi har haft viss framgång, men en hel del återstår.

Anf. 17 HELENA NILSSON (c) replik:

Herr talman! Var finns egentligen proppen, utrikesministern? Vad är hindret för att man skall nå framgång när det gäller offentlighet och meddelarfrihet?

Anf. 18 BO KÖNBERG (fp):

Herr talman! Frågan om östutvidgningen är, som vi har upprepat många gånger i denna kammare och på andra ställen, den allra viktigaste frågan i samband med den regeringskonferens som nu pågår. Möjligheterna att nu göra Europa helt under de kommande åren måste tas till vara, och alla förslag måste ses i det ljuset.

Det kommer att behövas förändringar vad gäller jordbrukspolitik, strukturfonder och inte minst vad gäller beslutsreglerna om vi under överskådlig tid skall ha ett EU med drygt 25 medlemsstater. Det kommer att kräva övergångstider av olika slag för flera av de ansökande länderna. Det kommer att kräva många ansträngningar av dem för att de skall

kunna fullgöra de skyldigheter som måste fullgöras av den som vill vara medlem i EU, och det kommer också att kräva mycket av oss.

Regeringskonferensen har förstås hittills inte inneburit några stora genombrott. Jag säger förstås, eftersom de riktigt stora frågorna naturligtvis kommer att avgöras på sluttampen, som vid många andra förhandlingar, inte minst inom EU. Man kan hysa farhågor för att förhandlingarna inte kommer att bli klara till halvårsskiftet. Därmed finns det risk för att förhandlingarna med de ansökande länderna skjuts framåt. Det är mycket angeläget att vi så snart som möjligt kan komma i mål. Jag hoppas att det kan ske redan före halvårsskiftet, eller annars ganska omedelbart därefter.

I det vi hittills har fått veta finns förslag och skrivningar som vi tycker går åt rätt håll. Det som sägs om jämställdheten, sysselsättningen och en del av det som nu är på gång när det gäller den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken är enligt vår mening ett steg åt rätt håll, men det är otillräckligt på flera områden. Det är otillräckligt om offentligheten och miljöfrågorna, även om det tas några små steg på bägge dessa områden. Vad gäller offentlighetsprincipen borde det vara möjligt för EU att år 1997 ta steg som närmar sig den position som Sverige lyckades ta för drygt 200 år sedan.

Inför regeringskonferensens start hade vi här i riksdagen en utförlig debatt i mars där man från olika håll framförde sina ståndpunkter, och det gjorde förstås också Folkpartiet. Vi betonade då att samarbetet inom EU måste utgå från en närhetsprincip. Det är en princip som handlar om att beslut skall fattas så nära människor som möjligt. Det är de beslut som man inte kan fatta på nationell nivå i Europa som skall fattas på EU-nivå och inga andra.

Det finns exempel – vi har tagit många genom åren – även från det senaste året där man på EU-nivå fattar beslut som inte skulle behöva fattas på den nivån. Jag tänker på sådana saker som föräldraförsäkringen och olika förslag som handlar om hur man skall detaljreglera tobaksreklamen inom respektive land. Denna liberala närhetsprincip är släkt med den katolskt inspirerade subsidiaritetsprincipen, även om källorna är helt olika.

Folkpartiet föreslog inför riksdagens ställningstagande om arbetet inför regeringskonferensen att man skulle förstärka subsidiaritetsprincipen i samband med arbetet inom regeringskonferensen. Det var flera andra partier som också delade den uppfattningen. Men regeringen och Moderaterna tyckte inte att det fanns anledning att förstärka subsidiaritetsprincipen i de diskussioner vi hade inom EU 96-kommittén, inom utrikesutskottet och sedan här i kammaren.

Flera andra länder tycker som vi i Folkpartiet. De tycker att man skall förstärka subsidiaritetsprincipen. Det gör man – vilket kanske är självklart – från Storbritannien, men man gör det även från Tyskland och Frankrike. Sverige hör i den här frågan, såvitt jag kan förstå, till eftertruppen. Jag har på den punkten en fråga till utrikesministern. Är utrikesministern beredd att föreslå att Sverige skall ändra sig på den här punkten och ställa sig avsevärt mer positivt till att på ett eller annat sätt i samband med fördragen klara ut att det är en närhetsprincip som skall gälla inom samarbetet inom EU, precis som den skall gälla inom vår eget land?

Prot. 1996/97:54
23 januari

allmänpolitisk debatt

*eu:s regerings-
konferens*

Vilka frågor är det då som EU bör syssla med? Vårt svar är enkelt. Det är det gränsöverskridande frågorna, de frågor som vi inte kan avgöra själva. Det finns många viktiga sådana. Tre områden där det är viktigt att vi får mer av samarbete och inte mindre av samarbete är den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken, kampen mot den gränsöverskridande miljöförstörelsen och kampen mot den gränsöverskridande brottsligheten.

Vad gäller den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken tycker jag, som jag nämnde nyss, att det är framsteg på gång på denna punkt och att man närmar sig positioner som vi från liberalt håll har förespråkade. En annan mycket stor och viktig fråga är frågan om den gemensamma valutatan. Den är viktig för den inre marknadens funktionssätt och för våra möjligheter att skapa välbefinnande i vår världsdelen, men den står inte på dagordningen för regeringskonferensen.

Jag vill därför i detta anförande upprepa en förhoppning jag har uttryckt tidigare i kammaren, och då till statsministern, nämligen att den debatt som man från regeringens och Socialdemokraternas sida säger sig vara så angelägen om är en debatt där alla kommer att delta. Det gäller alltså inte bara de socialdemokrater som är negativa, utan även dem som är positiva. Därför tyckte jag att det var extra skojigt att läsa den artikel som fanns i morse i en av morgontidningarna skriven av en person som har ett förflutet inom den svenska socialdemokratin, nämligen den svenska kommissionären Anita Gradin.

Två huvudfrågor som jag vill ta upp i anförandet är kampen mot den gränsöverskridande miljöförstörelsen och kampen mot den gränsöverskridande brottsligheten. De luft- och vattenföroreningar som sprider sig över gränserna, ozonutsläpp eller annat som påverkar alla på vår jord, växthuseffekten, och då framför allt koldioxidutsläppen är saker som man borde använda detta samarbete till att bekämpa effektivare än hittills.

I Sverige har vi successivt kommit fram till att ekonomiska styrmedel är ett av de mest kraftfulla medlen för att bekämpa miljöförstörelser. Inom EU är det än så länge så att det är vetorätten som gäller. Det land som vill stoppa att man beslutar om en lägsta nivå för t.ex. koldioxidskatt kan göra det. I ett läge där andra länder, och då inte minst Sverige, tar sitt ansvar och lägger skatt på koldioxid blir det förstås så att de som inte vill inte bara slipper utan t.o.m. tjänar på att de slipper.

Detta var en stor fråga i debatten i mars i fjol i kammaren. Folkpartiet och alla andra partier i kammaren utom Socialdemokraterna och Moderaterna ville avskaffa vetorätten. Den danska regeringen har tagit upp det i sitt förslag efter beslut i den danska riksdagen. Här i kammaren har vi gång på gång fått höra socialdemokrater säga att det inte går att göra detta eftersom vi i Sverige vill slå vakt om att vi själva bestämmer om skatter. Då har man från regeringens sida menat att vi skall bestämma sådana saker som kommunalskatter och socialförsäkringsavgifter i vårt land. Det är en ståndpunkt som vi helt och hållet delar.

Diskussionen har gällt: Vad skall vi göra för att kunna använda ekonomiska styrmedel mot miljöförstörelse? Vår position har varit att det går att skilja på en miljöskatt och en socialförsäkringsavgift, och att det går att skilja mellan en miljöskatt och en kommunalskatt. Regeringen har egentligen aldrig gett sig in i den debatten på annat sätt än att gång på gång papegojaktigt upprepa att skatter som har med välfärdspolitiken att

göra är sådana som skall bestämmas i varje land. Jag har en fråga till utrikesministern även om det centrala området som handlar om att bekämpa gränsöverskridande miljöförstöring: Är regeringen till slut beredd att ompröva sin negativism när det gäller gemensamma beslut utan veto-rätt om miljöskatter?

Herr talman! Den gränsöverskridande brottsligheten är med rätta en av de saker som oroar medborgarna i Europa mest. Det gäller medborgarna i vårt land och i de flesta andra EU-länder. Nästan alla som har kommenterat den frågan konstaterar att det nuvarande samarbetet är otillfredsställande. Det har slagits fast i nästan varje rapport inför EU-konferensen. Det har slagits fast i material som vi själva har tagit fram i EU 96-kommittén och i samband med riksdagsbeslut etc. Den nuvarande ordningen är otillfredsställande.

Folkpartiet liberalerna och ett annat av riksdagens partier, nämligen Kristdemokraterna, föreslog i mars att vi skulle vara mer positiva, och att en del av beslutsfattandet som handlar om hur inte minst gränsöverskridande narkotikabrottslighet skall bekämpas skulle kunna föras över till en gemensam nivå. Vi befinner oss fortfarande i ett läge där inte ens Europakonventionen har godkänts. Europol finns egentligen inte ännu. T.o.m. det dröjer. Den svenska kommissionären Anita Gradin har gång på gång efterlyst bättre beslut på det här området.

Under regeringskonferensens allra senaste månader har Irland och Tyskland, och kanske några länder till, velat lyfta fram den här frågan som en viktig fråga. De har inte haft mycket hjälp av Sverige, så vitt jag har förstått. Däremot har det förekommit att de svenska förhandlarna och ministrarna har återkommit till Sverige och berättat att det nu har hänt saker inom EU på den här punkten. Vi som vill att det skall hända någonting är förstas tacksamma för de rapporterna, men vi skulle vara ännu gladare om Sverige spelade en pådrivande roll på den här punkten. Även på det här området, fru utrikesminister, har jag en fråga: Är regeringen numera beredd att tillhöra dem som driver på i riktning mot en effektivare kamp mot den internationella brottsligheten i vår världsdel eller kommer Sverige att fortsätta vara eftersläntrare i den frågan?

Herr talman! Min summering av de tre områden jag har nämnt; subsidiariteten, dvs. att besluten skall fattas nära medborgarna, kampen mot gränsöverskridande miljöförstöring och kampen mot gränsöverskridande brottslighet blir tyvärr att den svenska regeringen i den första frågan är eftersläntrare, i den andra bromsar och i den tredje är eftersläntrare.

Herr talman! I de allra senaste diskussionerna inom EU i samband med regeringskonferensen har frågan om den s.k. flexibla integrationen tagits upp. Det finns många varianter på den. Det handlar om med vilken hastighet olika länder kan utvecklas och om sådana saker som att man skulle kunna få välja fritt mellan vilka delar av EU-samarbetet man vill delta i. Jag tror att man kan urskilja åtminstone tre olika tolkningar eller undergrupper av den flexibla integrationen. I några fall tror jag att det är uppenbart att flexibilitet behövs. Det kommer att gälla de nya medlemsländerna, som förmodligen behöver tid på sig för att kunna nå fram till de nuvarande medlemsländernas nivå. Vi har några exempel där det redan nu finns en skillnad, t.ex. i frågorna om Schengen och det sociala protokollet.

Prot. 1996/97:54
23 januari

allmänpolitisk debatt

*eu:s regerings-
konferens*

Men varifrån kommer det ökade intresset från vissa håll i Europa – inte minst från Tysklands och Frankrikes sida – för s.k. flexibel integration? Om inte annat har det ett nära samband med frågan om det även fortsättningsvis kommer att finnas vetorätt på väsentliga områden av samarbetet. Om man inte kommer vidare på miljö- eller brottslighetsområdet kommer förstås intresset att öka hos dem som vill gå vidare.

När det gäller de olika varianterna på flexibel integration ser vi i Folkpartiet fördelar med att ha olika hastighet för att nå ett gemensamt mål – inte minst för ansökarländerna. Vi är emot tanken att Europa skulle vara något slags à la carte där man plockar precis det man vill ha från smörgåsbordet. Vi är tveksamma till den ytterligare form som framförs från tysk och fransk sida. Vi ser betydande risker med den.

Herr talman! Det svenska vaktslåendet om vetorätten i arbetet med ekonomiska styrmedel på miljöområdet och i samarbetet mot brottsligheten bidrar förstås till att andra länder försöker föra fram förslag om s.k. flexibel integration, med de betydande risker detta har.

Jag hoppas att utrikesministern är beredd att för kammaren, kanske i sitt huvudinlägg, utveckla hur hon ser på relationen mellan den svenska negativa inställningen till ökat samarbete på de punkter jag har nämnt och de förslag som nu dyker upp om s.k. flexibel integration.

Jag tror att vi har all anledning att se till att EU ägnar sig åt de frågor som medborgarna bryr sig om. Där bör Sverige spela en större roll än hittills.

Anf. 19 BENGT HURTIG (v) replik:

Herr talman! Bo Könberg talade rätt mycket om subsidiaritetsprincipen. Vad jag förstår likställer han den med principen om närhet i beslutsfattande. Det är nog kanske inte riktigt så enkelt, utan med subsidiaritetsprincipen menas att besluten skall fattas på relevant nivå.

I det irländska ordförandeskapets förslag till fördragsändringar anses detta fullt förenligt med att föreslå att EU-parlamentet i stort sett skall få samma roll som ministerrådet när det gäller lagstiftning. Folkpartiet tycks inte ha några invändningar emot detta.

Detta innebär en betydligt stärkt makt för stormakterna i Europa, som jag ser det. Deras ställning i EU-parlamentet är nämligen betydligt starkare än i ministerrådet. Det ser man också när presidiet i EU-parlamentet utses. Av de 14 vice talmännen är det ingen som kommer från de mindre medlemsstaterna. Ingen kommer från Sverige, Finland, Österrike, Irland, Holland, Belgien eller Luxemburg.

EU-parlamentet är ju också känt för sin narkotikaliberalism. Helt nyligen antogs en starkt federalistiskt sinnad resolution där man vill avskaffa det mesta av det mellanstatliga samarbetet om utrikes- och försvarspolitik, inrikessamarbetet och det rättsliga samarbete. I stället vill man maximera de federalt verkande organens makt.

Vill verkligen Folkpartiet stärka EU-parlamentets makt inom EU?

Anf. 20 BO KÖNBERG (fp) replik:

Herr talman! Ja, vi i Folkpartiet tycker att man på sikt skall utveckla relationer mellan institutionerna på det viset att det direktvalda Europa-parlamentet får en likvärdig ställning med ministerrådet. När man lagstif-

tar om saker som skall gälla i hela unionen inklusive vårt land bör det direktvalda Europaparlamentet också ha en förstärkt ställning. Det tycker jag är någonting som kanske även Bengt Hurtig och hans parti kan eftersträva. Det innebär nämligen ett ökat inflytande även för de medborgare som har röstat på oppositionspartier runt om i Europa.

Till sist vill jag säga att närhetsprincip och subsidiaritetsprincip inte är samma sak. Jag har försökt utveckla detta många gånger, bl.a. i den här kammaren. Men jag brukar påpeka att de för det mesta får en likartad effekt. Om man eftersträvar ett beslutsfattande nära medborgarna bör man nästan alltid stödja kampen för ökad subsidiaritet.

Anf. 21 BENGT HURTIG (v) replik:

Herr talman! Då är det väl bara att konstatera att det mest tydligt federalistiska partiet i Sverige är Folkpartiet. Så var det ju också före folkomröstningen 1994.

Anf. 22 BO KÖNBERG (fp) replik:

Herr talman! Jag tror att ordet federalism leder fel. Det används huvudsakligen i den här kammaren av Peter Eriksson och Bengt Hurtig när de inte vill diskutera sakfrågor, utan när de vill sätta en stämpel på uppfattningar som de av någon anledning är emot, exempelvis ett bättre samarbete i kampen mot brottslighet.

Jag och många andra liberaler har gång på gång – jag gjorde det senast i dag – utvecklat att vi tycker att beslut skall fattas så nära medborgarna som möjligt. Vi tycker också att i de frågor som inte kan lösas på nationell nivå skall Sverige samarbeta med andra demokratier. Det är en ståndpunkt vi är stolta över.

Anf. 23 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s) replik:

Herr talman! Jag tror att alla som kan bedöma Sveriges agerande under förhandlingarna vet att Sverige har drivit miljöfrågorna mycket hårt. Men vi har olika åsikter om miljöskatten. Vi tycker inte att den hör till de områden där det skall fattas beslut med kvalificerad majoritet.

Naturligtvis driver Sverige också hårt frågorna om att bekämpa den internationella brottsligheten, men regeringen tror inte att man skall gå in på överstatlighet i det sammanhanget.

Vi är i sak överens om närhets- och subsidiaritetsprincipen, skulle jag vilja säga.

Det är självklart att beslut skall fattas på den lämpligaste nivån och naturligtvis så nära medborgarna som möjligt. Men det behövs ingen ytterligare reglering av detta inom EU.

Anf. 24 BO KÖNBERG (fp) replik:

Herr talman! När jag har kritiserat regeringen på miljöområdet i arbetet inom EU har det i första hand gällt frågan om att man vänder sig mot och bromsar möjligheterna att använda det som kanske är det effektivaste medlet för att uppnå en bättre miljö i vår världsdel. Det vore ju också en fördel för svenskt näringsliv om vi inte ensamma eller som ett av få länder tar på oss höga koldioxidskatter medan andra slipper. Utrikesministern upprepade tyvärr regeringens position i den här frågan. Det vore

trevligt att någon gång få en debatt i sakfrågan och få höra varför det är så rasande svårt för regeringen i Sverige att se någon skillnad mellan socialförsäkringsavgifter och miljöskatter när den danska regeringen väl klarar av det.

När det gäller det brottsförebyggande arbetet är det ju trevligt att höra deklARATIONEN om att man skall få ett ökat samarbete. Men det behövs handling, och på det här området fungerar det utomordentligt dåligt. Det behövs mer samarbete och vissa överstatliga beslut.

Det är bra om vi är överens om subsidiaritetsprincipen. Vi delar den uppfattning som man har i t.ex. Tyskland, Frankrike och Storbritannien att det faktiskt behövs ökade förtydliganden. Det är en ståndpunkt som vi tror att många fler delar. Det förvånar mig litet grand att utrikesministern tycker att det är bra som det ser ut i dagens fördrag.

Anf. 25 GÖRAN LENNMARKER (m) replik:

Herr talman! Bo Könberg tog upp den klassiska frågan om koldioxidskatter. För upplysningens skull vill jag här i kammaren säga att Moderata samlingspartiets ståndpunkt är att det vore bra om vi kunde ha en gemensam nivå på detta av de skäl som vi alla håller med om, nämligen att minska koldioxidutsläppen. Mot detta står dock principen att vi tycker att det vore fel att ha majoritetsbeslut i skattefrågor. Här finns två principer som står mot varandra. Man vill det ena, och man har en annan viktig princip. Då kan möjligtvis den här flexibilitetsdiskussionen vara ett sätt att komma ur detta genom att man åtminstone kan komma fram i de länder som är beredda att ha en gemensam nivå på koldioxidskatten. På det viset kan man lösa, kanske inte hela problemet, men man kommer i alla fall en bra bit på väg. Det kvarstår ju ett eller några länder som kommer att stå utanför detta. Jag tror att det kan vara bra att använda flexibilitetstekniken i just ett sådant sammanhang.

Låt mig också säga något om subsidiariteten. Det finns ju redan, till följd av Maastrichtfördraget, en kraftfull artikel i fördraget kring subsidiariteten. Sedan hänger ju mycket på hur detta tillämpas. Det är möjligt att man kan förstärka detta. Det irländska ordförandeskapet har också skisserat en teknik för att kanske något förstärka artikel 3 b. Det kan nog vara ganska väl avvägt. Vi har i princip ingenting emot detta. Men likväl hänger det sedan på hur man agerar. Fördragen i sig ger ju inte alltid skydd om man inte sedan agerar i enlighet med dem. I nuvarande situation blir problemet kanske större av att man inte kommer någonbart på viktiga områden, t.ex. brottsbekämpningen, än om EU skulle ta till sig en massa ny kompetens som skulle göra oss alla oroliga.

Anf. 26 BO KÖNBERG (fp) replik:

Herr talman! Göran Lennmarker har helt rätt i att det är frågan om två principer. Frågan är om man kan klara av bägge. Om inte bara de partier som röstade för detta i mars utan även åtminstone Moderaterna och kanske möjligen – men jag tror inte det – Socialdemokraterna skulle vilja ha den här ordningen, men ser att mot detta står den princip som vi är överens om, nämligen att det är angeläget att vi fattar nationella beslut om den vanliga skattelagstiftningen, vore det naturliga i en sådan situation att gemensamt försöka hitta en lösning på problemet. Problemet är ju

att klara avgränsningen mellan miljöavgifter, miljöskatter, socialförsäkringsavgifter, kommunalskatter och annat som vi vill bestämma om här hemma för att utforma vår egen välfärdsolitik. I stället säger Socialdemokraterna och Moderaterna gång på gång nej.

Nu nämner Göran Lennmarker att man skulle kunna ha en flexibel variant på detta, dvs. att de som ville skulle kunna införa koldioxidskatter. Det kan de redan i dag. Problemet är ju de länder som inte skall fortsätta att slippa och dessutom tjäna på det. Detta löser man, såvitt jag förstår, inte med den flexibla integrationen, utan de som inte vill vara med karavanen slipper även med den lösningen.

Vi tycker att man borde gå längre när det gäller subsidiariteten. Vi tycker att man egentligen borde ha en kompetenskatalog. Det kommer inte att kunna åstadkommas under den här förhandlingsomgången, men jag tror att det vore värdefullt. Sedan kan jag dela Göran Lennmarkers uppfattning att det är stora tunga uppgifter som borde föras till, men det finns ett antal som borde tas ifrån också.

Anf. 27 BENGT HURTIG (v):

Herr talman! För 200 år sedan formades folksuveränitetens princip i Europa. Staten skulle inte längre ses som instiftad av Gud, utan staten skulle ses som ett fördrag mellan medborgarna. Folket borde därför ha makten över staten.

Till följd av folksuveränitetens princip och avmystifieringen av staten var det inte längre rimligt att se lagarna som en gåva från visa män. Lagarna skulle ses som ett resultat av medborgarnas rättsmedvetande i en demokratisk process. Folkrepresentationen borde vara den lagstiftande församlingen, regeringsmakten den verkställande och domstolarna den dömande. Denna syn har präglat utformningen av demokratin alltsedan dess.

Nu ser vi i EU att det inte längre är folkrepresentationen som är den lagstiftande församlingen utan ministerrådet, och ibland t.o.m. den politiskt oberoende kommissionen. Mötena då lagar stiftas är normalt inte längre offentliga, och ibland är t.o.m. röstprotokollen hemliga.

Kommissionen beslutar om färgtillsatser i mat och om tillåtelse att genmanipulera mat även om ansvariga ministrar och folkvalda protesterar. När många ministrar en gång i tiden begärde ett förslag om direktiv mot export av miljöfarligt avfall till u-länder vägrade kommissionen att lägga ett sådant förslag. Kommissionens monopol på förslagsrätt är en av beslutssystemets heliga kor.

I demokratiska system har de folkvaldas rätt till politiska initiativ varit en av grundbultarna. Hur skall folket genom demokratiska val kunna avskaffa lagar, ändra lagar och skapa nya lagar om inte de folkvalda och inte ens ministrarna har initiativrätt? Hur skall folket kunna ställa lagstiftare till svars i allmänna val om lagstiftarna inte längre tillhör de folkvaldas skara?

Även utan det regelverk som finns i EU har byråkratin i våra samhällen stor makt. Även i nationella beslutsstrukturer och i den kommunala politiken har den stärkt sin makt. Heltidspolitiker vandrar inte så sällan mellan funktioner som byråkrater och politiker. Förra Europaministern Dinkelspiel kan ses som en symbol för denna vandring. Systemet självt formar en för folkstyret onåbar politisk elit som ser sig som objektiva

Prot. 1996/97:54
23 januari

allmänpolitisk debatt

*eu:s regerings-
konferens*

samhällsintressens företrädare medan folkrörelserna och deras företrädare ses som ett uttryck för snäva särintressen.

Den s.k. Europarörelsens grundare, Richard von Coudenhove-Kalergi, ansåg att det demokratiska folkstyret var en övergångsperiod mellan bördaristokratiens epok och intelligensaristokratiens epok. Kanske får han rätt. Kanske är det denna utveckling vi nu ser. Vi för ju en liknande debatt också i Sverige.

I en artikel i Aftonbladet före folkomröstningen 1994 argumenterade P.G. Gyllenhammar, som verkligen känner EU, för att svenskarna borde rösta ja för att genom EU få ett naturligt skydd mot sina egna politiker. Många minns också artikeln av ESA-kommissionären Nic Grönvall, f.d. ledamot av Sveriges riksdag, där han skrev om Västeuropas sjuka demokrati på DN Debatt. Där krävde han att den representativa demokratin skulle lämna plats för ett nytt system i vilket de folkvalda saknade förslagsrätt. Delvis har vi, herr talman, redan återvänt till det system där 1600-talets lagstiftare var vise män.

EU-systemets brist på demokratisk legitimitet är allvarlig. Dess lagstiftning kommer aldrig att få auktoritet så länge det kan hävdas att den bara är ett uttryck för en begränsad politisk elits vilja.

Det borde alltså ha varit ett av huvudmålen för regeringen att försöka starta en process som leder till en demokratisering av samarbetet i Europa och i EU:s beslutssystem, t.ex. genom att göra ministerrådets möten helt öppna och alla dess beslutsprotokoll offentliga, att låta parlamenten stärka sin roll genom att få initiativrätt och att låta kommissionen i huvudsak bli ett beredande organ. Kraftfulla ändringar i ministerrådets sätt att arbeta i syfte att dra in de nationella parlamenten i beslutsprocessen borde också ha kunnat föreslås. I stort sett har ingenting av detta skett. I stället talar regeringen såväl i skrivelsen inför IGC som under arbetets gång om att kommissionens roll måste stärkas.

Rätten till utträde borde också kunna ses som en del av en demokratisk organisations viktiga principer, liksom rätten att suspendera medlemmar, som finns med i förslaget till traktat.

Herr talman! Många människor i vårt land oroar sig för att den svenska alliansfriheten håller på att urholkas. De svenskar som i dagarna av och till reser genom norra Finland till Murmansks möter inte bara krav på pass och visum utan också krav på att visa upp en särskild inbjudan från Ryssland för att få göra sitt besök. Omständliga blanketter för tullformaliteter måste fyllas i. Två eller tre militärposter med skarpladdade kalasjnikovs måste passeras. Detta gäller sju år efter murens fall och fem år efter Sovjetunionens upplösning. Har kommunismen inte fallit? frågar många resenärer. Varför denna granskning? Varför denna misstänksamhet? Visst, det gamla Sovjetunionen har fallit, men ett Ryssland med stormaktsambitioner och kontrollmakt vid gränsen består. När NATO skall utvidgas mot den ryska gränsen hotar man med att rikta fler missiler mot centra i Västeuropa.

I den svenska debatten har man trott att stormaktsambitioner i öst bara var ett uttryck för Rysslands kommunism. När Sovjetsystemet föll samman skulle stormaktstänkandet upplösas. Men varifrån kom i så fall stormaktstänkandet före 1917? Varifrån kom den ryska panslavismen med syftet att samla alla slaver under moder Ryssland på 1800-talet? Varifrån kom den ryska expansionen på Balkan?

Nu är tiderna nya, sägs det. En helt ny värld har öppnat sig. Det råder fred och samförstånd. NATO har en helt ny roll. Ibland tror man att NATO håller på att omvandlas till någon stor Rödakorsorganisation med humanitär hjälp på dagordningen. Jag menar att NATO fortfarande är ett stormaktsförsvar.

I Ryssland frågar man vad vi är rädda för. Är det inte Ryssland som tre gånger under detta århundrade blivit utsatt för krig från väst? Var det trots allt inte bolsjevikerna som segrade i revolutionen med slagorden Fred, bröd och jord och undertecknade freden i Brest-Litovsk 1918? Var det inte Ryssland som därefter utsattes för ett angrepp från väst?

Jag menar att vi skall vara verkligen försiktiga med att dra slutsatsen att stormaktsmotsättningarna i världen förlorat sin livsluft efter de senaste tio årens händelser och att NATO och Västeuropeiska unionen inte längre är ett uttryck för stormaktsintressen på det militära området. I väst förs ibland resonemang om hur det resursrika Sibirien och Kaukasien skall kunna försörja ett resurshungrande Västeuropa samtidigt som investeringskapitalet för att exploatera dessa resurser i allt väsentligt finns i väst.

Hur skulle det i vår del av världen upplevas om Ryssland samlade OSS-staterna och sade att OSS agerande utåt måste förbättras så att samväldet kunde utöva ett effektivare politiskt och ekonomiskt inflytande i världen, som skulle stå i proportion till dess storlek och potential, och att ett gemensamt försvar var nödvändigt? Nog skulle det uppfattas som att Ryssland åter ville hävda sin stormaktsroll. Men nu är det inte Ryssland som säger detta, nu är det den europeiska unionen med ambitionen att bli ett Europas förenta stater. Jag menar alltså att det är för tidigt att dra några slutsatser om att stormaktsmotsättningar i vårt närområde för gott har försvunnit.

Förra veckan var jag och fyra andra ledamöter i Turkiet. Det är också en regional stormakt som ser sig omgiven kanske inte av fiender men mer eller mindre av motståndare. De talar om sin historia, om det stora ottomanska väldet, och visar krigsmateriel och grekiska missiler på TV. De har ganska högljudda program om Cypernfrågan. Jag fick inte alls en känsla av att motsättningarna mellan stora länder i Europa och dess närhet har försvunnit. Det är fortfarande heta känslor som flyter omkring såväl i medierna som hos politiker.

De perioder av fred som Europa har haft har kännetecknats av en någorlunda rättvis balans mellan stormaktsintressena. Nu kan vi säga att i EU har två eller kanske tre stormakter ingått en allians, medan den fjärde står utanför. Om EU främst är ett fredsprojekt på den europeiska kontinenten, som det ofta sägs, och vilket jag tror att det är, vore det inte med den utgångspunkten också rimligt att motivera en union mellan Tyskland och Ryssland på samma sätt som man nu har etablerat en mellan Tyskland och Frankrike? Det kommer inte att bli en bestående fred eller en nedrustningsprocess förrän man har funnit lösningar på de spänningar som trots allt fortfarande finns i Europa, särskilt med Ryssland.

Den svenska alliansfriheten har inte syftat till någon neutralitet mellan demokrati och diktatur eller mellan kommunism och liberalism. Den har syftat just till att stå utanför allianser med stormakter med avsikten att hålla Sverige neutralt i krig. Den politiken är ingen snuttefilt för tredje-ståndpunktare utan i högsta grad en realpolitisk strategi som skänkt stabilitet i regionen.

Prot. 1996/97:54
23 januari

allmänpolitisk debatt

*eu:s regerings-
konferens*

I det irländska förslaget står nu att EU skall bedriva en gemensam försvarspolitik med sikte på ett gemensamt försvar. Godtar Sverige denna formulering kommer det av många att tolkas som att Sverige siktar på att ge upp sin alliansfrihet.

I förslaget till ett nytt stycke i artikel J4.1 sägs att räddningsinsatser, fredsbevarande uppdrag och insats av stridskrafter vid krishantering inklusive fredsskapande skall ingå i målen på området säkerhet och försvar. Men det står inget om att dessa insatser bara skall kunna ske på mandat från Förenta nationerna eller OSCE. Kommer regeringen att godta en sådan brist på begränsning av mandatet?

Herr talman! Före folkomröstningen, när vi for land och rike runt och varnade för konsekvenserna av att snabbt genomföra valutaunionens konvergenskrav, möttes vi av argumentet att valutaunionen var en senare fråga, som skulle komma upp i samband med IGC. Det hette också att ett sjätte konvergensvillkor skulle tillföras, som skulle göra att Sverige kunde acceptera EMU:s tredje steg. Så försvann också detta löfte, och i stället blev löftet att EMU skulle balanseras av en sysselsättningsunion genom vilken arbetslösheten skulle bekämpas. Fortfarande var förutsättningen emellertid att finanspolitiken skulle ligga kvar på nationell nivå.

Sedan länge pågår en harmonisering av skatteregler. Alltfler ifrågasätter emellertid om valutaunionen i längden kan existera utan att skatter också beslutas på EU-nivå. Särskilt för Tyskland är EMU ett instrument för att nå en full politisk union och en federal union. Över huvud taget är det svårt att förstå den oerhörda tyskfranska lidelsen för att genomföra valutaunionen trots de stora offer och det stora motstånd i folkopinionen som finns, om man inte inser att detta är dessa stormakters projekt med stort P. Nu skall dollarn och yenen utmanas på världsarenan, och då är ledarna i dessa länder beredda till ganska stora åtgärder.

Några vetenskapliga bevis för att en politiskt oberoende centralbank skall leda till bättre ekonomisk utveckling finns inte. Likväl drivs detta villkor som en grundläggande förutsättning för valutaunionen. Även om inte riksdagen säger ja till unionen tycks nu regeringen utgå från att Riksbanken skall frikopplas från riksdagens makt. Anita Gradin och Jan Bergqvist satt med i utredningen om riksbanksutredningen och reserverade sig emot de här nyliberala doktrinerna om Riksbankens oberoende. ”Vi tror inte på en ordning där en fristående riksbank ser som sin uppgift att systematiskt ställa sig i motsättning till de folkvalda församlingarnas politiska beslut” skrev de. Jag anser att de fortfarande har rätt.

Borde inte en socialdemokratisk regering i konsekvens härmed verka för en traktatsändring för att upphäva den mäktiga centralbankens politiska oberoende i stället för att passivt låta riksdagens makt över Riksbanken upplösas? Åtminstone borde man vänta med ett beslut om Riksbanken tills man fattat beslut om medlemskap eller ej i valutaunionen. Vore inte detta en rimlig hållning?

Herr talman! I riksdagens betänkande inför IGC fanns en sjupartimotion om krav på att FN:s barnkonvention skulle uppmärksammas i IGC-förhandlingarna. Flera partier tog också upp frågan, och utskottet markerade att barnens rättigheter borde uppmärksammas utan att EU för den skull får lagstiftningsrätt om barn- och ungdomspolitiken. Statsministern sade för någon tid sedan som svar på en fråga här i kammaren att barnens

rättigheter var en prioriterad fråga. Vad har hänt med denna fråga? Vi ser inget om detta i det irländska papperet.

Prot. 1996/97:54
23 januari

Anf. 28 BO KÖNBERG (fp) replik:

Herr talman! Vi har just lyssnat på en talare som har anmälts under namnet Bengt Hurtig, som bl.a. har kritiserat EU:s beslut för att de brister i demokrati och som, såvitt jag har förstått, har framfört önskemål om ett ökat demokratiskt inflytande inom EU.

För en dryg kvart sedan var det en person som också lyssnade till namnet Bengt Hurtig som angrep mig för att jag ville att vi skulle öka det direktvalda Europaparlamentets inflytande. Jag får nöja mig med frågan: Är det verkligen, trots att de ser någorlunda likadana ut på avstånd i alla fall, samme Bengt Hurtig som har uppträtt båda gångerna?

Anf. 29 PETER ERIKSSON (mp):

Herr talman! Strax före jul begärde Miljöpartiet en aktuell debatt om den pågående regeringskonferensen. Anledningen var att det irländska ordförandeskapet hade lagt fram ett för första gången ganska täckande förslag som gällde hela projektet om att skriva ett nytt fördrag. Vi menade att ett kvalitativt nytt steg hade tagits under regeringskonferensen och att det var viktigt att vi skulle få en debatt kring detta i Sveriges riksdag. De övriga partierna ville inte ansluta sig till en debatt så snabbt, men vi fick debatten nu i januari i stället som en följd av Miljöpartiets förslag, och vi får nöja oss med det.

Herr talman! De sista månaderna har det hänt någonting betydelsefullt i den svenska EU-debatten. Det har till slut, sent omsider, blivit uppenbart att EU inte handlar om ett mellanstatligt samarbete – även om Göran Lennmarker vill ha kvar sitt fikonlöv. Den som vill göra anspråk på någon som helst trovärdighet kan inte längre, som man gjorde inför folkomröstningen och inför EU-valet, pumpa upp sig med indignation och hävda att vi andra, vi som menar att det pågår ett bygge av en ny federal stat, inte bara har haft fel utan att vi dessutom bedrivit skräckpropaganda.

Det EU som Carl Bildt, Ingvar Carlsson, Ulf Dinkelspiel, Bengt Westerberg, Pierre Schori och många fler talade om och för är redan överspelat. Nu handlar det om ifall Sverige skall vara med i den nya stormakten eller om vi skall säga nej och göra vad vi kan för att hindra en sådan utveckling. Det går inte att smita längre.

I Expressen den 2 januari i år skriver man på ledarplats att EMU förberäddar en europeisk federation. Och Expressen säger ja, den här utvecklingen är önskvärd. Sverige skall med liv och lust gå in för att stödja det nya statsbygget.

I Aftonbladet, strax före jul, skriver man att EMU ytterst syftar till att skapa en politisk europeisk union och att det hänger ihop med det stora europeiska statsprojektet. Till skillnad från Expressen anser Aftonbladet att ett svenskt medlemskap förutsätter ett folkligt stöd för federalism.

Göran Persson sade i går under partiledardebatten att han, som sitter med vid EU:s statsministermöten och hör hur man resonerar där, inte kan låta bli att ta intryck av att man vill ha både finans- och skattepolitiken överstatlig. Han sade också att kommissionen redan har börjat jobba med planerna kring en gemensam skattepolitik.

allmänpolitisk debatt

*eu:s regerings-
konferens*

Det här är bara några exempel.

Man kunde skriva och säga precis samma saker om regeringskonferensen och revisionen av EU:s grundlag. Det går inte att skilja mellan de olika delarna av det här stormaktsbygget. Det är bara olika sidor av samma sak. EMU innebär i praktiken att inte bara penning- och valutapolitiken utan också finans- och skattepolitiken på sikt kommer att bli överstatlig. Under regeringskonferensen förbereds just nu, helt i enlighet med det här tänkandet, ändringar i fördraget som gör det möjligt för en fundamentalistisk kärntrupp bland EU-länderna att bygga upp en gemensam skattepolitik under EU:s paraply. Det kallas flexibilitet.

Men det är bara ett sätt av flera som man använder under den här regeringskonferensen för att kringgå vetorätten. Snart skall alla länder ansluta sig också till alla delar av den övergripande visionen om det nya Storeuropa som tar upp kampen med USA och Japan om vem som skall leda världen under det tjugoförsta århundradet.

Regeringskonferensen har med tiden kommit att koncentreras kring två huvudområden. Det första är att processen mot en ny stormakt och mot en ny gemensam statsbildning till varje pris måste fortsätta. Det andra har kommit att handla om att Tysklands och Frankrikes ledande ställning ytterligare skall stärkas och garanteras för framtiden.

I det halvtidsdokument som irländarna tog fram före jul, och som har hyllats av Sverige och övriga länder, tas flera avgörande steg. Vetorätten försvinner inom centrala områden som utrikespolitiken och rättsfrågorna. EU skall för första gången överta kompetensen som juridisk person, vilket innebär att man kan skriva under internationella avtal utan att den svenska riksdagen och andra parlament kan lägga sig i processen. Riksdagen kopplas bort.

Vi är konstitutionsbyggare, på samma sätt som när USA bildades, sade irländarna på en presskonferens i Dublin före jul.

Det som jag ser som den kanske allra allvarligaste effekten av den här utvecklingen är att den innebär en successiv avveckling av demokratin i Sverige liksom i många andra länder. Steg för steg avvecklas ett system med fungerande demokratiska institutioner och ersätts med institutioner utan ordentlig offentlig insyn och utan att det går att utkräva politiskt ansvar. Avgörande samhällsfrågor överlämnas från politiskt valda församlingar till tjänstemän, ibland rent av oavsättliga.

Det tycks bli så att 1990-talet, det sista decenniet under vårt århundrade – ett århundrade som har kännetecknats mycket av en kamp för demokrati och humanism och då demokrati och humanism har vunnit många viktiga segrar – ändå slutar med att många länder i Västeuropa tar stora steg tillbaka och att demokratin rullas tillbaka. Det finns anledning att fundera ordentligt över vilken väg vi har slagit in på och vilka konsekvenser det här kommer att få i framtiden.

För första gången får EU nu också en militär kapacitet inskriven i fördraget om det irländska förslaget går igenom. EU-länderna kan med det liggande förslaget, som Sverige inom parentes varit pådrivande för, ge sig ut med militärmakt för att rädda världen. Det här är en farlig utveckling. Skillnaden mellan att försöka stoppa en konflikt och att bli deltagare i ett regelrätt krig är ofta mycket liten. Det är något som de gamla stormakterna fått lära sig, och det har blivit dyra läxor. Det finns inte heller i försla-

get från irländarna någon tydlig hänvisning till att EU-aktioner måste göras under FN-mandat. Det måste till en ändring, anser jag.

Kraven från EU:s ledarpar Tyskland och Frankrike är mycket stora. De kräver inte bara att alla andra länder skall acceptera att de skall få formulera EU:s framtid och att stormaktsbygget skall forceras, utan också att de skall få fler röster och på alla sätt mer inflytande också inom det redan existerande EU.

Frankrike och Tyskland har de senaste månaderna visat var skåpet skall stå. Vid det senaste utrikesministermötet tog man helt sonika över hela föreställningen från det holländska ordförandelandet. ”Vi utgör EU:s tandempar, och vi kämpar skuldra vid skuldra för att se till att EU:s integration blir oåterkallelig”, förklarade Tysklands utrikesminister Klaus Kinkel på en presskonferens i EU:s ministerråd i Bryssel, enligt Svenska Dagbladet i tisdags.

Tyskland och Frankrike sätter press på de små. Och tyvärr dröjde det inte mer än några timmar förrän den svenska utrikesministern Lena Hjelm-Wallén krökte rygg och sade till TT att man var beredd att offra det svenska kravet på att vetorätten skulle vara kvar när det gäller flexibiliteten. Den här gången var det fråga om på vilka områden som de stora skulle få gå före, på väg mot det gemensamma målet. Om historieskrivningen skall vara riktig, sade Gunnar Lund någon dag senare att man inte avsåg att släppa vetorätten.

Det här är väldigt intressant. Vem av de två representanterna från den svenska regeringen skall vi lyssna på? Är det chefsförhandlarens ord vi skall lyssna på eller utrikesministerns? Normalt bör det vara utrikesministerns, men jag hoppas den här gången att tjänstemannen har rätt. Jag skulle vilja ha ett ordentligt svar från utrikesministern: Är det så att regeringen är beredd att backa när det gäller vetorätten i den här frågan?

I nästa steg kommer det att handla om vilka politikområden som den s.k. flexibiliteten skall gälla. Kommer regeringen att acceptera att skattepolitiken på det här sättet blir överstatlig? Skall flexibiliteten gälla försvaret? Nu kommer de riktigt allvarliga och tunga frågorna.

I en rad frågor har Sverige dessutom redan backat. Det har blivit ett stort problem. Den svenska regeringen har i förhandlingarna än så länge varit för svag – ryggarna är för mjuka. Det duger inte att huka sig så fort kansler Kohl hostar litet. Svenska folket räknar med att ni tar strid för svenska intressen.

Det finns alldeles uppenbart en väldig rädsla för att kopplas samman med den brittiska regeringens hårdare linje och attityd. Men Lena Hjelm-Wallén behöver inte skämmas för att vara bromskloss. När det håller på att gå åt fanders är det viktigt att någon bromsar.

Det är uppenbart att Göran Persson tvekar om federalismen och nyttan av att överlämna riksdagens och regeringens makt, det svenska folkets makt att sig självt styra. Det är sunt, även om det är sent och nymornat.

Det är också för Socialdemokraterna dags att inse att man måste välja. Det går inte att vara kompis med alla. Antingen är det svenska folkets värderingar som skall styra den svenska regeringen eller också är det Helmut Kohl och Jaques Chirac. Om ni väljer att i första hand vara kompis med Kohl och Chirac kommer det hela, när sanningen går upp här hemma, att sluta med en ganska stor svekdebatt. Det är mitt tips. Jag anser att ni redan nu har gått för långt i anpassningens utförsbacke. Ni har

Prot. 1996/97:54
23 januari

allmänpolitisk debatt

*eu:s regerings-
konferens*

inget mandat för det här hemma. Den enda rimliga lösningen på det dilemmat är att besluta om en ny folkomröstning efter regeringskonferensen.

Häromdagen sade, enligt nyhetsbyrån Reuters, den svenske chefsförhandlaren Gunnar Lund på ett möte i Bryssel att några medlemmar i den svenska regeringen vill ha en folkomröstning om IGC. Han uteslöt inte heller att regeringen skulle välja den linjen. Det här är en intressant öppning från regeringen som jag varmt välkomnar. Ett lämpligt tillfälle att följa upp folkomröstningstanken har utrikesministern här i dag.

Miljöpartiet de gröna kräver en folkomröstning om det nya EU-fördraget. Frågan kunde naturligtvis inte diskuteras vid den förra folkomröstningen eller vid det förra riksdagsvalet. De förändringar som kommer i fördraget är stora, och det är självklart för varje demokrat att folket måste få ta ställning till så stora frågor. Att smyga igenom en ny konstitution före nästa riksdagsval vore en skandal av historiska mått.

Anf. 30 GÖRAN LENNMARKER (m) replik:

Herr talman! Det var ett intressant perspektiv som Peter Eriksson målade upp, ett perspektiv som jag menar i grunden är fel. Det är precis tvärtom, jämfört med de farhågor Peter Eriksson hade.

Tänk efter! För det första är vårt bekymmer att EU inte levererar många av de saker vi har förväntat oss att EU skulle leverera, på miljösidan, vad gäller brottsbekämpning och på många andra områden. Det handlar inte om att man har gått för fort fram utan om att man har gått för långsamt fram med de uppgifter som EU redan har åtagit sig att göra och som vi tycker är viktiga.

För det andra är den stora förskjutningen som har skett de senaste åren att de militära säkerhetsfrågorna har blivit NATO-frågor och har gått bort från EU. Det fanns de som när Maastrichtfördraget togs i början på 90-talet hade helt andra föreställningar. Den stora, dramatiska förändringen under början av 90-talet och fram till nu är just att NATO har blivit den militära säkerhetsordningen – det ser ut som att det kommer att bli så – bort från EU. Det som Peter Eriksson sade är helt fel.

För det tredje gällde det bekymret för Jugoslavien, hur det kunde hända, hur vi från det demokratiska Europa kunde tillåta att en sådan utveckling inte bara startade utan också fick en så otroligt elakartad utveckling. Vi är alla mycket bekymrade över detta och känner maktlösheten kring detta. Vi tycker därför att en gemensam säkerhets- och utrikespolitik med kraft och konsekvens skall kunna skapa detta. Detta är praktiskt taget hela Europa bekymrat över – möjligtvis utom Miljöpartiet.

För det fjärde fullföljer EMU det som vi har sagt. Det fanns redan vid folkomröstningen exakt program för EMU i alla dess olika konsekvenser. Det är inget nytt. Det är återigen att fullfölja någonting som tidigt har tagits fram.

För det femte är det perspektivet att vi ser ett EU som blir mycket större, heterogenare och omfattar förhoppningsvis hela Europa i framtiden. Tänk på att det är länder som själva har varit förtryckta, som har fått kämpa för sin nationella självständighet. Skulle de inte fatta vad det innebär att gå in i den europeiska unionen, som de så gärna vill?

Anf. 31 PETER ERIKSSON (mp) replik:

Herr talman! Jag kan mycket väl tänka mig att det är fler än Göran Lennmarker som inte verkar fatta vad det innebär att gå in i den europeiska unionen. Det finns en mycket omfattande retorik kring den europeiska unionen som ger föreställningar om att den är någonting helt annat än vad den i själva verket är. Åtminstone finns det här hemma i Sverige, men det finns också i andra länder.

Om man verkligen lyssnar till de debatter som har föregått själva institutionernas uppbyggande, de debatter som föregår Europaparlamentet och den åsikt som ledande gestalter – Helmut Kohl, tidigare Mitterrand, Jaques Delors och Jaques Chirac – nu driver är det inget tvivel om att det här projektet handlar om att skapa en ny europeisk federal stat. Jag tycker att det vore tragiskt om de östeuropeiska staterna, som nyligen har blivit befriade från sitt gamla ok, sätter sig i en ny situation som i många lägen är likartad och blir styrda från en huvudstad långt borta.

Det har drabbat det svenska folket ganska hårt ur en självstyrelsespekt, när det gäller det svenska folkets möjlighet att styra sig självt och påverka sin och omvärldens framtid. Vi har mindre möjligheter i dag att påverka utrikespolitiken. Det är sorgligt, därför att Sverige har många gånger gjort bra insatser i utrikespolitiken.

Anf. 32 GÖRAN LENNMARKER (m) replik:

Herr talman! Jag tycker att Peter Eriksson skall lyfta blicken litet grand från protokollen och teserna och titta på verkligheten: de jugoslaviska krigen och önskemålen om att komma med från Central- och Östeuropa, om att kunna bygga ett helt och enat Europa och om att Europa inte skall vara tudelat. Det är en realitet.

Anf. 33 PETER ERIKSSON (mp) replik:

Herr talman! Göran Lennmarker och vi andra ser att det har pågått ett mycket otäckt och hemskt krig i Jugoslavien. Är det så självklart att det är en lösning på problemet att skapa en överstatlig västeuropeiska stat – EU – med militära möjligheter? Det är inte alls säkert att det är så. Att öka konflikterna mellan väst och öst på det sättet kan lika gärna öka problemen i Europa. Vi ser i dag begynnande tecken till att Ryssland drar sig tillbaka och att konflikterna mellan Västeuropa och Östeuropa – mellan NATO och Ryssland – ökar, när NATO nu försöker göra insteg i Östeuropa. Om EU tar steget att bli en militär makt är det mycket möjligt att vi får ökade konflikter även på det området.

Skall vi minska konflikterna är det helt andra vägar vi skall gå. Vi skall inte bygga upp nya militära strukturer, utan det är andra sätt som gäller för att minska krigsrisken och konflikterna i framtiden.

Anf. 34 BO KÖNBERG (fp) replik:

Herr talman! Miljöpartiet och inte minst Peter Eriksson brukar ofta slänga ordet ”federalism” omkring sig. Jag har ibland funderat på vad man menar. Jag har ibland funderat på konsekvensen av ställningstagandet.

Vad det gäller önskemålen från bl.a. vår sida att förbättra kampen mot brottslighet är man helt och hållet emot ett förbättrat och effektiviserat

beslutsfattande. När EU-nämnden skulle samråda om ett förslag om att införa regler för föräldraledigheten i de 15 medlemsstaterna protesterade vi från liberalt håll, men det gjorde man inte från Miljöpartiets håll. Min fråga till Peter Eriksson är därför: Upplever man från Miljöpartiets sida bristen på gemensamma regler vid föräldraledighet som ett större europeiskt problem än en gränsöverskridande brottslighet?

Anf. 35 PETER ERIKSSON (mp) replik:

Herr talman! Vi anser i Miljöpartiet att EU inte skall ha regler för föräldraledighet. Det är ett klart besked från Miljöpartiet i dag. I skenet av att Sverige nu är medlem i EU, och så länge vi är det, är det rimligt att vi driver på inom vissa områden för att få EU att skapa en struktur som fungerar. Det gäller framför allt på miljöområdet.

Ett skäl till att Miljöpartiet bildades var att vi ansåg att det krävdes omfattande förändringar för att minska miljöproblemen. Då vill vi också ha internationella starka mekanismer för att få det att fungera. Så länge EU finns accepterar vi att man kan fatta övernationella beslut på miljöområdet.

Anf. 36 BO KÖNBERG (fp) replik:

Herr talman! Det är bra att Miljöpartiet numera anser att vi inte behöver ha europeiska regler för föräldraförsäkringen. Det betyder väl att man betraktar problemen med föräldraförsäkring och gränsöverskridande brottslighet som likvärdiga i den meningen att man inte skall göra något vettigt gemensamt på de områdena, men däremot på miljöskattesidan? Jag tackar för beskedet!

Anf. 37 PETER ERIKSSON (mp) replik:

Herr talman! När det gäller den gränsöverskridande brottsligheten är jag verkligen bekymrad. EU skapar problem på det området. När vi tar bort gränsskydden för Sverige ökar också den gränsöverskridande brottsligheten kraftigt. Detta är särskilt tragiskt för ett land som Sverige, som i stor utsträckning har vatten runt gränserna. Det är enkelt och smidigt att ha gränsskydd för Sverige, men när vi tar bort det ökar problemen. När vi är med i en organisation som förvärrar läget måste vi hitta lösningar på de nya problemen. Det hade varit bättre om vi inte alls hade varit med i EU. Det är mitt förslag. Kan ni inte gå med på det i stället? Vi hoppar av projektet.

Anf. 38 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s) replik:

Herr talman! När Peter Eriksson talar ger han uttryck för en svartsyn och vantolkningar av vad EU står för av en sådan dimension att jag måste säga att jag tycker att den situation Miljöpartiet har hamnat i är rätt tragisk. Därmed ställer sig Miljöpartiet helt vid sidan av en meningsfull debatt omkring EU.

När EU-länderna tillsammans vill ta ansvar för fredsbevarande insatser och konfliktlösning beskriver Peter Eriksson det som att man skall delta i regelrätta krig. Peter Eriksson vantolkar verkligheten och säger precis tvärsemit hur det är när han hävdar att den svenska regeringens ståndpunkt är att överstatlighet också skall gälla försvar och skattepolitik.

Han kan redan nu säga nej till resultatet av regeringskonferensen – ett resultat som vi känner tidigast till sommaren.

När någon av oss inte bara tuggar teser utan ger oss möjlighet att reflektera och lyssna också på andras argument beskrivs det genast som att vi kröker rygg.

Jag tycker att det är rätt trist när ett parti har en politik som bara är fylld av förutfattade meningar. Då blir det dessvärre inte seriöst med en debatt.

Anf. 39 PETER ERIKSSON (mp) replik:

Herr talman! Jag håller med om att det blir svårt att föra en debatt när utrikesministern är så dålig på att lyssna. Jag sade inte att fördraget skulle innebära att man går in i regelrätta krig. Jag sade att skillnaden mellan att försöka stoppa en konflikt och att vara deltagare i den kan vara ganska liten. Det fanns flera sådana klara missuppfattningar.

Anf. 40 HOLGER GUSTAFSSON (kd):

Herr talman! Den pågående regeringskonferensen har för andra gången bytt ordförandeskap och går nu förmodligen in i sin sista halvlek. Vi har i EU-sammanhang fått lära oss att inga förhandlingsresultat är klara förrän allt är avslutat. Det präglar också denna regeringsförhandling.

Det är väl ingen tvekan om att man har skjutit de allra svåraste frågorna till sist, och att vi kommer att få se en degel av förhandlingsfrågor som skall kompromissas fram sommaren 1997. Därför är denna debatt om svenska ståndpunkter angelägen att föra innan svenska regeringen och andra regeringar hamnar i den intensiva slutkompromissen.

Den svenska regeringens positioner i EU-politiken och i regeringsförhandlingarna i synnerhet har varit att lyfta fram frågor om jämställdhet, öppenhet, sysselsättning, utvidgning, miljö och frihandel. Kristdemokraterna anser dock att man visat en alltför stor svaghet i hur man på ett konstruktivt sätt skall nå förbättringar när det gäller miljön och kampen mot den internationella brottsligheten. Det har tidigare nämnts här i debatten, och vi delar den uppfattningen. Anledningen är att man ryggat för någon form av överstatlighet även på politikområden där medborgarna skulle ha stor glädje av ett sådant samarbete. Regeringskonferensens syfte är ju just att se över fördragen för att göra de förändringar som krävs för att medborgarna skall få en reell nytta av EU:s institutioner och samarbetet mellan länderna.

Herr talman! För oss kristdemokrater är det ingen principiell skillnad mellan de politiska målen på nationell nivå och de mål som vi vill se förverkligade på Europeanivå. Den stora skillnaden är EU:s förutsättningar och den kompetens man har för att uppnå de politiska målen, som vi på nationell nivå inte förmår lika effektivt. Anledningen är helt enkelt att politiken måste vara gränsöverskridande. Det klarar EU, men inte nationen.

Den allt annat överskuggande Europafrågan för oss är frågan om bevarande av fred och frihet för Europas folk. Detta mål måste naturligtvis sedan brytas ned i andra delmål. Det gäller t.ex. arbetet för mänskliga fri- och rättigheter och att man bedriver ett säkerhetspolitiskt arbete som

Prot. 1996/97:54
23 januari

Allmänpolitisk debatt

EU:s regerings-
konferens

förebygger konflikter och kriser. Det gäller också att man öppnar EU för Öst- och Centraleuropa och därmed ger tillträde till den gemensamma ekonomiska inre marknaden. Detta måste få leda till en rättvisare fördelning av sysselsättning och ekonomisk trygghet för alla Europas medborgare. Den uppoffringen måste vi vara beredda på. Vidare handlar det om att man på samma sätt för kampen mot den internationella brottsligheten, en kamp för fred och frihet för Europas medborgare, men i en annan dimension.

Svenska medborgare vill räcka händerna till övriga europeiska medborgare för att arbeta för en bestående fred och frihet inom och mellan våra nationer. Vi vill också snarast räcka handen till människor som i dag drabbas av kommunismens tidigare härjningar, dvs. medborgare i Öst- och Centraleuropa – detta för att dela med oss av ekonomisk utveckling och trygghet. Därför kräver vi konkreta resultat av den pågående regeringskonferensen så att utvidgningen av EU blir möjlig.

Avgörande frågor återstår för regeringskonferensen när det gäller om och hur den fortsatta integrationen skall ske och om och hur en flexibel sådan skall kunna skapas då länderna utvecklas i olika takt och riktning.

Herr talman! Den snabba tekniska och ekonomiska utvecklingen kräver av de politiska systemen att man finner effektiva former för att garantera medborgerliga rättigheter. När det gäller Europasamarbetet står ofta metodvalet mellan strikt mellanstatlighet eller överstatlighet från medlemsstaternas sida. Nu är det inte alls så enkelt att man kan vara säker på att suveränitetssträvorna föredrar mellanstatliga avtal och att integrationsentusiasterna pläderar för överstatlighet.

Schengenavtalet är ett exempel på en överenskommelse där länder som ville gå längre i integrationen än övriga valde att gå vidare genom ett strikt mellanstatligt avtal vid sidan om EU. Schengenöverenskommelsen är kanske den hittills djupaste integrationen mellan dessa länder.

Parallellt i tiden kan vi se hur EMU-projektet med sin omfattande integration utvecklas med hjälp av ett mycket starkt inslag av överstatlighet för att det över huvud taget skall kunna fungera. Integration kan alltså ske med olika metoder.

Vi kristdemokrater vill tydligt markera att det är målet, syftet och konsekvenserna som måste få avgöra vilka politiska metoder och former som skall väljas för att ett bra resultat för medborgarna skall skapas. Mellanstatlighet och subsidiaritet bör vara grundmodeller när det gäller att främja nationell suveränitet och en lokal folknära förankring, men i de fall där angelägna mål nås bättre och effektivare med inslag av överstatlighet bör den vägen kunna väljas.

Exempel på områden där vi anser att överstatlighet är effektivare är den gränsöverskridande miljöpolitiken och kampen mot internationell brottslighet. På dessa båda områden måste arbetet bedrivas gränsöverskridande, dvs. överstatligt, och nationellt.

Herr talman! EMU-projektet är visserligen inte under förhandling vid den pågående regeringskonferensen, men det är en reform som mycket starkt kommer att förändra och prägla EU:s framtida integration. Och den svenska riksdagen skall inom ett år besluta om ett eventuellt svenskt deltagande i EMU:s tredje steg. Därför vill jag säga några ord om detta också i dag.

Idén om den gemensamma valutan har tillkommit som ett mycket starkt och verkningsfullt integrationsinstrument för EU:s kärnländer, på initiativ av Frankrike som önskade större inflytande över europeisk ekonomi. Den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken, GUSP, är å andra sidan ett annat integrationsinstrument som har initierats av Tyskland som hade sitt speciella behov av stöd i internationella frågor efter kriget. Båda initiativen har som grundval nationella och internationella intressen för att komma vidare.

Alla som har studerat EMU-projektet litet grand på djupet kan konstatera att ett medlemskap i EMU:s tredje steg – den gemensamma valutan – kommer att innebära en mycket stark styrning av den nationella ekonomiska politiken. De fem konvergenskriterierna, stabilitetspakten eller ERM 2 kommer att innebära en mycket stark integration mellan dessa länders budget- och finanspolitik. Och på några års sikt kommer det också att beröra ländernas skattepolitik.

I och med den ekonomiska integrationen och en harmonisering av skatterna kommer det att bli svårt för Sverige att finansiera en avsevärt större offentlig sektor än vad EU:s kärnländer gör, dvs. de som ingår i den gemensamma valutan. Om detta är en fördel eller en nackdel kan de politiska partierna ha olika uppfattning om, men det är ett stort politiskt ansvar att beakta konsekvenserna av en alltför snabb social och kulturell omställning.

Bl.a. därför förordar kristdemokraterna, i likhet med de allra flesta svenska nationalekonomer, att Sverige inte bör gå med i EMU:s tredje steg den 1 januari 1999 utan avvakta konsekvenserna av den här integrationen.

Den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken, GUSP, är ett annat mål som innebär ökad integration mellan EU:s medlemsländer men under delvis andra former. Här ges möjlighet till betydligt större utrymme för nationella intressen och ett markerande av nationell självständighet. Målet för denna samverkan är att man tillsammans skall bli en europeisk kraft för att främja fred och frihet både inom och utom unionen genom en förebyggande säkerhetspolitik och på sikt också ett gemensamt försvar.

Det kommer sannolikt, inom överskådlig tid, att ges möjlighet för respektive land att medverka i det säkerhetspolitiska arbetet så långt och så mycket man vill inom ramen för tydliga nationella intressen.

Kristdemokraterna anser att EU:s utrikes- och säkerhetspolitik skall fördjupas och förstärkas. Det är angeläget att unionen kan göra utrikespolitiska markeringar för att främja internationell säkerhet och stabilitet som grundas på mänskliga rättigheter, marknadsekonomi och politisk avspänning.

Beträffande integrationens inriktning anser kristdemokraterna att följande ambitioner bör ingå:

- att utrikes- och säkerhetspolitiska beslut skall kunna fattas med kvalificerade majoriteter
- att medlemsländerna genom EU skall kunna ta ett mer aktivt ansvar för Europas säkerhet genom fredsbevarande och fredsskapande åtgärder
- att samordningen mellan medlemsländernas utrikes- och säkerhetspolitik måste öka

Prot. 1996/97:54
23 januari

allmänpolitisk debatt

*eu:s regerings-
konferens*

- att inget medlemsland skall tvingas ingå förpliktelser om ömsesidigt försvarsbistånd.

Jag vill understryka att vi uppskattar regeringens hittillsvarande samordning med Finland i de säkerhetspolitiska frågorna i regeringskonferensen.

Herr talman! Frågan om flexibel integration är en mycket central fråga som bör få sin lösning under regeringskonferensen. Frågan gäller huruvida flexibilitet skall tillåtas med avseende på medlemsländernas integration och i så fall under vilka former. Mot bakgrund av tidigare gjorda kompromisser i bl.a. Maastrichtförhandlingarna råder det i dag de facto en flexibel integration, men den viktiga frågan är om denna flexibilitet skall institutionaliseras och i så fall på vilka villkor.

Skall man tillåta att vissa kärnländer går före och att andra kommer senare? Måste kärngruppen ha en viss storlek? Skall det vara gemensamma långsiktiga mål för integrationen? Skall endast kärnländerna besluta om inriktningen, eller skall alla vara med och besluta om färdriktningen? Skall man tillåta olika tempo för integrationen?

Herr talman! Vi kristdemokrater anser att EU bör institutionalisera en flexibel integration och därmed lägga fast villkoren för en flexibel integration. De stora kulturella och ekonomiska olikheterna mellan Europas nationer gör detta nödvändigt. En flexibel integration visar också respekt för nationell suveränitet. Vi anser dessutom att det är nödvändigt både för att man skall komma vidare med önskvärd integration och för att det skall kunna gå långsammare fram för de länder som inte vill eller kan.

Kristdemokraternas villkor för flexibel integration inom EU är

- att framtidsmålen skall beslutas gemensamt
- att alla nationer som vill och kan skall ha rätt att delta i kärnländernas fördjupade integration
- att enhälligheten, dvs. vetorätten, inte skall kunna hindra kärnländerna att gå vidare i önskad integration
- att varje nation skall ha rätt att avgöra sitt tempo i integrationsprocessen.

Vi kristdemokrater bedömer att en sådan flexibilitet skulle skapa den frihet och öppenhet som krävs för att man skall kunna underlätta och effektivisera utvecklingen mot de mål som Europas medborgare vill se förverkligade inom EU.

Herr talman! Vi kan tyvärr konstatera att det finns ett viktigt område inom EU-samarbetet som i dag fungerar mycket ineffektivt, nämligen det rättsliga samarbetet inom den tredje pelaren.

Så sent som i oktober visade en opinionsundersökning att 91 % av svenskarna och 87 % av EU-medborgarna anser att kampen mot internationell brottslighet är en av EU:s viktigaste uppgifter för sina medborgare. Det handlar om terrorism, ekonomisk brottslighet, drogmissbruk, rasism och sexuella övergrepp. Alla har det gemensamt att de är gränsöverskridande och inte kan bekämpas enbart inom varje land.

Åtgärder inom det rättsliga området kräver i dag beslut med enhällighet. Detta innebär att ett enda land kan sätta stopp för varje åtgärd och insats som övriga länder vill se genomförd. Tyvärr har också den svenska justitieministern och regeringen visat stor ovilja att göra avsteg från principen att beslut skall fattas med enhällighet, och därmed får vi effekten att den lägsta ambitionen blir normgivande inom EU.

Vi kristdemokrater anser att dessa områden skall kunna behandlas med någon form av majoritetsbeslut för att vi skall komma framåt i kampen mot kriminaliteten.

Herr talman! Jag vill slutligen framföra att vi kristdemokrater förväntar oss att regeringen höjer svansföringen i de pågående regeringsförhandlingarna och att man inte tar intryck av den rädsla för Europa som präglar exempelvis Olof Johansson och några av hans medarbetare. Det är många reformer som bör komma till stånd i regeringsförhandlingarna och som är av vitalt intresse för oss i Sverige och för övriga EU-medborgare.

Anf. 41 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s):

Herr talman! Ytterst syftar samarbetet i Europeiska unionen till att undvika krig och konflikter. Denna vision är, vågar jag säga, nu verklighet i Västeuropa. Vår generations uppgift är nu att utveckla denna gemenskap till så många länder som möjligt i Europa.

Historien har givit oss möjlighet att förverkliga drömmen om ett enat Europa, ett Europa där självständiga och demokratiska länder samverkar för fred, demokrati och social utveckling. Det är detta som EU:s förestående utvidgning handlar om. Den som vill att Sverige skall delta i ett sådant samarbete kan inte tänka bort EU.

Man kan naturligtvis se Europas utveckling i dag väldigt pessimistiskt. Bengt Hurtigs anförande här tidigare var ett uttryck för detta. Jag tycker i stället att man skall se möjligheterna. Jag är övertygad om att det vardagliga sammanflätandet av Europas människor och folk som EU står för är ett genuint fredsbygge. Det skulle vara mycket bättre om vi tog vara på möjligheterna i stället för att bara larma pessimistiskt.

Visst är det så att många människor i vårt land har svårt att se de positiva sidorna i samarbetet med EU. Vårt inträde i unionen sammanföll ju i tiden med den svåraste ekonomiska krisen sedan 30-talet. Många ser därför det okända EU, eller "Bryssel", som man säger, som det onda och som det som skall ha skulden för en hel del av våra samhällsproblem. Men det här är ett resonemang som inte grundas på fakta.

Tvärtom har vårt medlemskap i EU givit oss nya möjligheter på en rad områden. Vi deltar konkret i kampen mot arbetslöshet, miljöförstörrelse och ekonomisk brottslighet. Vi ger handfasta bidrag till ökad jämställdhet och öppenhet i Europa. Vi deltar i arbetet med att förbättra den inre marknaden och att utforma framtidens EU.

Politiken måste söka sig över gränserna, för demokratins skull. Det var, tillsammans med det praktiska fredsbygget, den starkaste anledningen för mig, och jag tror för väldigt många med mig, att rösta ja i folkomröstningen om medlemskap i EU. Jag anser fortfarande att det är just det här som äger sin giltighet.

Vår ekonomi och vårt näringsliv är tätt sammanvävda med andra länders. Låt mig bara påminna om att de 20 största företagen i Sverige står för 80 % av vår export. Dessa företag har 70 % av sina anställda utanför Sverige. Hälften av det vi tillverkar säljer vi till andra länder. Av detta går tre fjärdedelar till Europa. Företagens och kapitalets värld är redan utan gränser. Det är den verklighet vi lever i.

Vad är då EU bra för? Vad är det bra för för oss? Vi har nu varit medlemmar i drygt två år och vi börjar se en del resultat.

Prot. 1996/97:54
23 januari

allmänpolitisk debatt

*eu:s regerings-
konferens*

Medlemskapet har positivt bidragit till att förtroendet för den svenska ekonomin har återställts. Vi är äntligen på väg att få balans i ekonomin. Räntan har gått ned med fyra procentenheter, vilket motsvarar 20 000 kr om året för en familj med ett vanligt villalån. Matpriserna stiger inte längre utan sjunker. Alltför ungdomar studerar i andra EU-länder, och runtom i landet startas spännande projekt med EU-stöd.

Mycket av det här beror på att vi faktiskt är med i EU. Jag skall inte helt undanskymma att också den svenska regeringen har del i dessa goda tendenser, men EU betyder väldigt mycket.

Samarbetet mellan EU och Sverige djupnar nu. Vi kommer naturligtvis att möta både sådant vi gillar och sådant vi ogillar, och därför skall vi fortsätta att vara både kritiska och konstruktiva. Vi skall vara med för att förändra och förbättra EU. Den pågående regeringskonferensen ger oss ett utmärkt tillfälle till det.

Det är regeringskonferensen som är dagens debattämne, och det är också det som vi nu, under våren koncentrerar oss på inom EU. EMU är förvisso en väldigt viktig fråga. Det är en fråga som vi här i Sverige diskuterar parallellt med regeringskonferensen, och det skall vi göra på ett reflekterande sätt. Men detta tillhör inte riktigt dagens debatt.

Regeringskonferensen har pågått i tio månader. De hittillsvarande förhandlingarna har inneburit betydande framgångar för svensk del. Det visar att det går att påverka EU, att det går att förändra EU.

I det första utkastet till ändringar i Maastricht- och Romfördragen – alltså EU:s grundlag – är avsnittet om sysselsättningen ett resultat av våra ansträngningar. Det stöds av en bred majoritet av medlemsländerna, och inte minst är den öppning som Tyskland visade för förslaget vid Dublin-mötet mycket glädjande.

Huvudansvaret för sysselsättningspolitiken har naturligtvis de enskilda länderna, men genom att förstärka EU:s fördrag på det här området ger vi bättre förutsättningar för en gemensam kamp mot arbetslösheten. På det området förväntar sig Europas medborgare krafttag.

Det råder även bred enighet bland medlemsländerna om att förstärka miljösamarbetet. Miljökraven måste genomsyra hela EU:s politik. Det här tänkandet är på väg att få genomslag, men våra ansträngningar måste nu inriktas på att klargöra och förstärka en hel del av miljöfrågorna. Regeringens åsikt är att enskilda länder måste kunna gå före, t.ex. med strängare miljöregler.

Öppenheten och en fri tillgång till dokument skall enligt vår mening vara huvudregeln i unionen. På det området har vi också nått viss framgång, men mycket återstår att göra.

Helena Nilsson frågade varför det var så svårt att nå framgång. För oss är det här självklarheter. Det är det dessvärre inte för människor på kontinenten. Det är helt enkelt en kulturkrock. De kontinentala ländernas synsätt skiljer sig väldigt mycket från hur vi ser på allmänhetens rätt till insyn och offentlighet i det som politiker och administratörer har för sig. Vi fortsätter den här kampen och kan ändå se steg framåt.

Vi kan också notera framgångar vad gäller jämställdhet och konsumentpolitik, i särskilt hög grad vad gäller internationell krishantering. Där har det svensk-finska förslaget om fredsbevarande insatser och krishantering kommit att prägla förhandlingarna om den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken.

Herr talman! Ingen fråga inom unionssamarbetet kan som processen att ta in nya medlemmar i unionen lägga grunden för säkerhet och fred i framtiden. Det kan knappast råda något tvivel om regeringens fasta beslutsamhet om att kraftfullt driva utvidgningen.

På sina håll har det gjorts gällande att satsningen på våra profilfrågor skulle stå i motsatsställning till ett kraftfullt agerande för utvidgningen. Det är naturligtvis felaktigt. Utvidgningen påverkar de flesta frågor som vi behandlar under regeringskonferensen.

Elva nationer står närmast i tur för att komma med i EU. Vi inriktar oss på att förhandlingarna om medlemskap inleds sex månader efter regeringskonferensens slut, alltså troligen i början av nästa år. Processen ställer stora krav på kandidatländerna, på EU och på de enskilda medlemsländerna. Det är angeläget att såväl möjligheter som problem belyses på ett allsidigt sätt.

För att få en samlad bild av utvidgningens konsekvenser för i första hand vårt land har regeringen i dag beslutat att tillsätta en rad utredningar. Dessa utredningar skall belysa konsekvenserna av EU:s utvidgning när det gäller säkerhetspolitiken, samhällsekonomin, jordbruket, regionalpolitiken och miljön. Utredningarna skall bedrivas skyndsamt och vara färdiga i höst. Fler sådana utredningar kan komma.

Herr talman! Fler länder som medlemmar av EU ställer nya krav på EU:s regelverk. De institutionella frågorna har ännu inte fått tillräcklig behandling i förhandlingarna.

Framför allt tre delfrågor står i förgrunden. Det gäller röstviktningen i ministerrådet, hur kommissionen skall vara sammansatt och frågan om att öka användningen av kvalificerad majoritet.

Vi har ett gemensamt intresse av att EU inte blir handlingsförlamat av omöjliga beslutsregler. Det gäller i synnerhet om och när unionen kommer att bestå av över 25 medlemmar. Denna insikt om det beslutsfärdiga EU måste också balanseras mot ett EU som i huvudsak är ett mellanstatligt samarbete.

När det gäller röstviktningen värnar Sverige den balans som finns mellan små och stora länder i EU.

Vad gäller frågan om kommissionens utformning talar mycket för att varje land även i ett utvidgat EU skall bidra med en ledamot i kommissionen. För att behålla effektiviteten i arbetet går det att göra förändringar när det gäller t.ex. fördelningen av de enskilda kommissionärernas arbetsuppgifter och kommissionsordförandens befogenheter.

Redan i dag fattas många beslut inom EU med kvalificerad majoritet. Diskussionen om att vidga den kretsen gäller ett relativt begränsat område.

Under de senaste dagarna har begreppet flexibel integration kommit i ropet, alltså den anordning som skall möjliggöra för en grupp länder att gå före i samarbetet. Jag menar att en sådan anordning är realistisk. Det här är ett smörjmedel för den fortsatta utvecklingen inom EU. Men naturligtvis är också risker förknippade med detta. Den största risken är att samarbetet urvattnas genom en sådan anordning. Därför måste man sätta upp strikta regler för en flexibel integration.

Vår grundhållning är att ett sådant här samarbete måste vara öppet för alla och också beslutas av alla. Om man har enhällighet i besluten kring en flexibel integration har man också en större säkerhet mot att någonting

Prot. 1996/97:54
23 januari

Allmänpolitisk debatt

*EU:s regerings-
konferens*

händer på bekostnad av enskilda länders vitala intressen. Vi kan konstatera att denna vår grundhållning inte delas av så många länder. Jag tycker att man måste lyssna på de andras argument. Över huvud taget är min syn på en förhandling att man vet vad man själv vill, att man lyssnar på andras argument och att man för en konstruktiv diskussion om detta.

Jag noterar att man väldigt ofta när man tillåter sig ett intellektuellt reflektande får rubriker om sig, eller också anklagas man här i kammaren för att svaja, kröka rygg och lägga ut dimridåer. Jag tycker att det är litet trist. Vi har ju ett mycket stort behov av att pröva oss fram. Det handlar om att faktiskt fungera som mogna förhandlare och på det viset också våga pröva andras argument. Det gäller att göra det inte bara i slutna rum utan också så att allmänheten får reda på det. Här kan man tycka och tro på litet olika sätt. Vi vet vad vi vill, men vi vet också att man i en förhandling måste jämkä något. Låt oss ändå resonera om det finns andra lösningar att nå fram till det som vi önskar.

I fråga om flexibel integration kan det vara så att man, i det regelverk som måste omge denna särordning, också kan se på andra regler som kan göra det strikt och tydligt, så att det här inte blir något som går våra intressen för när.

Herr talman! Som utrikesminister ligger givetvis den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken mig varmt om hjärtat. EU:s utrikespolitiska agerande måste bli effektivare, och vi måste agera snabbare för att kunna möta kriser och konflikter.

Ambitionen att stärka Europas gemensamma förmåga att hantera kriser är för mig ett svar på ett önskemål om en förbättrad global kapacitet för konflikthantering. Den rädsla för det som jag har märkt hos en del debattörer här från Vänsterpartiet och Miljöpartiet förvånar mig. EU-länderna tar här på sig ett ansvar. Vi gör det när vi går in direkt i fredsbevarande sammanhang, och då är det självklart att det skall göras på FN-mandat eller på OSSE-mandat. FN skall naturligtvis utgöra grunden i det här arbetet genom sitt globala ansvar, men FN kan inte axla hela ansvaret för att genomföra alla de operationer som krävs. Praktiskt inriktat samarbete mellan FN och organisationer i olika delar av världen, t.ex. det vi nu gör tillsammans i Bosnien, är därför viktigt. Vårt fredsarbete i EU och i FN står inte på något sätt i motsatsställning till varandra, utan de kompletterar varandra. Sedan hoppas jag att rejäla steg tas under regeringskonferensen för att uppnå ytterligare effektivitet.

Vi behöver reformer också på det inrikespolitiska området och det rättsliga samarbetets område. Vi behöver utöka vår gemensamma förmåga att bekämpa den internationella brottsligheten, narkotika- och människohandel. På det här området uppmanade regeringscheferna vid Dublinmötet oss att gå vidare i fördjupade förhandlingar.

Herr talman! Jag kan konstatera att begreppet regeringskonferens fortfarande är ganska okänt hos en stor del av svenska folket, detta trots att det gjorts stora informationsinsatser. Det måste vi gemensamt råda bot på. Det är inte så att man skall känna till begreppet utan innehållet, vad den syftar till. Jag hoppas att partiorganisationer, folkrörelser, fackföreningar osv. skall föra ut information och stimulera debatt så att vi kan ha en debatt där man inte är rädd för diskussionerna utan prövande tar sig fram med argumenten, en debatt där frågorna inte delas in i antingen

eller, svart eller vitt, utan där man prövande tar sig fram. Jag hoppas att vi har givit något av det anslaget under den här riksdagsdebatten.

Prot. 1996/97:54
23 januari

allmänpolitisk debatt

*eu:s regerings-
konferens*

Anf. 42 HOLGER GUSTAFSSON (kd) replik:

Herr talman! Jag vill rikta en fråga till fru utrikesministern som gäller just den flexibla integrationen. Jag skulle önska att vi fick ett litet mera visionärt synsätt i denna fråga. Vi från kristdemokratiskt håll har nu tagit ställning för en flexibel integration. Vi menar – och jag vill fråga om utrikesministern har någon annan uppfattning – att en flexibel integration skulle öka öppenheten i sammanhanget och respekten för de olika medlemsländernas eget sätt att vilja utvecklas. Det skulle leda till att man tillåter olika tempo, dvs. att man inte hindrar länder att gå vidare och inte heller tvingar länder att komma med. Det tycker jag är en demokratiskt tilltalande tanke som Sverige borde stötta. Delar utrikesministern den hållningen?

Anf. 43 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s) replik:

Herr talman! Svaret är ja.

Anf. 44 HOLGER GUSTAFSSON (kd) replik:

Herr talman! Eftersom utrikesministern sitter i de praktiska överläggningarna vill jag fråga om det inte är på det sättet att den praktiska utvecklingen visar att om vi inte skulle kunna institutionalisera och hitta en form för en flexibel integration, skulle vissa länder ändå kunna välja att gå vidare vid sidan om EU. Det betyder att man går på sina egna villkor, och vi släpper inflytandet om vi inte är beredda att diskutera en flexibel integration.

Anf. 45 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s) replik:

Herr talman! Jag kan instämma i vad Holger Gustafsson säger även i det avseendet. Samtidigt skulle jag vilja säga att vi just nu diskuterar denna fråga väldigt intensivt. Men den kommer att vara ett undantag i EU-arbetet framöver. Det här är inte lösningen på EU-frågorna, utan det kommer att vara en särordning när vi inte kan hantera frågorna på ett normalt sätt.

Anf. 46 HELENA NILSSON (c) replik:

Herr talman! Först vill jag tacka utrikesministern för svaret när det gäller offentlighetsprincipen, att det är kulturkrocken som hindrat att nå längre än man hittills gjort.

Jag har ytterligare ett par frågor till utrikesministern. Det pågår en diskussion om att en östutvidgning förutsätter en omfattande förändring av beslutsfattandet. Är detta också regeringens hållning? Har ni inom regeringen diskuterat det krav som finns och som riktats också här i kammaren på en folkomröstning i Sverige efter det att IGC-förhandlingarna avslutats?

Anf. 47 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s) replik:

Herr talman! Jag tror att intag av de elva länder som nu är kandidatländer innebär en så stor förändring av EU, att det måste ske förändringar

även i beslutsreglerna. Jag tror att det annars blir mycket svårt att få det att fungera.

Huruvida vi skall ha en folkomröstning eller inte är en diskussion som pågår i parlamentet. Min principiella inställning är att detta är en fråga som bäst lämpar sig för ett riksdagsbeslut. Det är den principiella inställningen. Sedan är det ytterst en fråga för riksdagen själv att ta ställning till beslutsformen.

Anf. 48 HELENA NILSSON (c) replik:

Herr talman! Om regeringskonferensen inte leder fram till de omfattande förändringarna, innebär det att östutvidgningen inte blir av eller att det sker i långsammare takt? Jag skulle önska, och jag vill uppmana regeringen till det, att man är beredd att fatta ett politiskt beslut om att ifall regeringskonferensen inte leder fram till omfattande förändringar i beslutsfattandet börjar östutvidgningen ändå därför att den är så viktig. Den är oerhört viktig för fred och säkerhet i Europa.

På den andra punkten kan jag konstatera att jag delar uppfattningen att det skall vara ett riksdagsbeslut som komprimerar och ratificerar IGC-förhandlingarna.

Anf. 49 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s) replik:

Herr talman! Östutvidgningen, att EU skall kunna acceptera ytterligare medlemsländer omfattande en stor del av Europa, är en fråga av historiska dimensioner. Den får inte missas. Det är därför som vi också måste förbereda oss för den situationen. Även om östutvidgningen formellt inte finns med på agendan för regeringskonferensen är det ändå någonting som måste genomsyra allt vi gör på konferensen. Östutvidgningen för mig är väsentligare än den ena eller den andra förändringen under regeringskonferensen.

Anf. 50 GÖRAN LENNMARKER (m) replik:

Herr talman! Det var en formulering som utrikesministern använde som gjorde mig litet bekymrad. Det var att vi kunde förutse en förhandlingsstart med de nya medlemsländerna i början av nästa år. Det måste väl ändå vara Sveriges och den svenska regeringens ambition att man skall kunna påbörja förhandlingarna redan i höst. Om man klarar av att vara med i regeringsförhandlingarna med de nuvarande medlemmarna i juni eller kanske något längre in på sommaren, borde det finnas en möjlighet att komma i gång med förhandlingarna med de nya medlemsländerna före årsskiftet. Att det skall ske inom ett halvår behöver inte innebära att det måste dröja ett halvår; det kan kanske gå något fortare.

Flexibel integration tycker jag att vi inför oss själva skall erkänna är det område som vi förberett oss minst för. Vi hade inte regeringsskrivelsen, och när vi i riksdagen behandlade riktlinjerna inför förhandlingsarbetet tog vi egentligen inte upp någon diskussion om flexibel integration, ingen av oss. Alla sju partier i riksdagen får känna sig träffade. Då har vi anledning att på denna punkt något noggrannare än på många andra punkter där vi väl vet våra positioner fundera kring detta. Det blir med nödvändighet litet mer trevande. Det är därför bra att man nu är öppen i processen. Det är viktigt att man är öppen i en sådan process samtidigt som

vi själva formulerar vår egen definitiva position när det blir litet klarare vad som avses. Sanningen att säga är ännu många av de tysk-franska förslagen oklara, såvitt jag förstår.

Efter detta vill jag kraftigt opponera på en punkt, nämligen att den socialdemokratiska regeringen deltar i kampen mot arbetslösheten i Europa. Det är tvärtom så att ni inte deltar. Ni höjer arbetslösheten på hemmaplan och struntar i EU:s rekommendationer. Det är väl inte att delta i den gemensamma kampen mot arbetslösheten.

Sist och slutligen, herr talman, vill jag ställa en fråga till utrikesministern. Om nu jordbruksministern personligt kan ta ställning i frågan om det är bra eller dåligt med en gemensam valuta, kunde det vara intressant att höra om också utrikesministern, som är ansvarig för EU-frågorna, har en personlig åsikt i frågan.

Anf. 51 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s) replik:

Herr talman! När det gäller huruvida östutvidgningen skall kunna starta under det här året beror ju det på när regeringskonferensen är avslutad. Inriktningen är att den skall kunna avslutas vid Amsterdampremiären, alltså i juni. Då skulle det vara teoretiskt möjligt att förhandlingarna med kandidatländerna kan starta i december 1997. Visst, om detta går så är det bra. Det tycker även jag. Det handlar om vilken realism det finns i den förutsägelsen.

Tonläget i diskussionen om flexibel integration är bra. Frågan är ganska knepig. Det handlar väldigt mycket om vad man vill få ut av EU-samarbetet och också vad man kan befara av ett sådant samarbete. Man måste hitta en god balans i hur företeelsen skall organiseras. Det är viktigt. Det är ingen som i dag kan ange precis hur lösningen skulle vara. Det är inget enskilt land eller någon enskild debattör som har kunnat säga det.

EMU-frågan hör inte till den här diskussionen. Jag förhåller mig reflekterande till den frågan. Jag ser många fördelar med att vara med i EMU, men jag ser också att projektet kan komma att leda mycket längre än vad vi egentligen kanske är förberedda för. Om så skulle bli fallet är jag mindre positiv. Därför borde jag och alla andra ta tid på sig att fundera ordentligt över EMU-projektet. En del har tagit tydlig ställning och jag kan gratulera dem till det, men flertalet av oss är faktiskt fortfarande reflekterande i vår inställning.

Anf. 52 GÖRAN LENNMARKER (m) replik:

Herr talman! Beträffande förhandlingsstarten tycker jag att det är viktigt att Sverige och utrikesministern har en viljeinriktning. Det är en sak att göra en bedömning. Men jag är bekymrad över att det kan dra ut på tiden innan förhandlingarna med de nya medlemmarna börjar. Men det måste likväl vara Sveriges position att uttala att man skall sträva efter en förhandlingsstart i höst.

Somliga av oss har reflekterat länge över EMU-frågan. Personligen tyckte jag att det var viktigt att göra det redan innan folkomröstningen, eftersom EMU mycket tydligt och klart fanns med redan i Maastrichtfördraget. Jag och också mitt parti såg det som en mycket central fråga att ta ställning till redan innan 1994 års folkomröstning. Jag tycker att det finns

anledning för regeringen att ge sin syn på detta. Vi kan ju inte föra en debatt i en för Sverige mycket central fråga utan att regeringen har en ståndpunkt. Det är mycket anmärkningsvärt att så inte är fallet.

Slutligen beträffande sysselsättningsunionen och kampen mot arbetslösheten vill jag framföra en farhåga. När statsminister Göran Perssons löfte om en halvering av arbetslösheten spricker vill jag verkligen varna för att göra EU eller sysselsättningsunionen till något slags syndabock. Det är det jag är så orolig för när det gäller en del av den socialdemokratiska argumentationen kring denna fråga.

Anf. 53 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s) replik:

Herr talman! Jag tror att vi får hantera EMU-frågan med stor ödmjukhet inför svenska folket. Det är ingen fråga där det är lämpligt att visa tvärsäkerhet. De allra flesta av oss vet inte riktigt vad EMU kommer att leda till. Det finns anledning att ge uttryck för detta och att ha öppna sinnen.

Göran Lennmarker talade om risken att socialdemokraternas sysselsättningsmål skulle spricka. Han talade om detta nästan som om det vore önskvärt, vilket det kanske är för moderaterna rent politiskt. Men jag tycker att den frågan borde hanteras litet mera seriöst. Att bekämpa arbetslösheten är inget politiskt spel. För oss är det en helt avgörande fråga för det svenska folket. Det är därför som vi har satt upp ett oerhört ambitiöst mål för denna kamp. Det är också därför som vi vill göra allt vad vi kan för att i andra organ försöka att få så stort genomslag som möjligt för vår syn. I det sammanhanget är EU ett viktigt organ. Kampen mot arbetslösheten är socialdemokraternas viktigaste fråga. Vi kommer inte att skylla på EU om vi inte skulle lyckas i den kampen. Självfallet ligger huvudansvaret här. Men man är väldigt ensidig om man inte tror att också omgivningens agerande kan spela stor roll. EU-länderna, som vi har så många ekonomiska kontakter med, spelar här en ofantligt stor roll.

Anf. 54 BO KÖNBERG (fp) replik:

Herr talman! Det är sant som här har sagts att frågan om den flexibla integrationen är en komplicerad fråga. Det är också sant att vi har all anledning att försöka att tänka igenom den. Ändå är jag litet förbryllad över regeringens inställning. Om jag uppfattade det rätt innebär den att man är negativt inställd till att gå vidare med majoritetsbeslutsfattande, miljöskatter och kampen mot brottslighet. Samtidigt överväger man att acceptera majoritetsbeslut om ett gemensamt mål, trots att man kan hamna i sådana situationer att man drabbas av saker som man absolut inte önskar sig. Jag undrar om regeringen på den här punkten har tänkt igenom frågan eller om man håller på att tänka igenom den.

Anf. 55 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s) replik:

Herr talman! Det som Bo Könberg nu anförde är ett exempel på hur man kan blanda samman flexibel integration med sättet att fatta beslut litet mera allmänt. Flexibel integration måste handla om särlösning när det inte går att komma fram på något annat sätt. Det är därför som jag tror att det ändå kommer att vara någonting som man tar till i enstaka undantagsfall.

Sedan får vi diskutera för varje område hur mycket beslutsfattande med kvalificerad majoritet det skall förekomma och i vilka fall enhällighet och vetorätt skall behållas. Detta är också en fråga där vi får känna oss för var gränsen går. Det gäller att hitta en gräns mellan det som ofta är ett uttryck för effektivitet – dvs. att det går att komma fram utan enhällighet – och att EU skall vara ett i huvudsak mellanstatligt samarbete, och då måste man ha enhällighet.

Balansgången är inte enkel, men man får ta område efter område. Men vi bör inte göra en sammanblandning med begreppet flexibel integration.

Anf. 56 BO KÖNBERG (fp) replik:

Herr talman! Jag vill peka på att jag i alla fall tills vidare har en annan uppfattning om sambandet mellan att man inte kommer fram på olika områden och kraven på flexibel integration. Jag trodde att vi gjorde samma analys på den punkten.

Anf. 57 HOLGER GUSTAFSSON (kd):

Herr talman! Jag vill vända mig till utrikesministern i miljöfrågan. Vi kristdemokrater är otåliga beträffande Europagemensamma åtgärder för miljön. Vi tycker inte att det är acceptabelt att det händer så litet i en överlevnadsfråga. Som vi ser det är miljöfrågorna blockerade både politiskt och formellt.

Miljöfrågorna är alltså politiskt blockerade på det sättet att nästan varje åtgärd uppfattas som ett hot mot den inre marknaden. Varje miljörelaterad fråga misstänks kunna vara ett förtäckt handelshinder.

Miljöfrågorna har också en formell blockering genom att det krävs en enhällighet för att komma vidare. Ett beklagligt men tydligt exempel på detta är oförmågan att fatta beslut om en koldioxidavgift för att begränsa luftföroreningarna, vilket har nämnts många gånger i denna kammare.

Herr talman! Kompromisser för att nå en eftersträvanvärd enhällighet är bra. Men när det gäller miljöfrågorna inom EU fungerar inte den modellen, eftersom det oftast är någon medlemsstat som av någon anledning vill sätta en käpp i hjulet.

Vi måste nå resultat på miljöområdet i regeringförhandlingarna. Därför är vi beredda att acceptera beslut med kvalificerade majoriteter.

Vi vill se en kärntrupp av medlemsländer, där Sverige ingår, som går före i värnandet av vår natur, och att andra medlemsländer ansluter sig i takt med insikt och förmåga. Alla skall inte behöva vänta på de som inte vill eller inte kan!

Kristdemokraternas modell, som jag speglar här, får naturligtvis inte innebära att varje land snickrar ihop godtyckliga miljökrav och förtäckta handelshinder. Vi kan mycket väl tänka oss en instans inom kommissionen, som får i uppgift att granska ländernas förslag till miljöåtgärder, så att de verkligen är reella och angelägna. Åtgärderna kan sedan föreläggas ministerrådet för beslut, men då med kvalificerad majoritet.

En sådan modell skulle ge möjligheter för medlemsländer att gå före med gott exempel. Vi tror att detta skulle vara mer verkningsfullt än modellen allt eller inget. Hittills har det inte blivit mycket gjort.

Jag vill fråga utrikesministern: Vilka är regeringens argument mot Kristdemokraternas linje, att nå fram på något sätt och inte invänta den sista posten i sammanhanget?

Anf. 58 HELENA NILSSON (c):

Herr talman! Under dagens debatt har flera inlägg berört frågan om internationell brottsbekämpning och att man, för att komma vidare och nå ett bättre resultat inom detta samarbete, skall yrka på mer överstatlighet. Det har t.o.m. ansetts att Sverige ryggar inför diskussionen om överstatlighet.

Jag tillhör ett parti, Centerpartiet, som ryggar i den här frågan. Det är faktiskt en politisk majoritet i Sveriges riksdag som, med den vokabulären, ryggar i frågan. Det beror på att våra medborgare, som har valt in oss i Sveriges riksdag, ryggar inför denna diskussion. Vi i Centerpartiet gör bedömningen att man inte skall forcera i frågan, för då skapar man en klyfta mellan medborgare och politiker på *ett* samarbetsområde inom EU. Vår bedömning är att det finns en risk att detta i förlängningen kan stjälpa hela EU-samarbetet, och det är EU-samarbetet alldeles för viktigt för, med dess stora och viktiga uppgift att verka för fortsatt fred och säkerhet i hela Europa.

Anf. 59 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s) replik:

Herr talman! Holger Gustafsson ställde frågor till mig på miljöområdet, framför allt hur man genom mer av kvalificerade majoritetbeslut skulle kunna nå ett bättre resultat. Detta är heller ingen fråga om antingen eller, för i dag fattas det på miljöområdet många beslut med kvalificerad majoritet. Men sedan finns det vissa områden där närhetsprincipen ibland gör att vi inte kan ta upp frågorna till den typen av votering i EU. När det gäller skattefrågor, t.ex. miljöskatten, tycker vi inte att det är lämpligt att tillämpa överstatlighet. Det är alltså fråga om en balansgång där det gäller att finna rätt nivå i beslutsfattandet och rätt sätt att fatta beslutet.

Vi har här i dag talat om regeringskonferensen. Förhoppningsvis har vi kommit varandra litet närmare i den här debatten och också kunnat upplysa allmänheten om våra synpunkter. Det viktiga för mig är att regeringskonferensen handlar om sådant som är väldigt relevant för vanliga människor, nämligen kampen för en god miljö, för jämställdhet, för öppenhet och kampen mot arbetslösheten – sakfrågor som är väsentliga.

Regeringen kritiserade oss i början av regeringskonferensen för att vi ägnade oss för mycket åt sakfrågorna. Jag tycker att väldigt mycket visar att vår strategi var helt riktig. Nu går regeringskonferensen över till frågorna om hur de institutionella frågorna skall hanteras. Nu är det dags att ta sig an dem. De kommer att bli litet knepigare att förstå sig på, men då har vi ändå bäddat för sådana frågor som just är relevanta för medborgarna.

Anf. 60 HOLGER GUSTAFSSON (kd) replik:

Herr talman! Jag tänkte ställa en fråga till utrikesministern, men eftersom hennes taletid är förbrukad får jag väl uttrycka min egen uppfattning i stället och hoppas att den kan nå fram.

För att vara riktigt tydlig skall jag ta upp frågan om koldioxidavgiften eller, som en del säger, koldioxidskatten. Vi ser fördelen i att också på detta område tillämpa majoritetsbeslut. Det ger möjligheter för länder att gå vidare som ett gott exempel. Miljön tjänar på detta. Det skulle dessutom vara intressant för Sverige att, som ett gott miljöland, kunna gå före och visa vägen. Vi tror att de små stegens föredöme är bättre än att inget händer därför att vi sitter fast i en enhällighet.

Anf. 61 STEN TOLGFORS (m):

Herr talman! Sverige är mer beroende av en väl fungerande gemensam utrikes- och säkerhetspolitik än många andra EU-länder, dels naturligtvis av geografiska skäl – vi befinner oss närmare ett ännu inte stabiliserat f.d. Sovjetunionen än t.ex. Belgien och Frankrike – dels av säkerhetspolitiskt strukturella skäl. Vi står vid sidan av medlemskap i en vital del av den europeiska säkerhetsstrukturen, nämligen NATO.

Likväl framställs ofta GUSP som ett problem för Sverige. Jag menar att det beror på en föråldrad världsbild. Ingenting kan vara felaktigare. Sverige måste aktivt medverka till att praktiskt bygga den nya alleuropeiska säkerhetsordning som så många svenska politiker i ord har bekänt sig till. Detta förutsätter en vitalisering i synen på GUSP, som av allt att döma kommer att framstå som den politiska kärnan i en sådan ny säkerhetsordning. Det förutsätter att vi uppdaterar vår världsbild i debatten.

Vilka är då de stora GUSP-relaterade frågorna i IGC?

För det första handlar det om att föra in Petersbergsuppgifterna i fördraget. Här råder en påtaglig samstämmighet om att EU skall ges möjligheten att agera genom fredsbevarande åtgärder, krishantering, fredsskapande åtgärder, evakueringsuppdrag och humanitära insatser. Läxan från Jugoslavienkriget visar behovet av detta.

För det andra handlar det om en vitalisering av beslutssystemet just med ett mellanstatligt samarbete. Därmed följer i dag krav på enhällighet i beslutsfattandet.

Hävdandet av den nationella vetorätten har blivit till något av ett axiom i den svenska debatten. Men jag tycker att det i stället är dags att fråga om det verkligen ligger i Sveriges nationella intresse att hävda vetorätten på IGC. Det finns skäl att ifrågasätta detta.

Det irländska ordförandeskapet skriver i det utkast som ligger till grund för de fortsatta diskussionerna att alla beslut inom GUSP skall kunna fattas med kvalificerad majoritet, undantaget de gemensamma åtgärderna och beslut med militära aspekter eller försvarsaspekter.

När enhällighet krävs skall sådan inte hindras av att en medlemsstat avger en förklaring om konstruktiv röstnedläggelse. Man behöver då inte tillämpa beslutet, men får heller inte hindra det.

Man tänker sig också att ingen omröstning skall ske om en stat hänvisar till ett nationellt politiskt skäl för att motsätta sig ett beslut. Frågan skall då i stället kunna hänskjutas till Europeiska rådet, där det krävs enighet.

Enligt min mening är dessa förslag bra, men de borde vara mer långtgående. Någon form av kvalificerad majoritet bör gälla också för beslut om gemensamma aktioner. Varje diskussion om beslutssystemet i GUSP måste nämligen ses mot bakgrund av den förestående utvidgningen, som är av central betydelse för Sverige och Europa. Redan i dag hanterar vi i

Prot. 1996/97:54
23 januari

Allmänpolitisk debatt

*EU:s regerings-
konferens*

EU, inom ramen för GUSP, frågor som rör nationella minoriteter. Är det då rimligt att riskera att den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken förlamas i en situation där EU:s yttre gräns flyttas så att etniska, kulturella och historiska konflikter potentiellt kan finnas inom EU:s direkta närområde? Det är i stället i just sådana situationer som EU behöver kunna agera utan hinder, även om ett medlemsland är mer eller mindre berört av en känslig situation.

Det är ett politiska faktum, herr talman, att möjligheten för en majoritet av EU:s medlemsländer att köra över ett land inom ramen för GUSP alltid kommer att utnyttjas med utomordentligt stor restriktivitet och enbart när det är av allra största betydelse för fred och stabilitet. Allt annat vore kontraproduktivt. Skulle man inom GUSP regelmässigt börja köra över länder, skulle grunden för den gemensamma politikens legitimitet urholkas. De flesta beslut fattas i samförstånd inom GUSP – nu och i framtiden.

Jag tycker att det är viktigt att säga att regeringen bör tona ned kampen för vetorätten och argumentera för Sveriges grundläggande nationella intresse av en potent gemensam utrikes- och säkerhetspolitik. Det gäller att se att möjligheten till majoritetsbeslut faktiskt ligger i Sveriges intresse.

Regeringen talade i skrivelsen till riksdagen inför regeringskonferensen om att kunna acceptera majoritetsbeslut i frågor med begränsad räckvidd. I EU 96-kommittén, där bl.a. jag själv var medlem, talade vi i stället om att beslut i frågor som *inte* är av vitalt intresse för ett medlemsland i hög grad skall kunna fattas med kvalificerad majoritet. Det är en långtgående formulering. Den går längre än vad regeringen har gjort tidigare.

Man kan se fyra olika nivåer där vetorätten i dag är relevant inom GUSP. För det första gäller det traktatsförändringar. Där ifrågasätts den inte i dag och kommer knappast att ifrågasättas i framtiden. För det andra gäller det när Europeiska rådet fattar beslut om principerna för GUSP. Inte heller på den punkten ifrågasätts vetorätten. För det tredje gäller det beslut om konkreta gemensamma ståndpunkter och åtgärder för vilka det i dag krävs enhällighet. Där kräver alltså ordförandeskapet att man, åtminstone vad gäller ståndpunkter, skall överge vetorätten. För det fjärde gäller det verkställighetsbeslut i fråga om de gemensamma ståndpunkterna och åtgärderna. Här kan man redan i dag gå ifrån vetorätten om man fattat beslut om det tidigare.

Det finns alltså inom GUSP, likväl som inom andra internationella samarbeten som har säkerhetspolitisk betydelse, som OSSE, en tradition av att kunna fatta beslut utan att hävda en nationell vetorätt fullt ut. Jag tycker att vi skall anknyta till den traditionen och driva på för att få ett så potent samarbete som möjligt.

Vi ser nu ett Europa som förändras. Det vore därför tråkigt om Sveriges syn på vetorätten präglades av en världsbild som lever kvar sedan den gamla blockuppdelningens tid. Vi lever i en tid där det är samarbetet, integrationen, som borgar för en fredlig utveckling i vår del av världen. Då måste vi också utnyttja möjligheten att hela EU kan dra åt samma håll och se till att inte ett enda land skall kunna blockera de övriga länderna – vare sig det rör sig om 12, 15 eller 20 – från att gå vidare och verka för fred och säkerhet i vår del av världen.

Anf. 62 BIRGITTA HAMBRAEUS (c) replik:

Herr talman! Vetot är ett sätt för ett land att behålla sin suveränitet. Sten Tolgfors sade här att man måste ha ett mer potent samarbete. För det land som blir överkört, och som alltså har förlorat sin suveränitet, kanske en sådan potens känns väldigt riskabel.

I folkomröstningen sade regeringen väldigt tydligt att vetot gör att vi inte kan tvingas till någonting i Sverige när det gäller utrikes- och säkerhetspolitiken. Med den tolkning jag gör av det föregående inlägget, vill alltså Moderaterna att Sverige skall kunna tvingas i utrikes- och säkerhetspolitiska frågor. Det är en klar avvikelse från informationen i samband med folkomröstningen.

Anf. 63 STEN TOLGFORS (m) replik:

Herr talman! Jag tycker att det här inlägget visar precis vad jag sade, att det i vissa partier lever kvar en världsbild sedan det kalla krigets dagar. Man ser på svensk utrikespolitik utifrån föreställningen att det hela tiden är någon annan som skall tvinga på oss något hemskt och farligt. Det handlar om någonting helt annat i dag. Det handlar om att gemensamt ta ansvar för den europeiska freden. Där tycker jag att Sverige skall vara lika delaktigt som andra länder.

Jag är inte det minsta orolig för att Sverige skall bli överkört inom den gemensamma utrikespolitiken i för oss väldigt viktiga frågor. Det kommer att hända oerhört sällan över huvud taget att något land körs över. Anledningen till det redovisade jag nyss i talarstolen: Börjar man köra över länder hit och dit, så försvinner legitimiteten inom hela den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken och man biter sig själv i foten.

Det är tråkigt att det finns partier i vår riksdag som inte vill se världen som den ser ut nu utan som förtvivlat håller fast vid en 10–15 år gammal världsbild.

Anf. 64 BIRGITTA HAMBRAEUS (c) replik:

Herr talman! Vi är alltså överens om att det är skadligt för samarbetet att köra över länder. Därför borde vi också kunna vara överens om att det är väldigt bra att faktiskt behålla vetot när det gäller sådana här vitala intressen. Jag tycker att regeringen verkar föra den rätta politiken i IGC-förhandlingarna.

Anf. 65 STEN TOLGFORS (m) replik:

Herr talman! Vi känner sedan tidigare till att två partier i vår riksdag pratar om beslutssystemen i EU som om de vore frikopplade från alla andra. Principen t.ex. om konsensus minus ett, som vi moderater har talat om, finns inom OSSE. Jag har inte hört några dramatiska tal i vår riksdag som klagar på att det är en odemokratisk princip eller en fara för Sverige. Sverige har inte vetorätt i FN:s säkerhetsråd och på andra håll, och det finns inte heller några miljöpartister eller vänsterpartister som talar om detta i dramatiska termer. Här handlar det om att skapa en gemensam säkerhet för framtiden, inte om att titta bakåt.

Som jag redovisade tidigare i talarstolen, talar ordförandeskapet om att man fortfarande inte skall köra över länder i frågor som har nationell

Prot. 1996/97:54
23 januari

Allmänpolitisk debatt

*EU:s regerings-
konferens*

politisk betydelse. Det jag också försökte trycka på tidigare, är att jag tycker att det här är en för vag formulering. Det vore bättre att gå på det vi i EU 96-kommittén talade om; vitalt nationellt intresse. Det är en skärpare, tydligare formulering. Då får vi inte en situation där hela EU:s samarbete blockeras av något eller några enstaka länder med speciella intressen.

Anf. 66 KENNETH KVIST (v):

Herr talman! I vår tid växer möjligheterna att lösa många av världens problem. Mänsklighetens produktiva krafter utvecklas med en oerhörd styrka – liksom insikterna om våra ekologiska och sociala livsvillkor. Trots detta går utvecklingen i många avseenden i negativ riktning. Ett snedvridet makt- och fördelningssystem skapar, på den europeiska kontinenten och på flera andra håll, massarbetslöshet, växande sociala klyftor, social utslagning och fattigdom och ett växande utanförskap. Tendenserna till brutalisering av hela vår samhälleliga existens är påtagliga och allvarliga.

Människorna behöver givetvis internationellt samarbete. Men EU har i Europa förväntat detta behov. EU har konstruerats för att stärka den kapitalistiska maktstrukturen och utvecklats som ett projekt som lägger alltmer makt över medlemsländerna och folken i en elits händer. EU är till sin karaktär ett eliternas projekt betydligt mer än det är det fredsprojekt som det kallas för i den EU-lyrik som vi har hört exempel på också här i dag.

I det här läget sammanträder nu EU:s regeringskonferens för att vidareutveckla unionen. Mycket litet talar för att konferensen kommer att förändra EU så att talet om ”folkens Europa” kommer att bli annat än tomma sloganer. Snarare tycks utvecklingen av konferensen gå dithän att eliternas makt befästs, att över politik och folkvilja stående institutioner förstärks, att stora stater befäster och ökar sin makt på de mindres bekostnad och att folkens demokratiska möjligheter att påverka politikens utveckling och innehåll försvagas.

EU har genom sin politik, att ensidigt inrikta sig på att bekämpa inflationen och att upprätthålla valutastabiliteten, förstärkt arbetslösheten och bidragit till djupare sociala klyftor. Enligt EMU-projektet skall viktiga delar av den ekonomiska politiken i Europa styras av en politiskt oavsättlig och inför väljarna oansvarig liten krets av centralbanksdirektörer. EMU:s ensidiga konvergenskrav har bidragit till att fördjupa den sociala krisen i Europa.

När Sverige gick in i regeringskonferensen gjorde man det med flera ambitioner som vi gärna kan beteckna som sympatiska. En av dessa var att utveckla EU till vad man kallade en sysselsättningsunion. Det låg naturligtvis en del illusioner i detta. Inte skulle väl vårt relativt lilla land kunna förmå att leda in EU som helhet i en helt ny politik gentemot arbetslösheten. Och vi börjar nu skymta resultaten av de i och för sig lovvärda svenska ambitionerna. De verkar inte bli lysande.

I det förslag till kapitel om sysselsättningsunion som det irländska ordförandeskapet sammanfattat – det som hittills föreligger – finns inga tankar om att arbetslöshetsbekämpning skall vara ett huvudmål för den ekonomiska politiken. Överordnade mål är de som betecknas som prisstabilitet och sträng s.k. budgetdisciplin, dvs. fortsatta sociala försäm-

ringar för en stor del av Europas folk. Vad man däremot anar bakom formuleringarna är de s.k. Essenprinciperna, där uppluckrad arbetsrätt, ökade löneklyftor samt försämringar i trygghetssystemen påstås stimulera jobben. Detta är mest högerpolitisk skåpmat.

Sverige har kanske bidragit till att få upp sysselsättningsfrågorna på dagordningen, men kan socialdemokraterna verkligen vara nöjda med det hittillsvarande förslaget från ordförandeskapet? Om det har någon effekt kommer det ju snarast att binda oss vid en förstärkt högerpolitik, med allt vad det innebär av fördjupade klyftor. Det ursprungliga förslaget till sysselsättningsunion – presenterat bl.a. av Allan Larsson och i Carlsson–Rasmussen-rapporten – handlade om en europeisk stimulanspolitik, men det förslaget är egentligen avvisat, då det är oförenligt med EMU.

En annan fråga som Sverige har drivit är om öppenhet och offentlighet. Det är bra att Sverige har gjort det, men de svenska ambitionerna har inte heller här lett så långt som vi skulle kunna hoppas. I stället skall det enligt förslagen vara upp till varje institution att själv avgöra graden av offentlighet. Diarier över inkomna och upprättade handlingar, som är nödvändiga för att öppenheten skall bli något, kommer alltfört att saknas. Sverige måste verkligen driva på ytterligare i dessa frågor för att vi skall kunna få ett positivt resultat.

Anf. 67 ROY OTTOSSON (mp):

Herr talman! En rad opinionsundersökningar under det senaste året visar entydigt att en stor majoritet av svenska folket är missnöjda med det svenska medlemskapet i den europeiska unionen. En stor majoritet av svenska folket skulle säga nej om det vore folkomröstning i dag. Men när folkomröstningen hölls för några år sedan fanns en knapp majoritet för svenskt medlemskap. Man måste fråga sig vad som har hänt. Vad är det som har fått så många som röstade ja den gången att nu känna sig lurade? Vad är det som gör att så många har ändrat ståndpunkt och nu blivit mer kritiska?

Jag är för min del övertygad om att många röstade ja den gången för att ja-sidan lovade pengar och minskad arbetslöshet om vi bara blev medlemmar i den europeiska unionen. Ja-sidan hotade faktiskt med ytterligare nedskärningar i välfärden och ökad arbetslöshet om vi, svenska folket, skulle nöja oss med att fortsätta vårt europeiska samarbete som tidigare. Jag minns ryktet som spreds de sista dagarna före omröstningen att om det blev majoritet för nej-sidan så skulle regeringen omedelbart sätta sig i krismöte och omgående lägga fram ett nytt digert sparpaket.

Som vi alla nu vet innebär medlemskapet i Europeiska unionen att svenska staten får betala medlemsavgifter på snart ca 20 miljarder. Det kan jämföras med det valfläsk på 10 miljarder som statsministern utlovade i går. Det blev ja i folkomröstningen, och som tack för detta höjdes fastighetsskatten, arbetsgivaravgifterna, momsen på vissa områden, t.ex. serveringstjänster, energiskatter osv. Dessa skattehöjningar har gjort oss fattigare. Det har stramat åt svensk ekonomi och svenskt näringsliv, och det har gjort fler arbetslösa. I finansieringen av EU-utgifterna ingår även besparingar på forskning och regionalpolitik, vilket också bidrar till konkreta försämringar i vårt land.

De utlovade förbättringarna för svensk ekonomi har samtidigt uteblivit. För oss i Miljöpartiet de gröna är detta ingen överraskning. De eko-

Prot. 1996/97:54
23 januari

allmänpolitisk debatt

*eu:s regerings-
konferens*

nomiska fördelarna med fri handel, samarbete och öppna gränser hade vi redan genom avtal med EU. Medlemskapet innebar inte någon förbättring i det avseendet.

Herr talman! Medlemskapet i EU kan inte rädda Sveriges ekonomi och arbetsmarknad. Det är en lång rad politiska misslyckanden under lång tid som har skapat Sveriges ekonomiska problem och de problem vi har på arbetsmarknaden. Det är bara vi själva som kan lösa de problemen. Vi i Miljöpartiet de gröna har aktivt medverkat till budgetsaneringen och till att få i gång satsningen på gröna jobb, utbildning, fler företag. Vi kommer att fortsätta lägga fram förslag i den riktningen, och vi kommer också att vara beredda på att samarbeta med regeringen i syfte att uppnå konkreta, positiva resultat för bättre ekonomi och fler jobb.

Svensk ekonomi har allvarliga strukturella problem, som medför att arbetslösheten fastnar på en oacceptabelt hög nivå, vilket medför en växande miljöskuld och hotar välfärdens grundvalar. Vi i Miljöpartiet de gröna har alltid varnat för dessa problem och föreslagit en annan, mer ansvarsfull och långsiktigt hållbar ekonomisk politik.

Medlemskapet i EU innebär dessvärre att vi i Sverige har blivit alltmer beroende av beslut som fattas centralt i unionen. Våra möjligheter att själva fatta beslut om våra egna angelägenheter har minskat. Vi kan inte längre styra över oss själva i samma grad som tidigare. Det innebär att vi har fått sämre förutsättningar att lösa våra inhemska problem. EU-medlemskapet innebär att vi tvingas betala ett högre pris för att kunna bedriva en politik som löser de svenska problemen. Den ökade bristen på svensk självständighet i det europeiska samarbetet innebär att svenska medborgare får tunnare plånböcker och färre jobb.

Vi står nu inför två stora steg i samma riktning: genomförandet av den ekonomiska och monetära unionen, EMU, och, som det ser ut, regeringskonferensens skärpning av EU:s ambitioner att bli en verklig superstat.

Den svenska regeringen medverkar aktivt i bägge dessa steg inom EU, såvitt jag har förstått. Det senaste halvåret har EMU kommit att diskuteras alltmer i Sverige. EMU-utredningen har klart visat att de ekonomiska riskerna för Sverige är mycket stora och att Sverige därför bör stanna utanför EMU. Utredningen har i hög grad bekräftat den kritik som vi i Miljöpartiet de gröna på ekonomiska grunder har riktat mot EMU-projektet. Vi kan konstatera att när en saklig utredning om EMU äntligen kom till stånd, visade det sig att EMU var en dålig idé. Miljöpartiet de gröna anser att dåliga idéer inte skall genomföras.

Herr talman! Dagens debatt om regeringskonferensen har visat att det europeiska samarbetet har förbytts till bildandet av en ny superstat i Västeuropa. Det är missvisande att kalla EU-medlemskapet för samarbete, eftersom medlemsländerna i praktiken upplöses som suveräna stater och i stället blir län i den framväxande superstaten EU. Den tveksamhet som hittills rått i den allmänna debatten om huruvida EU är ett samarbete eller ett supermaktsprojekt borde nu kunna förvisas till historiens skräpkammar.

Vi blev medlemmar i EU genom en folkomröstning, och det är rimligt att folket får en ny chans att rösta om ifall vi verkligen skall fortsätta på den här vägen. Jag tror inte att det var det här man röstade för tidigare. Det är stora förändringar som sker i och med regeringskonferensen och

Anf. 68 STEN TOLGFORS (m) replik:

Herr talman! Den gamla nej-sidan ägnar sig åt att hävda att ja-sidan hotade in Sverige i EU. Se inte grandet i ja-sidans öga utan se bjälken i ditt eget, Roy Ottosson!

I Nej till EU:s studiebok "Vinnare och förlorare i den europeiska unionen" framställdes fredstanken som en dödskafe i nazisthjälm med kulhål i tinningen. Den inre marknaden var en bild av en haschrökande hora. Det var "Fästning Europa" och taggtråd satt runt EU. Nu ser vi att den gamla nej-sidan inte lägger två strån i kors för att hjälpa nya länder in. Maten var en bild på apelsinjuice som skulle innehålla uran 239. Demokratien skulle försvinna, och 80 % av besluten skulle fattas i Bryssel.

Vem fick rätt, Roy Ottosson?

Anf. 69 ROY OTTOSSON (mp) replik:

Herr talman! Jag tog i mitt anförande upp en del ekonomiska frågor. Det gjorde jag just för att det visade sig att huvudargumentet, att vi skulle vinna ekonomiskt på att bli medlemmar, inte höll. Det var luft.

Jag kan medge att även nej-sidan hade en del hotbilder som var väl överdrivna. Men det hindrar inte att svenska folket måste få en talan i den här frågan. Det finns en väldig skillnad mellan den debatt som förs här och den debatt som man möter ute i landet när det gäller EU-frågan, regeringskonferensen och EMU. Jag har försökt föra in litet av det som svenska folket faktiskt ser och bryr sig om, nämligen vilka effekter medlemskapet har för dem själva och för deras egen ekonomi.

Tyvärr har det gått baklänges ekonomiskt sett sedan vi blev medlemmar. Vi har inte vunnit på det, vi har förlorat. Det visar sig att många av de löften som utställdes var felaktiga.

Nu går EU vidare. Regeringskonferensen innebär ytterligare steg mot den superstat som jag beskrev, mycket översiktligt i och för sig. Jag tycker att det har bekräftats av dagens debatt att det går åt det hållet. Därför finns det skäl att pröva det här igen, eller hur?

Anf. 70 STEN TOLGFORS (m) replik:

Herr talman! Den gamla nej-sidan ägnade sig åt att säga: Om det blir ett nej i folkomröstningen kommer ja-sidan att fortsätta att folkomrösta och folkomrösta, ända tills det blir som de vill. Vad gör den gamla nej-sidan nu? Jo, nu säger de att det skall folkomröstas och folkomröstas ända tills det blir som Roy Ottosson vill. Tala om hyckleri!

Så till ekonomin. Inte någon inom ja-sidan, i alla fall ingen jag känner, sade att alla effekter skulle komma på något års sikt. Nej-sidan var ute redan någon månad efter medlemskapet och sade: Se, det blev inte som ni sade.

Det handlar om att bygga ett starkare Sverige i samarbete med övriga Europa. Det kommer att ta år, det har ingen förnekat.

Jag vill däremot hävda, även om tiden inte medger att jag utvecklar det nu, att vi redan har sett ett antal positiva effekter.

allmänpolitisk debatt

*eu:s regerings-
konferens*

Anf. 71 ROY OTTOSSON (mp) replik:

Herr talman! Folkomröstningens resultat har genomförts. Vi har inte satt oss i vägen för det. Sverige är medlem i EU.

Nu utvecklas EU. Det förändras. EMU har blivit aktuellt. Det finns naturligtvis skäl, eftersom vi är medlem i EU genom en folkomröstning, att också gå tillbaka till folket med större och viktiga förändringar som är av avgörande betydelse för Sveriges egen suveränitet och för våra möjligheter att styra över oss själva även i framtiden. Det finns skäl att då också gå tillbaka till folket. Så enkelt är det.

Det här är inte något konstigt. En rad andra EU-länder kommer att ha liknande omröstningar just för att det handlar om den här grundläggande frågan.

Vi respekterar folkomröstningen. Det är mycket viktigt att sådana respekteras. Det är därför Sverige är medlem i EU. Vi har inte motverkat det. Beslutet fattades och vi lade ned våra röster här i riksdagen.

Anf. 72 BERIT LÖFSTEDT (s) replik:

Herr talman! Det går för sig att beskriva allt som är eländigt. Det är t.o.m. ganska enkelt att beskriva elände. Man kan både tänka ut det själv och hitta på annat.

När jag lyssnade på Roy Ottosson hörde jag, med tanke på att debatten handlar om en regeringskonferens, inte något förslag om vad man skall göra i stället för de förslag som nu ligger på bordet. Vad skall det vara i stället? Är i stället ett nej? Är det för övrigt ett ja till det första Maastrichtfördraget?

Jag blev litet konfunderad mot slutet av Roy Ottossons inlägg. Jag funderade över om han menar att vi skall ha en folkomröstning om ett utträde ur unionen. Menar han det eller vill han ha en folkomröstning om resultatet av förhandlingarna?

Anf. 73 ROY OTTOSSON (mp) replik:

Herr talman! Jag har i debatten försökt föra in den debatt som förs ute bland allmänheten. Jag tycker att den har sin givna plats även i riksdagens plenisal. Jag är medveten om att jag därmed har avstått från att gå in på de många i och för sig intressanta detaljer som nu diskuteras i regeringskonferensen. Jag har inte någonting emot att diskutera dem.

Vad jag menar är att den här regeringskonferensen leder fram till ett resultat som innebär att EU förändras i vissa avseenden. Detta tillsammans med EMU-frågan innebär att vi står inför en delvis ny situation, och eftersom svenska folket genom en folkomröstning förde in oss som medlem i EU finns det skäl att pröva om man också är beredd att ta de nya steg som nu kommer.

En folkomröstning bör naturligtvis handla om konferensens resultat. Vi skall inte upprepa oss och ha samma omröstning som vi har haft tidigare. Det är självklart.

Anf. 74 BERIT LÖFSTEDT (s) replik:

Herr talman! Jag får en känsla av att Roy Ottosson redan har bestämt sig för att vi skall ha en folkomröstning och att nej-alternativet är att säga

nej till det nya resultatet. Vad jag då funderar mycket över är vad Roy Ottosson vill säga ja till. Hur skulle det se ut?

För övrigt anser jag att det är utomordentligt väsentligt att allmänheten deltar i diskussioner om regeringskonferensen. Det är därför jättebra att vi har en sådan här öppen diskussion på denna allmänhetens arena här i dag.

Anf. 75 ROY OTTOSSON (mp) replik:

Herr talman! Det är möjligt att jag kommer att förorda ett nej till resultatet av regeringskonferensen när det är färdigt, om det går som jag misstänker i dag. Det kan ju faktiskt gå åt ett helt annat håll rätt vad det är, rent teoretiskt. Så det är i och för sig en öppen fråga, och det finns ingen anledning för mig att binda mig slutgiltigt. Fortsätter det på det sätt som det har gjort hittills tycker jag dock att det borde bli ett nej. Men detta får folket avgöra.

Jag menar att eftersom svenska folket genom en folkomröstning har fört in oss som medlem och eftersom EU nu förändras i många viktiga avseenden, bl.a. i just de frågor som var mest kontroversiella i folkomröstningen – EMU-projektet är ju ytterst kontroversiellt – finns det skäl att pröva om vi skall gå vidare med det här.

Vad det leder till i nästa steg vet inte jag. Det beror ju på resultatet. Men jag tycker att det finns skäl att respektera folkets vilja när det gäller de grundläggande frågorna om Sveriges suveränitet och om vilken förmåga vi skall ha att styra oss själva. Det är ju något som angår alla, också utanför den här plenisalen.

Anf. 76 BERIT LÖFSTEDT (s):

Herr talman! Det pågår alltså en regeringskonferens. Det är väl åtminstone vi här i lokalen, även om vi inte är särskilt många, medvetna om. Det har ju pågått en diskussion om det i ungefär tre timmar vid det här laget.

Regeringskonferenser är inte någonting nytt i EU. De har förekommit tidigare och de kommer att anordnas även i framtiden. Regeringskonferenser i EU hålls för att avgöra vad EU skall bestämma om och hur. Skall beslut fattas med enhällighet eller med majoritet? På vilket sätt skall Europaparlamentet ha inflytande? Kan Sveriges riksdag eller för den delen den franska nationalförsamlingen få säga sitt? Skall EU bekämpa internationell brottslighet och i så fall hur? Medborgarna i EU-länderna är alla på olika sätt konsument. Hur skall då deras intressen tas till vara? Hur skall de få veta vad de köper och äter, hur bra eller dålig en vara är och när och var den är tillverkad?

Sådana och andra frågor kan ställas i en regeringskonferens, detta helt enkelt därför att det är medlemsländerna som bestämmer vad EU skall ägna sig åt. Kommissionen, parlamentet eller ministerrådet i EU kan inte ge sig på andra områden än de som länderna har bestämt att de skall ägna sig åt. EU är dess medlemsländer.

Senast EU höll regeringskonferens satt vi svenskar på åskådarplats. Vi kunde läsa en del, men inte särskilt mycket, i tidningarna om vad som pågick. Några av oss hade kanske litet mer information, men ingen visste

Prot. 1996/97:54
23 januari

allmänpolitisk debatt

*eu:s regerings-
konferens*

särskilt mycket. Vi var nämligen inte med. Vi tillhörde inte EU. Det var naturligtvis inte EU:s fel att vi inte visste så mycket då.

Under tiden som den förra regeringskonferensen pågick och även senare när vi arbetade med att ta ställning till det svenska medlemskapet såg många av oss fördelar med EU. Men vi såg också nackdelar. Arbetslösheten i EU var alldeles för hög, trots att man under många år hade arbetat för att få ordning på ekonomierna och förbättra människors villkor.

Det fanns visserligen diverse program för att stimulera kvinnors situation och inflytande i EU, men i stort sett var det nog ett gubbvålde. Det var svårt att få tag på handlingar och beslutsunderlag i EU. Det var med andra ord litet dåligt med insynen.

Detta och mycket annat hade många av oss åsikter om då. Några ansåg att allt bara var förkastligt och inget att ha att göra med. Det tycks vara så fortfarande. Andra, t.ex. jag själv, trodde att EU kunde förändras och förbättras. Egentligen tror jag att det är drivkraften för de flesta av oss som arbetar i en politisk demokrati att vi faktiskt tror att det går att förändra villkoren i vårt svenska samhälle och utanför våra gränser.

Skillnaden vid den här regeringskonferensen är att vi nu är med. Nu sitter Sverige vid förhandlingsbordet och har en röst, precis som alla andra medlemmar, stora som små. Nu kan vi lägga fram förslag om förändringar på de områden som vi kunde ha åsikter om förra gången. Vi kan, hittills i alla fall, notera riktigt hyggliga framgångar.

Det finns ett starkt och växande stöd för att EU skall ha en roll när det gäller att ge människor jobb. Det skall bli mer insyn i EU. Kvinnor måste få komma fram bättre.

En långsiktigt hållbar utveckling på miljöområdet vinner alltmer gehör. EU måste få tydligare uppgifter när det gäller att stärka en fredlig utveckling.

Det är exempel på områden som vi från svensk sida engagerat oss i med mycket bred enighet också på hemmaplan. Parentetiskt, men inte av föga vikt, vill jag säga att jag upplever att det finns utomordentligt konstruktiva och ansvarstagande engagemang från många partier i den här frågan. Man tar del, kommer med åsikter och lägger fram förslag. Om man å andra sidan nästan bara säger nej eller ropar på vargen ställer man sig förstås utanför alla möjligheter att denna gång vara med och påverka EU:s utveckling.

Från svensk sida kommer vi inte att få igenom allt vi önskar den här gången. Det får inget annat land heller. Det är egentligen en av finesserna i samarbetet. Alla skall vara med och bestämma. I 15 demokratier värde-
rar människor olika frågor på olika sätt. Vi svenskar vill vara med och förbättra EU från våra utgångspunkter. Då måste vi ha respekt för att människor i andra länder också vill det från sina utgångspunkter.

Dessutom har vi utvidgningen. Denna oerhört viktiga fråga. Den som verkligen handlar om fred och solidaritet i vår del av världen. Till slut kanske den kräver litet extra uppoffring av oss svenskar, både vad gäller pengar och inflytande. Då måste vi vara beredda att göra det. Fred och säkerhet är alltid att föredra framför oro och konflikt.

Anf. 77 STEN TOLGFORS (m) replik:

Herr talman! Det finns en fråga där varken politiker eller andra haft full möjlighet att delta i debatten eftersom det har saknats underlag. Det gäller sysselsättningsunionen. Först fick EU 96-kommittén i uppdrag att låta utreda den. Vi lyckades inte hitta någon svensk forskare som var villig att åta sig uppdraget eftersom det saknades underlag. Frågan skickades vidare till Calmforsutredningen som skulle komma med ett underlag. Calmforsutredningen kom och gick, liksom EU 96, och inget underlag kom. Man gjorde alltså ingenting.

Dessutom har regeringen vid upprepade tillfällen lovat att om oppositionen vill ha underlag om sysselsättningsunionen så nog finns det på Regeringskansliet och nog skall de få det.

Nu står vi här. Inget kom. IGC kom, IGC gick och inget underlag kom. Detta måste väl ändå vara ett skelett i den socialdemokratiska EU-garderoben, Berit Löfstedt?

Anf. 78 BERIT LÖFSTEDT (s) replik:

Herr talman! Jag förmodar att det är litet bittert, om man inte gillar tanken på att EU skall engagera sig i de här frågorna, att vi är på väg att få in viktiga texter i EU som har att göra med gemensamma insatser för att stärka sysselsättningen.

Jag har den uppfattningen, som jag sade i mitt anförande, att om vi pekar ut ett område för EU att engagera sig i, kan EU också göra det. Jag kan inte se att det som nu ligger på regeringskonferensens bord och där texterna har sitt ursprung i det svenska förslaget skulle vara något skelett.

Anf. 79 STEN TOLGFORS (m) replik:

Herr talman! Det är en av de vackraste myter Socialdemokraterna odlar att det är de som har lärt EU att tala om sysselsättning. Tänk på de berömda Essenpunkterna t.ex., som Socialdemokraterna på hemmaplan underlåtit att följa. EU har i många år arbetat med att försöka få fart på arbete, sysselsättning och företagande.

Nu talade jag om sysselsättningsunionen; detta stolta socialdemokratiska skepp som sjönk så fort det kommit utom horisonten. Det var Socialdemokraternas valfrågor i två val. Likväl klarade man inte av att lämna vare sig riksdag eller utredningar sådant underlag att man kunde få opartiska bedömare, dvs. forskare som kunde skriva om det som underlag för debatten. Det var det jag talade om. Nog är väl det ett skelett i garderoben att man inte lyckats förse vare sig riksdag eller utredningar med tillräckligt underlag i sin egen paragraf.

Anf. 80 BERIT LÖFSTEDT (s) replik:

Herr talman! Jag vet att jag själv under folkomröstningskampanjen och även tidigare när jag var ute och talade om EU-frågor sade att sysselsättningsfrågan är en mycket viktig fråga för de flesta medlemsländer i EU, detta innan vi hade diskuterat en sysselsättningsunion. Jag vill inte få påskrivet att vi inte trodde att EU sysslade med detta. Det sade jag för övrigt i mitt anförande också.

Ett kapitel i fördraget är ett mycket konkret resultat av ett sätt att fokusera och ge tyngd åt dessa uppgifter i EU.

Anf. 81 ROY OTTOSSON (mp) replik:

Herr talman! Jag har två funderingar när det gäller socialdemokraternas agerande. Den ena gäller miljösidan och frågan om koldioxidskatten. Det finns ju en skatteväxlingskommitté som lade sitt betänkande förra veckan. Man säger där klart att för att vi skall kunna genomföra den önskvärda skatteväxlingen för miljön, dvs. höja bl.a. koldioxidskatten och sänka beskattningen på arbete, är det viktigt att man gör det också internationellt. Hur tycker Berit Löfstedt att man skall göra för att få upp koldioxidskatterna, eller motsvarande skatter, i vår omvärld så att vi verkligen kan genomföra detta utan att svensk industri drabbas särskilt illa?

Min andra fundering gäller sysselsättningsunionen. Det verkar litet schizofrent. Hur skall en sysselsättningsunion utan gemensam finanspolitik se ut? Hur skall man skapa sysselsättning utan ekonomisk politik? Det måste ju faktiskt betyda att ni under bordet accepterar en gemensam ekonomisk politik i EU.

Anf. 82 BERIT LÖFSTEDT (s) replik:

Herr talman! Jag skall vara rättvis mot miljöpartiet. Jag sade tidigare att ni inte hade haft något förslag. Jag erkänner gärna att ni har tagit upp frågan om koldioxidskatten. Något har ni kommit med. För övrigt anser jag att den diskussionen har förts här hela förmiddagen innan Roy Ottosson kom in i lokalen. Jag tycker därför inte att det finns anledning att tillägga något i den frågan.

När det gäller sysselsättningsunionen vill jag säga att jag är övertygad om att ett starkare samarbete för att stimulera sysselsättningen mellan medlemsländerna leder till just konkreta idéer om vad det är man skall göra. Behöver man samordna ekonomisk politik ibland? Det kanske man behöver. Unionen är vad medlemsländerna kommer överens om att man behöver göra tillsammans.

Anf. 83 ROY OTTOSSON (mp) replik:

Herr talman! Jag har naturligtvis följt debatten hela dagen, och är mycket väl medveten om vad som sagts om koldioxidskatten tidigare i dag. Därför kunde det vara intressant att få veta hur Berit Löfstedt ser på detta. Tycker Berit Löfstedt t.ex. att man borde agera från svensk sida inom EU för att få en avreglering när det gäller subventionssystem på energiområdet? Man subventionerar ju kolgruvedriften i Tyskland, man subventionerar på olika sätt kärnkraften i Frankrike, man subventionerar på olika sätt aluminiumindustrin i Spanien. Allt detta har negativa konsekvenser för svensk industri och gör det svårt för oss att bedriva en offensiv miljöpolitik och göra en skatteväxling.

Har Berit Löfstedt några synpunkter på det?

När det gäller sysselsättningsunionen uppfattade jag det som att Berit Löfstedt accepterar att man har en gemensam ekonomisk politik. Gäller det kanske också arbetsrätten?

Anf. 84 BERIT LÖFSTEDT (s) replik:

Herr talman! Jag vill bara säga att jag tycker att statssubventioner för det mesta är av ondo och ställer till problem när det gäller konkurrensen.

Jag tycker att det är viktigt att man inte har en mängd statssubventioner, oavsett om det gäller det ena eller det andra området.

När det gäller samarbete på det ekonomisk-politiska området sade jag att det är ett samarbete som kan växa fram därför att medlemsländer kanske vill det.

Anf. 85 KENNETH KVIST (v) replik:

Herr talman! Berit Löfstedt sade att vi under den förra regeringskonferensen satt på åskådarplats och inte visste så mycket men att vi nu är med och påverkar. Men skillnaden är också den, vilket vi måste notera, att vi nu också blir påverkade. Nu har vi inte längre möjlighet att föra en egen handelspolitik och en egen jordbrukspolitik. Nu måste vi t.ex. införa regler som gör riksbankschefen oavsättlig, osv. Vi har alltså påverkats mer än vi har påverkat.

Sysselsättningsunionen är kanske sympatiskt tänkt, men vad som hittills faktiskt har kommit fram är att det skall föras en gemensam högerpolitik på detta område i Europa. Det är ju de s.k. Essenpunkterna som ligger till grund för den gemensamma politiken på området.

Anf. 86 BERIT LÖFSTEDT (s) replik:

Herr talman! Vad som har hänt i länderna runt omkring oss har alltid påverkat oss, men vi har nu en samarbetsform genom vilken vi tillsammans kan påverka vad som sker med oss. Jag har svårt att se att det är negativt att kunna påverka tillsammans i stället för att stå utanför och vara tvungen att bara ta skeden i vacker hand, dvs. acceptera vad andra har bestämt att vi skall göra.

Anf. 87 KENNETH KVIST (v) replik:

Herr talman! Det är skillnad mellan att kunna påverka som en självständig part – det har nog Sverige kunnat göra också tidigare – och att påverka som en liten del i ett stort sammanhang. Då blir man uppbunden av det som de stora elefanterna bestämmer. Det är en för demokratin negativ utveckling som Sverige har genomgått.

Anf. 88 BERIT LÖFSTEDT (s) replik:

Herr talman! Jag tycker att det enbart är en nidbild när man beskriver hur självständiga vi var tidigare och menar att vi nu har blivit så beroende. I en internationell värld är vi allihop beroende av varandra och vill kunna påverka vår egen utveckling tillsammans med andra länder. Det är därför som jag tycker att östutvidgningen med länder som vill vara med i EU är så oerhört angelägen. Också de vill ha möjlighet att påverka utformningen av sin framtid.

Anf. 89 MAGGI MIKAELSSON (v):

Herr talman! I går hade vi en lång debatt på temat om en hållbar utveckling på längre sikt. När vi i dag diskuterar EU:s regeringskonferens är talarlistan betydligt kortare. Detta tycker i alla fall jag är litet märkligt. Resultatet av regeringskonferensen kommer ju att få en avgörande betydelse för hur det skall gå bl.a. med utvecklingen mot ett hållbart samhälle – i Sverige och i resten av Europa.

Prot. 1996/97:54
23 januari

allmänpolitisk debatt

*eu:s regerings-
konferens*

Det är sagt tidigare men tål att upprepas att många av miljöproblemen är globala och måste lösas på en global nivå. Det betyder att det globala miljöarbetet måste utvecklas och intensifieras. Det betyder också att miljöarbetet i EU måste inkludera länderna i östra Europa. EU kan och måste göra viktiga insatser i Östeuropa. Ett ökat miljöbistånd skulle kunna bidra till ökad levnadsstandard och en bättre miljö för de människor som bor där.

Vad gäller miljöarbetet i allmänhet inom EU menar jag att utvecklingen för svensk del går åt två håll. Å ena sidan kan Sverige kanske flytta fram positionerna på enstaka viktiga områden. Ett sådant exempel kan vara förurning eller klimatfrågan, där man kan nå en viss framgång. Å andra sidan kan vi se att utvecklingen i Sverige bromsas upp. Tendensen är snarast den att målet blir den möjliga kompromissen i stället för att Sverige driver på utvecklingen genom att gå före med hårdare krav. Det är något slags vänta-och-se-attityd som växer fram.

Ett exempel är märkningen av genmodifierade organismer, där regeringen uppenbart ansåg att det var bättre med ett dåligt förslag än att driva den linje som riksdagen faktiskt har fattat beslut om. Det är klart att man i en förhandling måste acceptera kompromisser, men jag är övertygad om att regeringen i just det här fallet har gjort en felbedömning. Genom att acceptera att bara den levande organismen måste märkas, inte de produkter som framställs av den – alltså tomaten men inte ketchupen – har man godtagit en princip som är väldigt oroande för framtiden.

Dessutom åsidosätter man ju konsumentperspektivet. Hur skall jag som konsument kunna välja bort tomatketchup gjord på genmodifierade tomater, om jag inte kan kräva att ett sådant innehåll klart redovisas på förpackningen?

Det här är ett exempel på hur en hållbar utveckling på längre sikt är beroende av utvecklingen i EU och Sveriges möjligheter – och vilja – att vara pådrivande. Frågan om det skall bli en hållbar utveckling i Sverige avgörs just nu i diskussioner som förs i slutna rum i EU:s korridorer – av anonyma ämbetsmän i några av de många hundra arbetsgrupper som finns i systemet eller av ministrar på likaså slutna möten.

För att gå över till regeringskonferensen kan jag konstatera att två av de viktigaste frågorna för möjligheten att åstadkomma en hållbar utveckling över huvud taget inte är uppe till diskussion. Det gäller frågorna om östutvidgningen och om jordbruket. Det är dessutom två frågor som hänger ihop.

Kanske är utvecklingen inom jordbruket avgörande, för där avspeglas mycket av grundsynen inom Europeiska unionen, som dessvärre är allt annat än långsiktigt hållbar. Produktion av livsmedel ses som vilken industriell produktion som helst. Stordriftsfördelar och snäva företagsekonomiska kalkyler driver utvecklingen i stället för ekologiska, djuretiska och miljömässiga hänsyn. Detta har fått till följd långa transporter av levande djur, användning av kadavermjöl, antibiotika och tillväxthormoner, avel på grundval av egenskaper som ger defekta djur – t.ex. rasen Belgisk blå – stora problem med gödsel och läckage av näringsämnen plus förstås en jättelik administration med mycket fusk och stora kostnader.

Inför regeringskonferensen ställde Vänsterpartiet upp tre viktiga krav på miljöområdet. Ett av dem var att ett uthålligt kretsloppsorienterat sam-

hälle skulle bli ett överordnat mål i unionen. Ett andra krav var att miljöfrågorna skulle kunna vara en grund för nationella särregler. Ett tredje krav var att den s.k. miljögarantin skulle stärkas så, att den ger en verklig rätt att ha nationellt hårdare krav.

Att skriva in ett uthålligt kretsloppsbaseerat samhälle som ett överordnat mål är en förutsättning för hela den debatt som fördes här i kammaren i går och som kommer att fortsätta i eftermiddag. Vi vet ännu inte hur det kommer att bli när det är färdigförhandlat. Att döma av det som hittills har kommit ut av regeringskonferensen har dessa frågor inte haft så särskilt hög prioritet.

I förslaget till ändring av artikel 2 i EG-fördraget, framlagt av det irländska ordförandeskapet, har man vad gäller hållbar utveckling fått in att det skall vara en ”väl avvägd och hållbar utveckling av näringslivet inom gemenskapen som helhet” och vidare att det skall vara en hög nivå på miljöskydd och förbättring av miljöns kvalitet.

Det är väl inte dåligt, men det är väldigt långt ifrån att sätta upp miljöfrågorna och en hållbar utveckling som ett överordnat mål. Om utrikesministern hade varit kvar här, skulle jag ha frågat henne om det här är en av de skrivningar som hon sade sig vara missnöjd med och ville verka för att förändra. Eftersom inte hon är här kan jag kanske ställa frågan till Berit Löfstedt. Jag hoppas att hon skall kunna svara på den.

Många djurskyddsorganisationer har krävt att frågan om djurskyddet skall föras in i regeringskonferensen. Det verkar bli en tumme av detta, nämligen ett protokoll. Jag är orolig för detta, eftersom jag befarar att det förhållandet att man inte är beredd att jobba hårdare för att föra in det här i fördragstexten leder till att man på sikt sänker kraven också i den hårda svenska djurskyddslagstiftningen.

Anf. 90 BERIT LÖFSTEDT (s) replik:

Herr talman! Jag är ledsen att jag var tvungen att gå ut ur kammaren en kort stund och därför inte hörde Maggi Mikaelssons frågor. Den text som föreligger från ordförandeskapet är inte konferensens resultat utan det första textutkastet.

På olika områden kan man vilja gå längre och göra mer. Dit hör t.ex. öppenheten och miljön. Man kan behöva läsa fler gånger och diskutera med t.ex. andra länder. Vi kan som parlamentariker dessutom hjälpas åt med det.

Djurskyddet kan vi jobba med redan i dag. Det finns dessutom fortfarande på dagordningen.

Anf. 91 MAGGI MIKAELSSON (v) replik:

Herr talman! Jag kan upprepa frågan så att det blir tydligt. Jag vet att texten inte är färdigbehandlad. Hur hårt är Sverige beredd att driva frågan om att en hållbar utveckling skall vara ett överordnat mål? Det får konsekvenser för all annan politik i EU – energipolitik, transportpolitik, utbildningspolitik, osv. Det är ganska viktigt att veta om detta är en av de frågor som regeringen kommer att jobba aktivt för att förändra.

Anf. 92 BERIT LÖFSTEDT (s) replik:

Herr talman! Hela frågan om att få in hållbar utveckling i fördraget är faktiskt ett svenskt förslag. Det kommer från svensk sida. Varför skulle vi inte jobba med det förslag som vi själva har lagt fram?

Anf. 93 MAGGI MIKAELSSON (v) replik:

Herr talman! Av samma anledning som när det t.ex. gällde genmodifierad mat, nämligen att man gjorde den bedömningen att man inte kunde nå någon framgång i den frågan. Det är en oroande tendens att man har valt ut några frågor. Jag tycker att de frågor man har valt är bra. Men det fattas väldigt många.

Frågan om hur man ser på en hållbar utveckling är avgörande om det skall bli möjligt för oss att påverka utvecklingen för framtiden. EU som projekt är ju långt ifrån ett projekt för en hållbar utveckling. Det vore viktigt att försöka få in detta som en överordnad princip. Jag skulle vilja ha starkare garantier för att regeringen kommer att driva den här frågan.

Anf. 94 RONNY OLANDER (s):

Herr talman! Jag vill i mitt anförande om genteknik hellre ställa frågor än att försöka ge svar på en professionell nivå om själva proceduren.

Sverige har i EU-samarbetet en stor och viktig roll att vara pådrivande och sätta gränser för hur långt vi kan gå. Vår syn på människor, djur- och växtlivet, präglas utifrån olika kultur- och beteendemönster runt om i vår värld. Innebär den moderna gentekniken att människor, djur och växter blir genmanipulerade eller genmodifierade? Det handlar också om vår tilltro till vetenskapen och att den i sin tur orkar stå emot starka producentintressen.

Konsumenternas intresse i Europa och i övriga världen skall vara den vägledande stjärnan för arbetet kring den moderna gentekniken. Det låter sig lätt sägas men kommer förmodligen att bli betydligt svårare att i alla lägen hävda. Den eviga kampen mellan olika intressen kommer inte minst att på detta område göra sig märkbar. Det är här folks förtroende och tillit till politikernas möjligheter för framtiden kommer att göra sig gällande.

Herr talman! Först några inledande allmänna synpunkter. Är den framtida gentekniken ett hot eller en möjlighet? Kan vi med bättre grödor, växter och djurhantering vara med och lösa de mycket stora problem som världen står inför de kommande åren avseende svält och hunger? Kan vi hitta metoder som innebär att olika klimatförhållanden såsom torka och köld, dåliga markförhållanden m.m. får mindre betydelse för grödans avkastning? Kan vi ge bröd och vatten till jordens alltmer växande befolkning och på det sättet ge betydligt stabilare förhållanden på jorden och ge underlag för en lugnare utveckling mellan och inom länder?

En annan viktig fråga är: Kan den framtida gentekniken, i orätta händer, väcka någon diktators drömmar om ett tusenårigt rike till liv och bli en uppstart av en massproduktion av det renrasiga folket, eller tog de drömmarna slut i och med det andra världskrigets slut? Hur hanteras sådana frågor, och vem ger dessa gränslösa svar? Blir det FN? Vilka diskussioner finns i dag?

Jag är övertygad om att det inom läkarvetenskapens område är många människor som välkomnar mediciner och metoder som lindrar och avhjälpas problem och lidande vid sjukdom och ohälsa. Det känns betydligt svårare att ge acceptans till förändringar av arvsmassor om det inte finns ett mycket starkt intresse i speciella fall.

Inom livsmedelsproduktionen pågår redan i dag ett mycket stort och mångårigt arbete med att öka produktion och med att minska kostnaderna. Är detta på gott eller ont? Kommer det konsumenterna till gagn? Eller handlar det om att producenterna skall övertyga konsumenterna om att detta är säkra och bra livsmedel?

Kan Sverige av konkurrensskäl ställa sig utanför, och hinner verkligheten ifatt oss med full kraft om några år? Är vi som konsumenter beredda att betala mer för att säkerställa att inte genmodifierade organismer av olika slag finns med i det vi äter och konsumerar? Hur säkerställer vi att grupperna allergiker, vegetarianer och de med olika religiösa trosuppfattningar får reda på vad maten innehåller? Är det endast märkning av varor vi skall ta kamp för, eller handlar det om på vilket sätt förändringen har skett?

Är det vad som i skapelsen av vår jord för många år sedan tilläts och vad vi hittills i stort genom förädlingsarbete på naturlig väg har åstadkommit som vi skall acceptera? Om det är det sistnämnda är gränserna betydligt klarare, för då är det artgränserna som bestämmer. Den process som normalt tog kanske 10 år av förädlingsarbete genom att korsa och befrukta det bästa kan man med dagens genteknik förkorta till ca 1 år. Men handlar det om att maximalt använda gentekniken, kan man korsa en fiskgen med en växtgen för att få exempelvis mer köldresistenta grödor. Frågan man måste ställa sig är: Har vi inte då gått över gränsen så att det inte längre är eller känns naturligt? Någonstans måste man också här föra ett resonemang om etik och moral utan att bli anklagad för att bromsa vetenskapens framtid.

Vad händer med människor, djur, växter och vår miljö i en starkt förändrad värld där genmanipulation eller genmodifiering är ett naturligt inslag i vår tillvaro? Har vi en säker och garanterad kontroll på livet, eller finns det risker som vi i dag inte kan överblicka vid exempelvis "läckage"? Med det menar jag att det vi i dag med kända kunskaper tror vara säkert i morgon visar sig inte vara det. Vad händer då?

Herr talman! Ämnesområdet genteknik är betydligt större och mera komplicerat än vad jag återgivit. Denna frågas betydelse är otroligt stor, och därför skulle vi i Sverige verkligen behöva få i gång en rejäl debatt om gentekniken och dess betydelse för oss konsumenter. Men också för producentledet är detta utomordentligt viktigt. Vi har i dag olika myndigheter och en gentekniknämnd som skall bevaka och upplysa i dessa frågor. Därutöver finns olika intresseorganisationer. En del är gjort, vilket är bra, men vi skulle behöva en betydligt större folkupplysningskampanj.

Genteknikfrågan får inte hamna i skuggan av EMU och EU-frågorna. Inser vi inte detta kommer vi att bli manipulerade av starka kapitalintressen vare sig vi vill eller inte. Världen står inte still utanför Sveriges gränser. Vi har påverkat inom EU i dessa frågor, och vi skall ta chansen att rejält upplysa konsumenterna i Sverige om möjligheterna och hoten med den framtida moderna gentekniken. Genmanipulerade eller genmodifierade – det är frågan, och än så länge äger vi frågan. Svaret kommer

Prot. 1996/97:54
23 januari

Allmänpolitisk debatt

EU:s regerings-
konferens

mycket snart. Därför vädjar jag till regeringen att fortsätta att arbeta starkt för dessa frågor i Europasamarbetet och även inom Sveriges gränser.

Anf. 95 MAGGI MIKAELSSON (v) replik:

Herr talman! Ronny Olander ställer många frågor men ger inte så många svar. Jag håller med om att frågan om just genteknik och genteknikutvecklingen är väldigt mångfacetterad och svår. Som med allting annat kan man säga att varje mynt har två sidor. Det finns både goda och dåliga sidor, och framför allt finns det många okända sidor. Jag är inte ens säker på att vi längre äger frågan, som Ronny Olander säger. Vi har en långtgående kunskap i att använda denna teknik. Det görs allvarliga försök att forska och ta fram djur som kan användas som organdonatorer för oss människor. Jag tycker att det är en farlig väg, även om jag inser att många vill ha det.

Vad det handlar om är vem som skall ha makten och kontrollen över detta, som med all annan teknikutveckling. Man måste kunna ha nationella regler. Man måste kunna ha nationellt självbestämmande. Man måste kunna fatta besluten mycket närmare de människor som berörs och inte i EU-kommissionens korridorer och i Bryssel. Det tror jag är en del av lösningen.

Anf. 96 RONNY OLANDER (s) replik:

Herr talman! Jag har i mitt anförande försökt peka på att det finns väldigt många frågor som jag anser är obesvarade. Framför allt är det viktigt att frågorna ställs och att debatten förs, inte minst här i kammaren. När jag är ute bland folk och diskuterar den här frågan känner jag att det är en fråga som verkligen behöver penetreras betydligt djupare.

Jag tycker att Maggi Mikaelsson gör det alldeles för lätt för sig när hon målar upp en hotbild. Visserligen har jag stor respekt för den, men jag vet också att det inom den moderna gentekniken och läkarvetenskapens områden kan finnas betydande, bra och positiva möjligheter för människor. Man får alltså inte göra den här frågan till något svart eller vitt.

Anf. 97 MAGGI MIKAELSSON (v) replik:

Herr talman! Det var ju precis det jag sade. Det är väl snarare så att den här frågan är både svart och vit och dessutom har alla toner där emellan. Jag håller med om att det är viktigt att vi för en diskussion om detta. Såväl folkbildning som debatt och diskussion om både möjligheterna och riskerna med den nya tekniken behövs.

Samtidigt tror jag att det finns en stor risk för att de här frågorna flyttas över på ett plan som ligger ovanför svenska folkets huvuden i och med att besluten fattas inom EU:s ram. Om det dessutom blir så att vi inte får möjligheter att gå vidare, ställa nationellt högre krav och sätta upp egna regler – att kunna utnyttja den s.k. miljögarantin – kommer vi att hamna i ett läge där debatten inte hjälper. Många människor kommer då inte bara känna sig överkörda, utan verkligen också bli det.

Anf. 98 RONNY OLANDER (s) replik:

Herr talman! Ur debatten föds också kraven. Självfallet skall vi ställa krav på olika intressenter. Det är producentintressenterna, regeringen och alla andra som över huvud taget är och skall vara engagerade i denna fråga som vi skall framföra våra krav till.

Det känns ibland litet hopplöst när man hör Maggi Mikaelsson säga att oaktat de debatter och diskussioner som förs här i Sverige kan vi inte vara med och påverka. Sverige har påverkat i Europa! Diskussionerna som förts i denna kammare under två års tid om det ekologiska samhället tycker jag visar på vikten av att ta ett rejält tag i debatten. Det finns ett starkt intresse från många olika partier att föra dessa resonemang. Vi måste hjälpas åt, och ibland också se möjligheterna framför hindren.

Anf. 99 PER BILL (m) replik:

Herr talman! Eftersom jag har jobbat med genteknik som forskare i tio år tycker jag att det här är en intressant debatt.

Låt oss komma ihåg att människor har ägnat sig åt genförändring sedan 1800-talet – ja, kanske ännu längre tillbaka om vi räknar in de munkar som försökte korsa olika plantor. Det här är alltså ingenting nytt. Det som har hänt i samband med gentekniken är att man nu kan ta ett anlag och flytta det t.ex. in i en jordgubbe eller tomat, som två av de första försöken gällt. Det som har hänt är alltså att man har gått från en okontrollerad genförändring med bestrålning till en möjlighet att på ett mycket precist sätt göra en genförändring.

Jag kan inte låta bli att säga att vill man ha en ketchup som är icke-genmanipulerad är det faktiskt bara att vänta. Finns det ett behov av det så kommer nämligen marknaden att se till att det finns en sådan ketchup och en etikett där det står: ”Denna ketchup är ej manipulerad”.

Anf. 100 RONNY OLANDER (s) replik:

Herr talman! Det som fanns med från skapelsen i början – och då pratar vi inte bara om 1800-talet utan faktiskt om tidernas begynnelse – och som naturen både har givit och tagit tillbaka på sitt eget sätt känns nog för de allra flesta människor naturligt på något sätt. Att vi kan korsa och befrukta växter och djur på det naturliga sättet och på så vis gå framåt och få det bästa känns naturligt. Men i dag finns det metoder som gör att man kan korsa en fiskgen med en växtgen för att få mer köldresistenta grödor! Då tycker jag, och jag tror säkert många med mig, att man på något sätt har passerat gränsen för vad som kan uppfattas vara naturligt.

En fråga som inte är helt ointressant är vad som händer om vi i en framtid får ett läckage från genmanipulerade och genmodifierade djur, växter och livsmedel. Har vi någon kontroll på detta? Det är en fråga som måste penetreras betydligt djupare.

Anf. 101 PER BILL (m) replik:

Herr talman! Jag tycker snarare att det känns tryggare i dag, när man inte har ett stort gammarör som man bestrålar olika typer av utsäde med för att få förändringar och för att fortsätta den kamp som pågått i flera hundra år. I denna kamp har människan hela tiden fått söka nya grödor samtidigt som olika typer av svampar och virus sett till att utvecklingen

Prot. 1996/97:54

23 januari

allmänpolitisk debatt

*eu:s regerings-
konferens*

allmänpolitisk debatt

*eu:s regerings-
konferens*

*En hållbar samhällsut-
veckling på längre sikt*

måste fortsättas för att få bra skördar. För mig är en reglerad och väl fungerande genteknik ett mycket bättre och säkrare sätt.

Anf. 102 RONNY OLANDER (s) replik:

Herr talman! Jag försökte att i mitt anförande prata om hot eller möjligheter. I en sådan debatt som vi nu för kan det lätt uppfattas som att det är hotbilden man vill mana fram. Så är det absolut inte, Per Bill. Jag säger precis som Per Bill: Vi måste se möjligheterna framför att måla upp en skrämmande bild inom läkarvetenskapens område och livsmedelsområdet.

Detta gäller inte minst när jag pratar om jordens alltmer växande befolkning. Kan vi på olika sätt försöka hitta metoder att mätta, att ge bröd och vatten, till jordens befolkning? Det är den typen av både stora och små frågor – ned till ketchupfrågan – som detta faktiskt handlar om.

En hållbar samhällsutveckling på längre sikt (forts. från prot 53)

Anf. 103 Utbildningsminister CARL THAM (s):

Herr talman! Den här debatten har pågått under avsevärd tid. Det har sagts många saker, och många konkreta och intressanta frågor har diskuterats. Jag skulle emellertid vilja använda några minuter till att göra några mer allmänna reflexioner av kanske litet mer ideologisk karaktär som gäller frågan om miljö och uthållig utveckling.

Det brukar ofta sägas att de här frågorna ger politiken en ny dimension, som skiljer sig från det gamla mönstret med höger och vänster. Det är en ny sorts frågor där gamla mallar inte gäller. Är det verkligen så? Det är klart att förödelsen av naturresurser och överutnyttjande av förnybara resurser i sitt yttersta sammanhang har att göra med den enorma befolknings- och produktionsutvecklingen under detta sekel. Befolkningen har ökat från ungefär en till drygt fem miljarder människor, och världsproduktionen har minst tjugodubblats.

Självfallet får detta konsekvenser för miljön. Men effekterna kan bli större eller mindre. Exempelvis ser vi att fanatisk industrialisering och total hänsynslöshet mot både människor och natur har förvandlat vissa delar av de forna kommunistländerna i öst till veritabla miljömässiga skräckområden. Men vi kan också se att hänsynslös exploatering av naturresurser pågår i lika ursinnigt kapitalistiska länder, t.ex. i Ostasien eller i det – som vi kanske kan kalla det för – kommunist-kapitalistiska Kina.

Är då miljön alltså något för sig i en enda ideologisk röra? Alls inte. Dessa exempel visar tvärtom att en politik för uthållig utveckling eller – om man så vill – överlevnad, har ett samband med samhällssystemet. De visar naturligtvis att demokratin trots allt är grundläggande och det bästa skyddet mot miljöförstöring och för en långsiktig utveckling. Det är ingen tillfällighet att miljön är mest ödelagd i repressiva samhällen. I det demokratiska samhället ges utrymme för information, fri forskning, kritik, debatt och motstånd. Men exemplen visar också att miljöpolitiken kan se olika ut i olika demokratiska samhällen. Den framtvingar ställningstaganden i frågor som har en ideologisk grund eller ideologiska dimensioner.

Låt mig ge tre exempel. Det första handlar om äganderätten. Man kan hävda att det enskilda ägandet är det bästa skyddet för miljön. Det vi äger

känner vi ansvar för och vill förvalta väl. Men hur ägandet förvaltas beror ytterst på de restriktioner och förpliktelser som gäller för ägandet och som samhället, det allmänna, måste besluta om. Det privata ägandet av t.ex. mark måste erkännas. Men ägandets frihet måste också begränsas så att ägarnas handlande ligger i linje med den allmänna nyttan.

Det andra exemplet handlar om marknad och effektivitet. Före Rio-konferensen 1992 lade Världsbanken fram en rapport om den uthålliga utvecklingen. Där påpekade banken att en ekonomisk politik som ökar effektiviteten i ekonomin och den allmänna välfärden också är bra för miljön. Det gäller t.ex. avskaffande av subventioner för energiförbrukning, som är mycket vanligt i u-länder, konstgödsel, jordreformer, investeringar i effektiva vattensystem, bättre utbildning inte minst och begränsning av storstadstrafik. Allt detta är ekonomiskt effektivt, ger bättre välfärd och också bättre miljö. Men en viktig förutsättning är, hävdade banken till mångas förvåning kanske, att marknaden måste styras av en stark och handlingskraftig stat. Miljön är ett område där marknadsekonomens osynliga hand inte kan hjälpa oss, hette det. Det här är ett område där politiken och det kollektiva ansvaret måste ta över.

Det tredje exemplet gäller dilemmat konsumtion nu kontra investeringar för framtiden. Skall vi och andra länder, både i-länder och u-länder, nå en resurssnål och uthållig samhällsutveckling krävs stora investeringar för framtiden. Det krävs investeringar av fysisk karaktär, investeringar i nya typer av anläggningar och inte minst investeringar i kunskap och utbildning. Den alltför vanliga principen "allt nu" är miljöns och den långsiktigt hållbara utvecklingens värsta fiende. Kort sagt kräver miljöpolitik långsiktiga beslut som kan innebära kortsiktiga uppoffringar. Det gäller t.ex. vid en avveckling av kärnkraften, för att ta ett aktuellt exempel.

Detta kräver i sin tur solidaritet och en känsla för det allmänna. Det handlar om solidaritet i nuet och med framtida generationer. En ideologi som framför allt betonar det individuella och privata i motsättning till det gemensamma och kollektiva har små förutsättningar att skapa en hållbar samhällsutveckling.

Jag menar att dessa tre exempel visar att de ideologiska skiljelinjerna i själva verket följer välbekanta mönster också när det gäller miljöpolitik och uthållig utveckling. En uthållig samhällsutveckling och god miljö kräver begränsningar i ägandets frihet. De kräver en effektiv marknadsekonomi, men med en statlig styrning, och de kräver framför allt en långsiktig solidaritetspolitik. Det är något helt annat än den privatiseringens ideologi som framför allt går ut på att avveckla det politiska ansvarets räckvidd.

Anf. 104 PER BILL (m) replik:

Fru talman! Jag tror nog att det är socialismen och kommunismen som har varit de stora miljöbovarna i Östeuropa och knappast ohämmad kapitalism.

På mina resor i Sydostasien har jag också upptäckt att när länder når upp till en viss levnadsnivå kommer helt plötsligt frågan om en bättre miljö upp högt på agendan. Både i Hongkong och Taiwan hörde jag ofta att nuvarande investeringar och kommande investeringar skall gå till nya typer av tåg osv. för att man skall få en bättre miljö och mindre bilism.

Prot. 1996/97:54
23 januari

Allmänpolitisk debatt

En hållbar samhällsutveckling på längre sikt

Jag håller med om att information är mycket viktigt för att få en bättre miljö. Jag tror att marknadsekonomi, utbildning och demokrati är förutsättningar för detta, men viktigast av allt är nog faktiskt att bekämpa fattigdomen.

Anf. 105 Utbildningsminister CARL THAM (s):

Fru talman! Jag har ingen invändning mot det sista. Men det har ett samband med det som jag sade. Fattigdom kan inte bekämpas i samhällen där de styrande är likgiltiga för de fattiga. Fattigdom kan inte heller bekämpas framgångsrikt och uthålligt om man inte har ett samhällssystem där också den politiska makten har möjlighet att påverka ekonomin. Det går inte i ett samhälle där de som påverkar ekonomin uteslutande och enbart ser till sina egna kapitalintressen.

Det var poängen i mitt anförande, men jag förstår att det kanske var litet svårsmält.

Anf. 106 PER BILL (m) replik:

Fru talman! Den svenska staten är ju ett gott exempel på att man inte tillhör *the good guys* varje gång. Om vi tittar ut i vattnen runt omkring är det ju det statliga Telia, Televerket, som har skitit ned allra mest med kreosot och annat. Hur man sedan tror att man genom att expropriera kärnkraftverk gör någonting som är bra för Sverige, övergår mitt förstånd. Det är ett brott mot äganderätten.

Anf. 107 Utbildningsminister CARL THAM (s):

Fru talman! Jag säger inte att alla demokratiska regeringar alltid för en bra miljöpolitik. Vad jag säger är att riksdag och regering måste kunna ha ett inflytande över och kunna styra ekonomin. Ibland kanske man styr fel. Ibland kanske man gör misstag, men grunden måste vara att det skall finnas ett sådant demokratiskt inflytande.

Det blir säkert tillfälle att återkomma till kärnkraftsfrågan, men även här handlar det om den fundamentala principen att man i ett samhälle måste kunna avgöra hur man vill ordna sin miljö och sin energiförsörjning via politiska beslut. Det kan inte uteslutande lämnas i händerna på kraftbolagen. Så har det inte heller varit i Sverige. Kärnkraften i Sverige byggdes upp genom en stark, stor och beslutsam statlig satsning.

Anf. 108 ROY OTTOSSON (mp) replik:

Fru talman! Jag vill tacka Carl Tham för ett intressant anförande. Han säger faktiskt en hel del av det som Miljöpartiet hävdar mycket bestämt, nämligen att miljö har med ideologi att göra. Det finns åtskilliga politiker som förnekar detta fortfarande även här i kammaren.

Det har väldiga konsekvenser om man går ut med ett bredare perspektiv och inte bara ser till relationen människa–människa utan också människa–miljö. Det har återverkningar på hela ideologin och på hela politiken. Det krävs solidaritet om man skall bedriva en politik som är hållbar ur miljösynpunkt.

Men det kräver också mer än det Carl Tham var inne på. Det krävs en ny syn på hur man hanterar energifrågan och ekonomin, dvs. hur man

räknar och bedömer olika saker. Det får fler konsekvenser är de Carl Tham tog upp. Jag väntar på den insikten också.

Prot. 1996/97:54
23 januari

Anf. 109 Utbildningsminister CARL THAM (s):

Fru talman! Miljöpartiet borde kanske fundera något på det andra exemplet som jag nämnde, nämligen att en förutsättning för en effektiv och uthållig miljöpolitik också är en effektiv ekonomi. Man kan inte uppnå några miljömässiga framsteg om man inte har en fast ekonomisk bas att stå på. Det kräver också uppoffringar, särskilt i det läge som Sverige har befunnit sig i under de senaste åren. Utan en beslutsam politik när det gäller att ge landet en stabil ekonomi har inte miljöpolitiken någon framgång.

Allmänpolitisk debatt

En hållbar samhällsutveckling på längre sikt

Anf. 110 ROY OTTOSSON (mp) replik:

Fru talman! Jag kan hålla med Carl Tham fullständigt. Det är därför vi i Miljöpartiet lägger fram förslag på det ekonomiska området för att visa på hur man bedriver en ekonomi som är hållbar långsiktigt också ur miljösynpunkt. Det handlar inte bara om fördelning och att få så höga BNP-tal som möjligt.

Ett högt BNP-tal kan faktiskt betyda försämrad ekonomi i verkligheten. Om man studerar analyser av svensk BNP-utveckling under de senaste tio åren och tar hänsyn till den miljöskuld som har byggts upp och de miljöresurser som man har förslösat under samma period, finner man att vi egentligen har haft negativa tal tio år i sträck. Det går baklänges. Det är ett bra exempel på hur man kan föra en ansvarslös ekonomisk politik men på grund av felaktiga mätmetoder i sammanhanget ändå få det att framstå som om det vore något positivt. Här är vår kritik mot socialdemokraterna att man har litet svårt att tänka om och ta till sig nya kunskaper.

Anf. 111 Utbildningsminister CARL THAM (s):

Fru talman! Jag håller med Roy Ottosson om att BNP inte nödvändigtvis är något bra mått på miljö och miljöframsteg. Men jag måste ändå säga att Miljöpartiets ekonomiska politik tyvärr är oerhört mycket av önskepolitik. Och önskepolitik med en rad i och för sig kanske vällovliga krav har en stor benägenhet att skapa ekonomiska katastrofer och motverka just den instabilitet som är den långsiktiga samhällsutvecklingens enda grund.

Anf. 112 MONICA GREEN (s):

Fru talman! Det skall vara gött att leva sjöng man i en sång som var mycket populär för några år sedan. Den påminner mig mycket om den livskvalitet som vi hela tiden måste kämpa för att återerövra och bygga upp. Det handlar om rättvisa och solidaritet, att alla har rätt till en bra livskvalitet och att alla skall känna att det skall vara gött att leva. Att leva i naturen med en omedelbar känsla av att livet är värt att leva har vi också som förebild och som tankar från tidigare år.

Många känner att de springer omkring i ett ekorrhjul. Inte minst kvinnor känner att det är en mycket stressig vardag man lever i. Man lämnar barn på dagis, man har ett stressigt arbete, som numera har blivit ännu mer stressigt, man hämtar barn på dagis, man skall handla, man skall

hinna laga mat, man skall hinna se till att barnen tas om hand med bra läxläsning osv. Det är också därför som livskvaliteten innebär att vi på sikt måste jobba för kortare arbetstid. Det är något som vi s-kvinnor har kämpat för en längre tid. Även om det i första hand är en livskvalitetsfråga och en välfärdsfråga kan vi inte bortse från att det kan ge ett och annat nytt jobb.

Livskvalitet handlar också om att vi skall leva i samklang med naturen. Vi skall bli först i världen med att klara omställningen till ett ekologiskt hållbart samhälle. Där ingår kommunikationer, råvaruförsörjning, industri och kraftproduktion i kretsloppet. Då handlar det om en ny energipolitik. Det handlar om att vi tar hand om våra värdefulla skogsmarker på ett bra sätt.

När det gäller energiförsörjningen och den livskvalitet vi uppnår genom att hitta det ekologiskt hållbara samhället har vi s-kvinnor skrivit en motion. Vi vet att Anna Lindh jobbar mycket bra på det området för att ta fram de gröna jobben, som också kan bli framtidsjobben för oss.

Livskvalitet handlar också om arbete åt alla. Då handlar det även om arbete för kvinnorna. Många har talat om vilka områden vi skall satsa på, men de glömmer att vi när vi skall halvera arbetslösheten till år 2000 måste se till att kvinnor får både den utbildning och den kompetensutveckling som de har rätt att få. Det har visat sig att män får mer i utbildningsbidrag och liknande än vad kvinnor får när det gäller att hitta ett nytt arbete, om man har blivit bortrationaliserad från det gamla. Det handlar om rättvisa även när det gäller de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna.

Vi s-kvinnor väckte många motioner i höstas, men två handlar om hur vi skulle kunna halvera arbetslösheten för kvinnor. En handlar om att vi på kort sikt faktiskt måste se till att den offentliga sektorn inte behöver avskeda ytterligare kvinnor. Vi kanske t.o.m. måste inse att den offentliga sektorn, som skall ha god kvalitet i barnomsorgen, i utbildningen, i äldreomsorgen och sjukvården, måste få de resurser som behövs. Vi känner oss ganska väl tillgodosedda med detta, inte minst efter det som Göran Persson sade i sitt anförande i går. Vi känner oss ganska nöjda med att vi har kommit så pass långt med den motionen.

Livskvalitet handlar också om barnens rätt. Barnen har rätt till en bra uppväxt, en bra skolgång och trygghet i sin närmaste omgivning. Då vill jag komma in på några ord om livskvalitet i den nya tekniken. Vi har ännu inte fått någon etik på IT-området. Jag tänker närmast på de många exempel på barnporr som nu sprids över hela jorden via Internet. Där måste vi se till att med en etisk debatt trycka ut snuskspridarna från nätet, så att våra barn kan använda den nya tekniken utan att vi känner oro för att de skall behöva ta till sig alla de snuskigheter som nu sprids där. Det är möjligt att det inte går att införa en censur, därför att det kanske är tekniskt omöjligt och därför att vi värnar om det fria ordet. Men vi som värnar om den nya tekniken måste se till att det blir en bra möjlighet för våra barn att lära sig datorer. Vi måste veta att de kan gå in på hemsidor och servrar utan att hela tiden hitta de här otäcka sidorna som vi vill ha bort. Där har vi ett ansvar som vuxna människor och även som politiker.

Det skall alltså vara gött att leva för alla människor, som jag har försökt att tala om. Det handlar om rättvisa och solidaritet, inte minst att vi skall stå upp för rätten till jobb för kvinnor och för att barnen skall få en bra uppfostran.

Fru talman! Det här har varit en spännande debatt, även om många av dem som har varit uppe i debatten har tyckt att det mesta är bra och att det enda som behöver ändras är ett litet ord här eller ett litet beslut där. Ytterst få, förutom några av mina partikamrater, har ägnat tid åt de större strukturfrågorna.

Vad jag tror är på väg att hända och vad jag tycker att jag ser bevis för varje dag är att projektet med den socialistiska välfärdsstaten, dvs. där staten skulle göra allting i samhället – många tror t.o.m. att stat och samhälle är samma sak – håller på att haverera. Under de senaste 30 åren har statens kaka i samhället vuxit, medan marknaderna och gemenskaperna har trängts undan. På det här sättet har det civila samhället trängts undan och staten vuxit.

Man har höjt skatterna, tagit av människor mer och mer av pengarna. I dag betalar en låginkomsttagare och en medelinkomsttagare ungefär 70 % av sin inkomst i olika typer av skatter och genom andra tvångsartade sätt att få in pengar. Samtidigt får de inte längre tillbaka det de kanske fick tillbaka för 10, 20 eller 30 år sedan. De är klämda åtminstone från tre håll. För det första blir de av med 70 % av sin inkomst så att de inte kan leva på sin egen lön, än mindre försörja sin familj. För det andra ser de hur kvaliteten på det de trodde att staten skulle ta hand om i olika typer av produktionssystem – skola, barnomsorg, äldreomsorg osv. – blir sämre och sämre och tunnare och tunnare. För det tredje – och det är kanske det största problemet – trodde väldigt många av våra invånare på allvar att det kollektiva sparandet i form av ATP skulle göra att de själva inte behövde spara någonting.

Här har vi nu en generation som kanske inte har sparat någonting och som ser hur den sakta men säkert får mindre och mindre och hur hela systemet är på väg att haverera. Därför, fru talman, är det hög tid att jobba snabbare med den pensionsöverenskommelse som vi har, så att vi snabbt kan få ett hållbart system för våra pensioner.

Fru talman! Stat och samhälle är inte samma sak. Samhället är väldigt mycket större. Vi måste åter se till att vi får en balans i samhället så att statens roll minskar och det civila samhällets roll ökar. Om vi vill förbättra det på så sätt att marknaderna skall fungera bättre skall vi se till att alla statliga och kommunala företag säljs ut. Företagande sköts bäst på en fri marknad. Därmed inte sagt att denna marknad är oreglerad, utan det skall vara en väl fungerande konkurrensneutral marknad.

Kanske ännu viktigare är att vi måste föra väldigt mycket av det ansvar som i dag ligger hos staten tillbaka till gemenskaperna. Gemenskaperna är den del av samhället som har minskat allra mest. När jag har skolpresentationer märker jag att det faktiskt är ytterst få av skoleleverna som över huvud taget vet vad en gemenskap är. Först när jag börjar tala om scouterna, Röda korset, IOGT och kanske t.o.m. facket förstår de vad en gemenskap är. Då förstår de också att den kanske viktigaste av alla gemenskaper är familjen.

Vi måste låta staten göra litet mindre. Vi måste låta nya saker växa fram. Under den förra mandatperioden skedde väldigt mycket positivt. Vi såg ett stort antal friskolor växa upp. Vi såg ett stort antal fridagis växa upp. Vi såg hur människor återigen engagerade sig i sin vardag, var med och var aktiva i denna vardag och inte bara lämnade sina barn klockan

sex på morgonen och hämtade ut dem klockan sex på kvällen. Det är vad jag kallar livskvalitet: att man på olika sätt, under olika delar av sitt liv, får vara mera med sina barn. Jag håller med Monica Green om att vi i dag har ett samhälle där det är väldigt svårt att hinna med allt.

Det välfärdssamhälle som vi vill ha ger dessutom, i och med att stat, kommun och landsting ägnar sig åt sina huvuduppgifter och inte åt all möjlig annan verksamhet, stora möjligheter till att sänka skatten. Om man får behålla 50 % eller 60 % av det man tjänar har man en betydligt större möjlighet att råda över sitt liv och se till att man får sköta det livsprojekt som man själv, ens familj eller ens omgivning är involverad i så länge man kan men med så litet pekpinna från olika typer av politiker som möjligt.

Anf. 114 MONICA GREEN (s) replik:

Fru talman! Jag reagerar när Per Bill säger att många trodde att staten skulle kunna ha god kvalitet i barnomsorg, vård osv. Det håller jag med om: Många har den uppfattningen. Men Per Bills recept är ju precis det motsatta, nämligen att dra ned ytterligare på pengarna till landsting och kommuner. Det har Moderaterna lagt fram förslag om i riksdagsmotioner.

Per Bill slår sig för bröstet och säger att under den förra mandatperioden blev folk friare och gjorde mera. Det var just under den perioden som bl.a. Moderaterna såg till att vi skaffade oss ett sådant budgetunderskott att människor kände en oerhörd vanmakt. Att vi nu försöker dra oss ur den vanmakten och att vi skall låta människor få tillbaka sin livsglädje och livskvalitet är det som är det ansvarskännande i den politik som vi nu bedriver.

Anf. 115 PER BILL (m) replik:

Fru talman! Jag hade hoppats att vi som är litet yngre inte skulle behöva hålla på med pratet om förra mandatperioden hit och förra mandatperioden dit. Det är stora strukturella problem som under 30–40 år har lett oss dit där vi är i dag. Det är inte en elak regering en viss dag och en god regering en annan dag som gör att det ser ut som det gör i dag.

Jag skulle vilja illustrera vad jag menar med Göran Perssons fiktiva 10 miljarder kronor. Om han verkligen ville satsa de här pengarna – som jag inte tror finns – på vård och skola, skulle han väl inte sätta dem rakt in i offentlig sektor, dvs. socialistisk produktion. Då skulle man väl hitta ett förfarande som gjorde att dessa 10 miljarder användes till så mycket bra utbildning, så mycket bra vård och så mycket bra äldreomsorg som möjligt, oavsett om den är statlig, kommunal, bedrivs inom ett kooperativ eller är privat? Däri ligger skillnaden.

Anf. 116 MONICA GREEN (s) replik:

Fru talman! Det var faktiskt inte jag som började hänvisa till den förra mandatperioden. Det var Per Bill som gjorde det i sitt anförande, och det var det jag reagerade över. Jag gjorde inte denna hänvisning i mitt anförande.

Jag tror nämligen att vi skall kunna komma ur det här på ett bra sätt. Vi skall ta oss ur det låneberoende som vi nu har och som vi håller på att ta oss ur. Den vanmakt som många människor känner skall brytas. Vi

skall ge tillbaka en vardagsmakt. Vi skall känna att vi kan engagera oss på våra barns daghem osv. Jag kan stödja kooperativ och föreningar som driver daghem och sådana bra exempel. Men vi måste också se till att vi behåller kvaliteten på sjukvård, äldreomsorg och utbildning för våra barn.

Det är därför jag reagerar så starkt mot att Per Bill inte vill använda ett bra instrument, vilket skatteinstrumentet faktiskt är. Det är ett sätt att fördela mellan människor här i samhället.

Anf. 117 PER BILL (m) replik:

Fru talman! Det är en märklig myt, detta som har spritt sig, att en regering bara kan göra en sak i taget. Jag läste en valbroschyr som sade: Redan från första dagen skall vi socialdemokrater sätta nya jobb i fokus. Vi skall göra allt redan från första dagen för att se till att vi får fler jobb och minskar arbetslösheten.

Nu får man i stället höra: Först måste vi se till att vi höjer skatten mycket och att vi drar ned på viktig statlig och kommunal verksamhet, så att vi får budgetbalans. Först därefter skall vi sätta i gång och se till att skapa nya arbeten.

Det går faktiskt, fru talman, att göra två och t.o.m. flera saker samtidigt.

Anf. 118 EVA JOHANSSON (s) replik:

Fru talman! Med anledning av Per Bills tidigare repliker och hans anförande skulle jag vilja ställa ett par frågor.

Anser Per Bill att alla, inte bara den som har pengar att agera på marknaden med, skall kunna vara med och påverka våra i sanning gemensamma livsbetingelser? Jag tänker på vår miljö, rent vatten, luft och mat. Om svaret är ja på den frågan – och det borde det ju vara, särskilt i ett internationellt perspektiv – är det i så fall politiken som Per Bill tänker på som redskap för just detta? Finns det några andra sätt att lösa det demokratiska dilemma som i varje fall jag tycker består i att både ekonomiska resurser, kunskap och makt är så ojämnt fördelade mellan oss människor? Det handlar ju inte, Per Bill, om politiska pekpinnar till våra medmänniskor från det här huset. Det handlar om så likvärdiga möjligheter som möjligt att vara med och besluta om det som är vårt gemensamma.

Anf. 119 PER BILL (m) replik:

Fru talman! Svaret på Eva Johanssons första fråga är helt klart ja.

Svaret på nästa fråga är att vi individer, oavsett om vi är fattiga eller rika eller medelklass, varje dag gör ett stort antal val, och jag tror att det mycket snabbare än många politiska beslut har gjort att vi har en mycket bättre miljö i dag än vi hade för 5, 10 och 15 år sedan.

Jag betalar t.ex. gärna ett par kronor extra för att få ekologiska tomater, och jag betalar gärna någon tia extra för att få fläskfilé som kommer från en lycklig gris i stället för en gris som har bott i en stia och varit bunden hela tiden.

Jag vet att fler gör detta, oavsett om de är rika eller fattiga. Därmed inte sagt, fru talman, att det inte är viktigt att staten också har en miljöpolitik och tuffa regler.

Anf. 120 EVA JOHANSSON (s) replik:

Fru talman! Det är bra om de yngre moderaterna har en något mer resonerande hållning i olika frågor. Vi måste komma upp ur de gamla skyttegravarna. Men då måste vi också se att här finns behov av ett samspel mellan politiken och marknaden, ett samspel som är grunden i en demokrati för att vi skall få till stånd en utveckling, ett samspel som gör att alla människor, inte bara de som har ekonomiska resurser att spela med på denna marknad, stora eller små, känner att också deras röster kan bli hörda och att deras vilja betyder någonting. Annars gräver vi ned oss ännu längre i en situation där motsättningarna blir större och större.

Jag tyckte att Per Bill både i sina repliker och i sitt huvudanförande betonade marknadens välsignelse i mycket hög grad. Den behöver styras.

Anf. 121 PER BILL (m) replik:

Fru talman! Jag är inte bara politiker utan också fil.kand. i biologi, dessutom i grönbiologi med ganska mycket ekologi.

Jag kan hålla med Eva Johansson om i stort sett det mesta.

Jag tycker att den typ av regler som staten skall ägna sig åt är den typ av regler som jag såg under den tid när jag bodde i Kalifornien. Där sade man så här: Om fem år skall följande saker ha blivit så här mycket bättre, och om tio år skall följande saker ha blivit så här mycket bättre. Man lade upp långa, tydliga linjer för hur man skulle minska nedsmutsningen av luften och hur man skulle få olika typer av saker att fungera bättre.

I Sverige tenderar vi tyvärr att göra det litet för lätt och att ta till för mycket slagordspolitik. I det problemet kan vi säkert vara delaktiga allihop.

Anf. 122 SIVERT CARLSSON (c):

Fru talman! Jag vill under några minuter under rubriken *En hållbar samhällsutveckling på längre sikt* begränsa mig till att diskutera utbildning, i allmänhet och i synnerhet.

Jag är övertygad om att en hållbar samhällsutveckling på längre sikt förutsätter ekologisk balans, regional balans, grundtrygghet och delaktighet. I detta hållbara samhälle finns mycket få i dag färdiga lösningar. Utveckling, utbildning, samarbete och flexibilitet kommer att vara några av de nödvändiga instrumenten i det hållbara samhället, som med nödvändighet, enligt min mening, måste vara ett decentraliserat samhälle, där olika resurser och där allas resurser tas till vara i ett brett och flexibelt arbets-, närings- och samhällsliv. Det måste vara ett samhälle där olikheter respekteras och kompletterar varandra till en hållbar helhet.

Dagens samhälle och morgondagens samhälle kräver mycket utbildning, mycket forskning, många högskole- och spetsutbildade, men det kommer också att kräva mycket mer av återkommande utbildning, varvad utbildning, flexibel utbildning, utbildning i samverkan – ett livslångt lärande; utbildning för alla.

Men bl.a. mina mer än 30 års erfarenheter som lärare och skolledare styrker mig i mitt påstående att vi i dagens utbildningssystem inte förmår tillgodose alla våra ungdomars skiftande anlag, intressen och förutsättningar. Varför? Jo, bl.a. därför att det sedan tidigt 1970-tal har förekom-

mit en viss övervärdering av teoretiska studier, medan de mera praktiska studierna har nedvärderats.

Vi människor utvecklas, tack och lov, i olika takt och i olika riktningar, och inte minst gäller detta under ungdomsåren. Differensen mellan de elever som lämnar årskurs nio i grundskolan är betydande. Anlagen, förutsättningarna och intressena är skiftande, men de är för mig lika mycket värda. Det betyder att utbildningssystemet efter grundskolan måste kunna erbjuda alla en möjlighet till adekvat utbildning. Jag påstår att så inte är fallet i dag.

En varvad utbildning där teori och praktik förutsätter varandra är för många, men inte alla, oftast den bästa grunden i ett livslångt lärande och för en plats i arbetslivet.

I dag står alltför många ungdomar utanför arbetslivet efter gymnasieskolan, mycket beroende på att de valt fel utbildning eller inte fått den kontakt med arbetslivet som är nödvändig för en ung människa. En väl upplagd och planerad lärlingsutbildning bör kunna vara en effektiv bro mellan många ungdomar och arbetslivet/näringslivet. En sådan utbildning utnyttjas inte i dag och är ofta, för såväl elever som för föräldrar, en närmast okänd variant. Varför vet jag inte med säkerhet, men jag tror att det har med marknadsföring, status och övertro på enbart teoretiska studier att göra. I dag vet vi, även genom forskningen, att bägge hjärnhalvorna behövs, som komplement till varandra och som en förutsättning för den hela individen. I andra länder, som exempelvis Norge, Danmark, Tyskland, Österrike, Frankrike och Australien, är lärlingsutbildningen officiellt accepterad och ingår som ett naturligt led i landets utbildningsväsende.

Även om uppbyggnaden av utbildningen i dessa länder ser något olika ut är följande faktorer gemensamma:

- utbildningen börjar efter eller i anslutning till fullgjord grundskoleutbildning,
- teori och praktik varvas alltid,
- utbildningsanordnaren och näringslivet samverkar,
- utbildningen är som regel fyraårig,
- eleverna kan välja mellan ett mycket stort antal yrken/inriktningar,
- omfattningen på lärlingsutbildningen är relativt stor, exempelvis i Norge 17 000 platser per år,
- lärlingsutbildningen skall medverka till att ge eleverna en väg in i yrkeslivet.

Jag menar att det nu även i vårt land är dags att officiellt erkänna lärlingsutbildningen och att satsa på en bred och mångfasetterad sådan utbildning, för individens men också för arbetsmarknadens och för det hållbara samhällets skull.

Olika varianter av lärlingsutbildning pågår och planeras i landet. Näringslivet har vid åtskilliga tillfällen uttalat sig positivt, och jag förutsätter att det borde finnas ett visst intresse även från vår regering att i samverkan diskutera morgondagens flexibla och olika utbildningsformer i ett snabbt föränderligt samhälle – ett samhälle där allas olika anlag, intressen och förutsättningar, så långt möjligt, tillgodoses och tas till vara.

Tyvärr har utbildningsministern gått hem, så det får vi diskutera senare.

Prot. 1996/97:54
23 januari

Allmänpolitisk debatt

En hållbar samhällsutveckling på längre sikt

Även om flexibilitet är, och kommer att vara, ett nyckelbegrepp i det hållbara samhället tror jag att en återskapad lärlingsutbildning bör vila på vissa grundstenar, varav följande, enligt min mening, är de viktigaste:

- teori och praktik skall varvas,
- utbildningen får inte begränsa individens möjlighet vare sig till vidare studier eller till rörlighet i arbetslivet,
- utbildningen skall ske i samarbete och samverkan mellan utbildningsanordnare och arbetsliv,
- utbildningstiden bör vara tre fyra år, där teoretisk och arbetsplatsförlagd yrkes- och hantverksutbildning varvas,
- utbildningssystemet skall innehålla ett brett och stort antal yrken/inriktningar.

Med denna inriktning på lärlingsutbildningen – eller om det skall kallas något annat – skapas flera möjligheter att tillgodose, utveckla och ta till vara människors olika anlag, intressen, förutsättningar, begåvningar och möjligheter.

Utbildningen kommer också att medverka till att fler ungdomar får en naturlig kontakt med arbetslivet och därmed också en fastare fot i tillvaron. Arbetslöshet är ett gissel för alla som drabbas men alldeles speciellt för en ung människa i början av sin aktiva medborgartid.

Jag förutsätter och hoppas, fru talman, att regeringen och berörda departement, bl.a. mot bakgrund av de många signaler som i dag kommer också från andra håll i denna fråga, tar till sig råden och mycket snart initierar en bred diskussion och ett samarbete syftande till en återskapad/nyskapad flexibel lärlingsutbildning. En sådan kan vara ett bidrag i den flora av åtgärder som fordras för att skapa ett hållbart samhälle – ett samhälle för alla, med livskvalitet.

Anf. 123 Tredje vice talman CHRISTER EIREFELT (fp):

Fru talman! En vision i januari 1997 om hur svenskt näringsliv kommer att gestalta sig om 20–30 år måste ta sin utgångspunkt i hur klimatet kommer att se ut för de människor som skall vara drivkraften bakom morgondagens företag – de innovatörer och entreprenörer som skall starta och utveckla nya Ericsson, nya Atlas Copco och nya Hennes & Mauritz.

Och lika viktigt är klimatet för de människor som skall utveckla den flora av småföretag som aldrig kommer i närheten av börslistorna men är en nödvändig förutsättning inte minst för de större, etablerade företagen.

Fru talman! Det finns ett antal ödesfrågor: Kommer de ungdomar som nyligen har påbörjat sin vandring genom skolsystemet att finna det meningsfullt att skaffa sig en kvalificerad utbildning? Kommer det att löna sig?

Kommer vi då, runt 2020, att ha ett skattesystem som gör att det lönar sig att satsa tid och engagemang och att ta ekonomiska risker för att utveckla en affärsidé i en egen verksamhet?

Kommer den offentliga sektorn att öppnas upp för privata initiativ och attrahera en ny grupp av entreprenörer?

Kommer hinder i form av regleringar, byråkrati och de föråldrade inslagen i arbetsrätten att röjas undan?

Kommer Sverige att fullt ut vara en del av det vidareutvecklade europeiska samarbetet, så att den som vill pröva sin affärsidé på en större

marknad har lika stora chanser att lyckas om hon gör det med Sverige som bas som om hon utvecklar företaget i Tyskland eller Danmark?

Kommer det att finnas ett fungerande system för riskkapitalförsörjningen, så att vägen från idé till produktion inte behöver sluta i Japan eller i USA?

Fru talman! Mitt sätt att formulera frågeställningarna ger en klar fingervisning om hur Folkpartiet vill skapa gynnsamma förutsättningar för svenskt näringsliv, sett i ett vidare perspektiv. På utbildningsområdet krävs t.ex. insatser för att ge människor breda såväl som specialiserade kunskaper och färdigheter, men framför allt möjligheter att inhämta nya kunskaper när villkoren ändras och tekniken utvecklas.

Skattesystemet måste ändras, så att de välståndsbildande krafterna vårdas, inte motarbetas. Politiken skall präglas av förståelse för de motiv som driver människor och företag att utvecklas.

Fru talman! Mycket kommer att vara annorlunda för den entreprenör som är verksam 2020. Vissa viktiga förändringar ser vi starten på redan nu.

Skillnaden mellan industri och tjänsteföretag kommer att bli allt mindre. 2020 kommer den uppdelningen att kännas lika konstlad som avlägsen. Mest lyckosamma kommer de företag att vara som lyckats integrera hög kompetens på tjänsteområdet med industriell produktion.

År 2020 är det inte mycket kvar från Margareta Winbergs tid i Arbetsmarknadsdepartementet. Lönebildning och anställningsförhållanden är anpassade till helt nya förutsättningar. De stelbenta reglernas tid är förbi. Politikerna bestämmer mindre och de berörda människorna – företagen och deras medarbetare – desto mer. Att arbetstider är flexibla uppfattas som självklart. När och var man arbetar kommer man överens om med sin arbetsgivare eller uppdragsgivare. Många jobbar tidvis hemma på distans, tidvis på arbetsplatsen, och man varvar anställningar med kontrakterade uppdrag.

Konkurrensen kommer att vara effektivare år 2020 inte bara på grund av frihandel och tryck utifrån. Också här hemma kommer de marknader som i dag domineras av några få företag att ha öppnats upp. Det gäller inte minst på de områden som i dag domineras av våra före detta affärsdrivande verk. I den offentliga sektorn har privata entreprenörer fått möjlighet att verka på konkurrensneutrala villkor till gagn för valfrihet och effektivitet.

År 2020 har IT-utvecklingen förenklat människors vardag. Möjligheterna att arbeta, studera och delta i samhällsdebatten på distans frigör tid – något som utnyttjas inte minst av småbarnsföräldrarna.

Många företag är nätverksbaserade. De gamla hierarkiska och formella strukturerna har ersatts av människor som väljer att jobba med projekt i löst sammansatta och flexibla nätverk. Fler fortsätter att verka och leva i sin hembygd. De slipper flytta till storstäderna för att få jobb, och de upplever en helt annan valfrihet och kvalitet.

Fru talman! 1997 års näringsminister talar och handlar som om företag etableras och utvecklas utan företagare. Detta är i själva verket det grundläggande felet i socialdemokratisk näringspolitik. År 2020 kommer det synsättet att sedan länge vara hopplöst förlegat, och det är åtskilliga år sedan ansvarigt statsråd hade beteckningen socialdemokrat.

Prot. 1996/97:54
23 januari

Allmänpolitisk debatt

En hållbar samhällsutveckling på längre sikt

Anf. 124 THOMAS JULIN (mp):

Fru talman! Vården är den fråga som de flesta prioriterar mycket högt. Det har ett flertal undersökningar visat. Om vi skall skapa ett samhälle med en hållbar utveckling på lång sikt måste vi också debattera vården och ändra på den kurs som vi nu har, annars kommer vårdskutan att haverera.

Som det ser ut nu har vi inte en hållbar utveckling på vårdsidan. Det är riksdag och regering som har skapat denna ohållbara utveckling. Man har sagt att det samhällsekonomiska läget tvingat fram minskningen av det generella statsbidraget till landsting och kommuner.

Statens minskade bidrag till landsting och kommuner har nu hållit i gång besparingskarusellen under flera år. Från början fanns det ett utrymme att spara och effektivisera, men sedan länge har vården passerat smärtgränsen. Nu slås bra verksamhet sönder när man på vissa ställen genomför, som jag ser det, vettlösa besparingar. Många landstingspolitiker verkar ha drabbats av någon sorts besparingsmani och ser inte vad de håller på att ställa till med.

För ett par dagar sedan talade jag med en mycket svårt sjuk kvinna som ligger på sjukhus i mitt hemlän – i Gävleborgs län. Hon talade om att hon tyckte att personalen var underbar. De gör ett bra jobb, men de hinner inte göra allt de skall, för de är för få. Det här är någonting som jag ofta har hört. Patienterna är nöjda, men de märker att personalen inte hinner göra det den skall.

Att det är så här på många ställen bekräftar även SKTF:s rapport, som handlar om en försämrad arbetsmiljö inom sjukvården, med ökad stress och arbetsbelastning som ger sämre säkerhet och bristande kvalitet.

Visst är det väl märkvärdigt att vi har fått en sådan utveckling, när det finns så många som är arbetslösa och när AMS visat på att samhällsbesparingarna när man drar ned inom vårdsektorn är ytterst små i vissa fall. I andra fall kostar det mer att friställa personal än vad man sparar.

En annan ohållbar del i den s.k. utvecklingen i vården är det nya fenomen som kallas färdigbehandlad. Det innebär att patienter skickas hem för att de är färdigbehandlade. För de flesta låter det helt riktigt att en färdigbehandlad patient skall skickas hem, och i det flesta fall är det också så. Men i detta system åker också många jojo mellan landsting, kommun och hem. Det beror på överbeläggningar på sjukhus och på vem som har betalningsansvaret för de färdigbehandlade.

Men anhöriga kan inte alltid förstå landstingen när de skickar hem en anhörig som är färdigbehandlad. En del skräms av tanken att få hem sin s.k. färdigbehandlade familjemedlem. Hur skulle ni själva reagera om ni fick hem en medvetlös anhörig som ligger i respirator, men som anses vara färdigbehandlad därför att ingenting mer finns att göra? Detta är vad som håller på att ske i vårt län. Vi har ett par sådana fall.

Jag vill påstå att det beror på att besparingshysterin nu gått så långt att alla försöker puffa över kostnader på någon annan för att klara sin egen budget och för att kunna behålla sin egen personal. Att anhöriga drabbas och att primärvården eller den lilla kommunen får ta de övervälrade kostnaderna bryr man sig inte om. I dagens vårdssamhälle gäller det att klara sin egen ekonomi – att hålla näsan över vattnet. Allt verkar ha blivit ett ekonomiskt spel. Omvårdnaden kommer i andra hand. Detta är ingen

kritik mot vårdpersonalen, utan mot de politiska beslut som skapat denna situation.

Fru talman! Om vi skall få ett hållbart samhälle på vårdsidan måste vi ändra kurs. Då måste vi snabbt tillföra vården mer resurser. Det finns pengar. Det hela är en prioriteringsfråga.

Det känns därför hoppfullt att statsministern lovat nya pengar till vården, men jag vill avvakta och se vad det löftet innebär innan jag gör min bedömning av det. Jag är rädd att insatsen inte räcker och att den inte kommer fort nog.

Fru talman! Landsting och kommuner måste också få tillbaka sin fulla rätt att höja kommunalskatten. De lokala politikerna måste själva få fatta beslut om sina skatter utan att utsättas för hot om statliga repressalier.

För att vi skall få en hållbar samhällsutveckling måste vi också lyssna på medborgarnas önskemål. Vilka önskemål de har när det gäller vården och den trygghet som bra vård ger har väl ingen politiker undgått att höra. (forts. 7 §)

Prot. 1996/97:54
23 januari

Allmänpolitisk debatt

En hållbar samhällsutveckling på längre sikt

Ajournering

Kammaren beslöt på förslag av talmannen kl. 13.52 att ajournera förhandlingarna till kl. 14.00 då frågestunden skulle börja.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 14.00.

6 § Frågestund

Anf. 125 TALMANNEN:

Kammarans sammanträde återupptas för riksdagens frågestund. I dag deltar följande statsråd, som jag hälsar hjärtligt välkomna: statsminister Göran Persson, utbildningsminister Carl Tham, miljöminister Anna Lindh, jordbruksminister Annika Åhnberg, statsrådet Pierre Schori, statsrådet Leif Blomberg och statsrådet Björn von Sydow. Statsministern svarar på allmänpolitiska frågor, och övriga statsråd svarar på frågor som berör deras respektive ansvarsområden. Jag vill för säkerhets skull erinra om att statsrådet Björn von Sydow i dag svarar på frågor i sin egenskap av handelsminister. Efter den 1 februari kommer han att svara på frågor i sin tillkommande egenskap av försvarsminister. Ordet är fritt.

Frågestund

frågestund

Anf. 126 GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! I går kunde vi läsa att 471 civilanställda inom Stockholmspolisen varslats. Eftersom de civilanställdas arbetsuppgifter finns kvar kommer omkring 200 poliser att tas från den operativa verksamheten för att fungera som bl.a. receptionister och passkontrollanter. Utöver de problem som uppkommer för brottsbekämpningen är detta inte ett effektivt utnyttjande av befintliga resurser, men polismyndigheten måste naturligtvis följa regeringens direktiv, som innebär stora besparingar och krav på att poliser inte får sägas upp.

Polisen är inte den enda verksamhet som drabbas. Även inom andra verksamheter kan vi se liknande exempel på en utveckling mot resursslöseri och andra negativa effekter som inte redovisats för riksdagen. Ett exempel är försvarsbeslutets effekter på Volvos Arbogaverksamhet.

Mot denna bakgrund vill jag fråga statsministern om man inte i de konsekvensanalyser som föregått regeringens propositioner förutsett bl.a. de negativa konsekvenser jag har pekat på och vilka slutsatser vad gäller behov och utformning av konsekvensanalyser som statsministern har dragit inför kommande propositioner.

Anf. 127 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Frågan är ordentligt diskuterad i sak mellan justitieministern och frågeställaren. Nu handlar det om det principiella, om konsekvensanalyser vid neddragning i offentlig sektor. Sådana konsekvensanalyser görs naturligtvis regelbundet och regelmässigt när man går till beslut. Jag kan avslöja för frågeställaren att ingen av de förändringar som vi har gjort i våra sparprogram har resulterat i att verksamheterna har förblivit oförändrade eller opåverkade. När vi har sparat på polisen så märks det. När vi sparar i vården så märks det. När vi sparar i skolan så märks det. Men vårt läge har ju varit att vi inte kan fortsätta att låna till verksamheten – inga poliser på kredit, utan de skall betalas med egna pengar.

Anf. 128 GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! Jag förstår att ordentliga konsekvensanalyser har gjorts. Jag förstår av det att det också har varit uppenbart att den operativa verksamheten inom polisen kommer att påverkas, eftersom poliser nu får utföra administrativt arbete. Jag förstår också av statsministerns svar att konsekvensanalyserna av försvarsbeslutet redan från början visade på en påverkan på Arbogaverken. Tack för svaret!

Anf. 129 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! De slutsatser frågeställaren drar om inverkan på polisen och brottsbekämpningen har frågeställaren gått igenom här i kammaren förut i dialog med justitieministern. Då klarade de ut den saken.

Vad som förvånar mig litet är att det i samband med neddragningar i offentlig sektor bara är konsekvenserna för polis och militär som tycks värda att följas upp. Jag har faktiskt varit mer orolig för vården och skolan, även om jag inser att också de sektorer som frågeställaren pekar på är viktiga.

Anf. 130 JOHAN LÖNNROTH (v):

Fru talman! Statsministern talade i går om att göra saker med egna pengar. Vi hörde honom också nyss tala om detta. Detta satte han då i motsats till att göra sig beroende av utländska bankirer.

Vi kan också i dagens tidningar läsa om att finansmannen Jacob Wallenberg under andra världskriget försökte få Riksbanken att köpa guld som nazisterna hade stulit.

Jag skulle utifrån detta vilja vidga statsministerns diskussion om egna och andras pengar. Jag skulle vilja höra om statsministern har något att säga om den moraliska och demokratiska aspekten på att vi är så beroende av den makt som de svenska finansfamiljerna, inklusive familjen Wallenberg, i dag har.

Anf. 131 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Frågan är kanske något vidare än det exempel som togs. Diskussionen om Riksbanken och Jacob Wallenbergs insatser i det sammanhanget får värderas. Det finns en arbetsgrupp tillsatt som tittar just på den typen av frågor. UD, Riksbanken och, tror jag, den judiska församlingen i Stockholm är engagerade i det arbetet, som kom i gång efter ett besök i Sverige nyligen av Judiska världskongressen.

Lönnroth pekar också på en vidare fråga. För mig som socialdemokrat har det alltid varit viktigt att den offentliga ekonomin står under demokratisk kontroll. Jag har med stor oro och också ilska sett hur man successivt under vissa perioder under de senaste 20 åren har gjort pensionärer, vårdtagare och andra beroende av långivare utanför Sveriges gränser. Vi är på väg bort från det nu. Vi når balans 1998, t.o.m. ett litet överskott. En stark offentlig sektor, finansierad med egna pengar, är naturligtvis en bra motvikt till både nationellt och internationellt kapital.

Anf. 132 JOHAN LÖNNROTH (v):

Fru talman! På den punkten är statsministern och jag helt överens, men det var inte det min fråga gällde. Jag anser att eftersom statsministern själv har väckt frågan om det moraliskt berättigade i att låna från utländska bankirer är det också rimligt att diskutera det sätt på vilket kapitalackumulationen hos de svenska finansfamiljerna har gått till. Är statsministern beredd att säga något om den moraliska aspekten i det faktum att dessa finansfamiljer har en så oerhört stor makt över Sverige och vår svenska demokrati? Det var den frågan jag ville ställa till statsministern.

Anf. 133 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Jag tror att jag delvis svarade på den frågan. Vi har alltid sett starka fackföreningar och en stor, välskött gemensam sektor som balanserande krafter till ett nationellt kapital, nu i dag alltmer till ett internationellt kapital. Jag kan avslöja för Johan Lönnroth att det just nu kanske inte är familjen Wallenbergs makt som gör att jag ligger vaken om nätterna och funderar, utan det är mer det internationella kapitalets enorma kraft, dess snabba rörlighet och svårigheten att möta detta med

frågestund

kraftfulla politiska motvikt. Ett försök i det sammanhanget är EU, och därför tycker jag att det är ett viktigt projekt.

Anf. 134 EVA ZETTERBERG (v):

Fru talman! Också jag vill fråga Göran Persson om naziguldet och höra om det förslag som har kommit upp om att man måste stifta en ny lag för att komma in i Wallenbergarkivet är något som regeringen överväger och hur de funderingarna i så fall ser ut. Jag vill också ta upp den moraliska fråga som Johan Lönnroth väckte: Hur ser regeringen på att det alltid i efterhand är någon som upptäcker affärer som har ägt rum? Varför tar inte regeringen själv initiativ, när man ändå i vissa arkiv måste ha sett att sådana här händelser har inträffat? Varför tar man då inte upp saken och reder upp det i lugn och ro, utan att det hela först så att säga måste ha upptäckts av någon?

Anf. 135 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Den aktuella händelsen inträffade aldrig. Det var ju en riksbankschef som stoppade detta. Det fanns en propå, och den redovisas nu i arkivstudier. Regeringen har ingen anledning att på något sätt försvåra de studierna. Tvärtom har vi all anledning att göra det här tydligt och synligt.

Jag vet inte, för jag kan inte bedöma frågan, om en lagstiftning gentemot Wallenbergarkivet skulle vara något som förde frågan framåt. Det har jag i dag ingen uppfattning om. Men rent allmänt: Låt oss lysa igenom det hela, låt oss diskutera detta och låt oss jämföra vad som hände i Sverige under andra världskriget med vad som hände runt omkring oss i våra grannländer!

Anf. 136 EVA ZETTERBERG (v):

Fru talman! Statsministern ställer sig alltså inte avvisande till förslaget om att stifta en lag för att verkligen kunna komma åt källorna och i Wallenbergarkivet se vad som hänt och vad som inte har hänt samt hur Sverige ställde sig till den här frågan under andra världskriget.

Anf. 137 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Det finns ingen anledning för regeringen att gå in i en position där vi avvisar någonting, utan vi har allt intresse av att papper läggs på bordet och att det redovisas hur det gått till. Så här 50 år efteråt borde det rimligen också ligga i Wallenbergsfärens intresse.

Låt oss nu inte börja måla in oss i hörn! I stället skall vi försöka få fram sanningen. Då får vi se vilka instrument vi behöver använda.

Serbien

Anf. 138 ANITA PERSSON (s):

Fru talman! Jag har en fråga till statsrådet Pierre Schori. Min fråga gäller utvecklingen i Jugoslavien, framför allt i Serbien. Det som sker nu är väldigt oroande, dvs. att man inte respekterar de demokratiska val som skett där nere.

Har statsrådet någon fundering på vad som kan hända om utvecklingen inte förändras så att man respekterar de regler som gäller vid demokratiska val? Kan vi se en ny flyktingström t.ex.?

Prot. 1996/97:54
23 januari

frågestund

Anf. 139 Statsrådet PIERRE SCHORI (s):

Fru talman! Det som händer i f.d. Jugoslavien – förutom återuppbyggnad och återvändande – är en begynnande demokratisering på håll där detta inte tidigare funnits. I Kroatien ser vi hur kampen för mera demokrati går, och vi ser att det sker med kraft framför allt i Serbien.

Felipe González, f.d. spanske statsministern, har varit där nere på uppdrag av OSSE. Hans rekommendationer har EU nu ställt sig bakom. De går ut på att kräva att regimen fullt ut skall respektera för det första att valen på nio orter vanns av oppositionen, för det andra att man skall inleda en dialog med oppositionen och för det tredje att man skall inleda en demokratiseringsprocess, framför allt i medierna. De är ju inte fria.

Om man följer detta, och jag tror att omvärldens tryck kommer att vara så starkt att det går i den riktningen, blir det en förbättring i Serbien och i hela området och därmed ingen risk för flyktingströmmar.

Resurser till landstingen

Anf. 140 MARGARETA E NORDENVALL (m):

Fru talman! 1998 år det valår. Vi har alla väntat på att statsministern skall komma med allmosor. Nu kommer 10 miljarder till kommuner och landsting.

På 80-talet fanns det gott om resurser inom sjukvården. Trots det dog patienter i onödan i väntan på hjärtoperation. Fortfarande finns det pengar i landstingen som borde gå till vård, men som går till annan verksamhet. Som exempel kan nämnas att i Stockholms läns landsting går mer än 1 miljard – dvs. resurser motsvarande ett universitetssjukhus – till politiker och administration samt till en sysselsättningsgaranti för personal som är frikopplad från vården.

På vilket sätt avser statsministern åtgärda de systemfel som finns inom landstingen för att sjuka patienter skall få den sjukvård som de redan har betalat för? Det är inte trovärdigt att föra in mera pengar i landstingen förrän det är gjort.

Anf. 141 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Vi vet ju att Moderaterna vill avveckla landstingen. De har drivit en kampanj för det under ganska många år. Men man är i den frågan, som i så många andra, isolerade och ensamma. Landstingen blir kvar med egen beskattningsrätt.

Ett enormt förändringsarbete är gjort i svenska kommuner och landsting under de senaste åren. Frågeställarens beskrivning av landstingen är naturligtvis inte förenlig med verkligheten. Landstingens förändringsarbete fortsätter. Det blir inga ”allmosor” till kommuner och landsting, utan de får ett rimligt tillskott för att kunna behålla sjuksköterskor, läkare och äldreomsorgspersonal liksom lärare i skolan. Jag tror att de allra flesta svenskar begriper att det är en vettig insats. Men vill Moderaterna ha den debatten, så var så goda!

Anf. 142 MARGARETA E NORDENVALL (m):

Fru talman! Jag vill tacka statsministern för svaret. Jag fick det svar som jag förväntade mig.

Vi vill satsa på sjukvården, inte på politiker eller administration. Vänstermajoriteten i Stockholms län har ju valt att höja sjukhuspolitiker-
nas arvoden, att lägga ned intensivvårdsplatser osv. Tyvärr är det inte den vägen man skulle önska.

På socialdemokratiskt manér löser statsministern problemen inom vården med mera pengar i stället för att undersöka hur befintliga pengar används. Kvantitet går före kvalitet.

Jag upprepar min fråga: På vilket sätt vill statsministern åtgärda systemfelen inom landstingen för att de sjuka patienterna skall få den vård som de behöver? Det räcker inte med att skjuta till pengar, utan vad som behövs är att det ändras i systemet.

Anf. 143 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Det finns två synsätt här. De flesta tycker att det faktiskt saknas pengar inom vård, utbildning och omsorg. Sedan har vi de som tycker att det går att sänka skatterna ytterligare och att ta bort ännu mera resurser från verksamheterna. Vi kommer inte att nå varandra i en dialog. Det är två helt skilda synsätt, och de får väl mätas med varandra i kommande valrörelse.

Anf. 144 MICHAEL STJERNSTRÖM (kd):

Fru talman! Som kristdemokrat hälsar jag med stor tillfredsställelse att regeringen äntligen inser att vården och omsorgen behöver mera resurser. Vi har här i kammaren lagt fram flera förslag om att årligen förstärka vården och omsorgen med 6,5 miljarder.

Jag skulle vilja fråga statsminister Göran Persson: Är det inte en något enkel lösning på problemet att ha en engångssumma till vård och omsorg? Krävs det inte årliga tillskott, inte bara en engångssumma, för att långsiktigt förstärka kommunernas och landstingens resurser?

Anf. 145 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Det har aldrig varit tal om en engångssumma. Jag pratar om 1998 års budgetnivå. Som Michael Stjernström vet fungerar den ekonomiska planeringen för staten på så sätt att det som förs in i 1998 års budgettram rullar med 1999 och framåt. Det är alltså permanenta pengar.

Fördelen nu är att vi gör det med egna resurser. Vi lånar inte pengar. Vi hämtar inte hem dem på Wall Street eller i Frankfurt. Vi är inte beroende av en finansministers mer eller mindre framgångsrika övertygelseförmåga utomlands. Det är svenska löntagare som drar ihop detta och som betalar skatter. Det gör att vi nu kan ge en lättnad för vården och omsorgen.

Jag är tacksam för Michael Stjernströms deklaration. Uppenbarligen tycker Kristdemokraterna att det är mera resurser som behövs, inte lägre skatter.

Anf. 146 MICHAEL STJERNSTRÖM (kd):

Fru talman! Jag tackar statsministern för svaret. Jag tror att Kristdemokraterna och regeringen i framtiden kan samarbeta i fråga om att förstärka vården och omsorgen.

Prot. 1996/97:54
23 januari

frågestund

Anf. 147 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Jag ser fram emot denna något snabba kantring i positionen jämfört med gårdagens partiledardebatt, där det trots allt var Moderaterna – som ju skall sänka skatterna i landstingen och ta bort resurser – som man skulle samarbeta med, men välkomna!

Mänskliga rättigheter i Kina

Anf. 148 INGBRITT IRHAMMAR (c):

Fru talman! Jag vill ställa en fråga till statsrådet Pierre Schori. En demokratiseringsvåg har svept över världen under de senaste 10–20 åren, medan åtminstone en fjärdedel av världens befolkning – jag tänker på dem som lever i Kina – fortfarande lever i en diktatur.

Det är faktiskt så att Kina har allra flest fängslade per invånare i världen, tre gånger så många som i USA. Fängslandena fortsätter. Man fortsätter att skicka demokratikämpar till arbetsläger. Så sent som i december och januari har ytterligare välkända demokratiaktivister blivit dömda. Wang Min är en, han har skickats till omskolningsläger. Vad han gjorde var att propagera för yttrandefrihet. Choephel, en musiker, talade om demokrati i Tibet. Han dömdes i december till 18 års fängelse. Li Hai, en känd människorättsaktivist i Peking, dömdes till nio års fängelse. Hans brott bestod i att han försökte ta reda på vart fångarna från Himmelska fridens torg sändes och i vilka fängelser de befann sig.

Med anledning av detta som hänt så sent som i december och januari vill jag fråga om regeringen har protesterat mot de kinesiska myndigheterna efter de senaste händelserna.

Anf. 149 Statsrådet PIERRE SCHORI (s):

Fru talman! Tyvärr har Kina en från en stor del av omvärlden avvikande syn på mänskliga rättigheter. Vid varje tillfälle som vi har berör vi dessa frågor på ett allvarligt sätt och försöker övertyga den kinesiska regeringen om att ändra attityd och att respektera mänskliga rättigheter enligt den deklaration som Kina skrivit under.

De senaste fängslandena har vi tagit upp inom EU och förbereder frågan i den dialog som pågår med Kina från EU:s sida när det gäller handel men också mänskliga rättigheter. Jag tror att vi får ut mycket mer om vi går den vägen. Men självfallet skall vi också på andra sätt uppmärksamma även den senaste tidens arresteringar och straffutdömningar.

Anf. 150 INGBRITT IRHAMMAR (c):

Fru talman! Jag tackar för det svaret. Jag hoppas att vi är överens om att vi skall använda alla möjliga vägar, inte bara EU utan också direkta bilaterala samtal. Det krävs verkligen att vi nu efter Kinabesöket visar att vi följer upp frågan om demokrati och mänskliga rättigheter vid varje tillfälle så att man förstår att vi menar allvar.

Anf. 151 Statsrådet PIERRE SCHORI (s):

Fru talman! Jag har under rätt många år följt just svensk politik gentemot Kina. Jag kan faktiskt säga att jag aldrig varit med om att detta så konsekvent, så många gånger och så tydligt tagits upp från regeringens sida som under den senaste tiden, inte minst från statsministerns sida. Även om han själv är här kan jag säga detta.

Regional ersättning till jordbruket

Anf. 152 ULF BJÖRKLUND (kd):

Fru talman! Jag har en fråga till jordbruksministern. Vid inträdet i EU ändrades den regionala ersättningen till jordbruket i norra Sverige. Stödområde 4 erhöll ingen rätt till nationellt stöd. Samtidigt ändrades miljöstödet. Det drabbar särskilt mjölkbesättningar med fler än 20 kor.

Enligt regeringens proposition i höstas fick vi ytterligare 600 miljoner i vallstöd. I utskottet påpekas att man särskilt bör tänka på vad som är aktuellt i just stödområde 4A.

Vi har inte hört någonting från Jordbruksdepartementet. Är något på gång för att rätta till orättvisan är det angeläget och bråttom.

Anf. 153 Jordbruksminister ANNIKA ÅHNBERG (s):

Fru talman! Jag kan försäkra att det är mycket som är på gång på Jordbruksdepartementet. Självfallet arbetar vi nu intensivt med utformningen av det utökade miljöstöd som regeringen föreslog och riksdagen sedan beslutade om. I det sammanhanget diskuterar vi naturligtvis också hur vi skall förhålla oss till de delar av stödområde 4 som nämns här. Eftersom vår beredning av ärendet inte är riktigt färdig ännu men kommer att bli det inom de närmaste dagarna, kan jag just nu inte ge ett klart besked. Men inom en snar framtid kan jag återkomma.

Anf. 154 ULF BJÖRKLUND (kd):

Fru talman! Det är nödvändigt att nivån på stödet kompenserar de försämringar som tidigare har skett vid EU-inträdet. Annars kommer den mycket negativa trenden i Dalarna och Gävleborg att ytterligare förvärras. Jag hoppas att man ser på det här med allvar.

Genusforskning

Anf. 155 HANS STENBERG (s):

Fru talman! Jag har en fråga till utbildningsministern om genusforskning, som har debatterats under senare tid.

Det är många som satt ett stort värde på den satsning på genusforskningen som gjorts, men det har också funnits en hel del kritiska röster. Bl.a. hävdade nyligen en svensk företagsledare i Dagens Nyheter att det läggs alltför stora resurser på genusforskning. Det skulle vara intressant att höra om utbildningsministern delar den uppfattningen eller om han vill att satsningen på genusforskningen skall fortsätta.

Anf. 156 Utbildningsminister CARL THAM (s):

Fru talman! Nej, jag delar självfallet inte den uppfattningen. Jag var mycket förvånad över det uttalandet. Genusforskningen i Sverige är någonting tämligen nytt men mycket viktigt, nämligen att man analyserar samhället med utgångspunkt i vad genus betyder för samhällsutvecklingen. Det har också betydelse för andra vetenskaper.

Riksdagen har ju beslutat om en satsning på detta, som är förhållandevis blygsam. Om det hade funnits större resurser hade den gärna kunnat vara större. Detta har betydelse inte bara för den vetenskapliga utvecklingen utan också för vår förståelse av samhällsutvecklingen. Jag var som sagt mycket förvånad över uttalandet, och jag kan försäkra att det är regeringens avsikt att gå vidare med detta och att se till att vi även på det här området får en framstående vetenskaplig utveckling.

Socialtjänstlagen

Anf. 157 GÖTE JONSSON (m):

Fru talman! Jag har en fråga till statsministern av litet mera organisatorisk karaktär. I propositionsförteckningen från Statsrådsberedningen framgår det att förslag till ny socialtjänstlag skall komma den 14 mars. Detta är välkommet, vi har väntat länge på det. Jag är medveten om att flera departement har varit involverade. Det är delade uppfattningar om bl.a. riksnorm, villkorat bistånd och annat.

Nu har det kommit propåer från kommunerna där man i sin tur har hört att det är risk för att lagen ytterligare kommer att försenas, att således tidsplanen i propositionsförteckningen inte håller. Då är min fråga till statsministern: Håller tidsplanen för socialtjänstlagen enligt propositionsförteckningen från Statsrådsberedningen?

Anf. 158 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Svaret på frågan är ja.

Anf. 159 GÖTE JONSSON (m):

Fru talman! Det var ett koncist svar. Jag tackar för det. Det välkomnas från kommunalt håll, det kan jag försäkra. Det blir intressant att se innehållet, men det blir en senare fråga.

Anf. 160 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Jag tänkte just att det inte är alldeles säkert att de blir så lyckliga när de ser innehållet.

Vi avslutar beredningen i dag, och det är lagrådsremiss i faggorna. Så planen håller.

Kvaliteten i grundskolan och gymnasieskolan

Anf. 161 FANNY RIZELL (kd):

Fru talman! Jag uppmärksammade i går att statsministern talade om utbildningens betydelse. Det är väldigt viktigt med utbildning vid högskolor och universitet. Men efter de kontakter jag på senare tid haft med lärare i grundskola och i gymnasium oroar detta mig väldigt. Man har

sagt att man inte kan ge den utbildning som man behöver ge i grundskolan, man kan inte ge ett betyg till alla. Men även de elever som inte har något betyg tas in på gymnasiet för att fortsätta studera, med de resultat man då kan vänta sig. Jag är väldigt orolig över detta och vill fråga utbildningsministern vad han avser att göra för att detta inte skall fortsätta. Då kommer dessa elever aldrig att hamna på högskola eller universitet.

Anf. 162 Utbildningsminister CARL THAM (s):

Fru talman! Det är som bekant inte mitt ansvarsområde, utan det är skolministern som har ansvar för detta. Det vill jag betona i enlighet med de regler som gäller för frågestunden.

Jag vill ändå säga att det är självklart att det är en viktigt fråga för regeringen att följa utvecklingen i skolan. Jag kan inte gå in på detaljer, för det är inte mitt ansvarsområde, men självklart är det en central fråga för regeringen att följa väldigt uppmärksam.

Anf. 163 FANNY RIZELL (kd):

Fru talman! Det hela bottnar kanske först och främst i problemen i grundskolan. Men det är också ett problem för högskola och universitet. Man får inte de elever som man skulle vilja ha, när det ser ut så här på gymnasiet.

Anf. 164 Utbildningsminister CARL THAM (s):

Fru talman! Det framgick inte klart av första frågan att den verkligen gällde detta. Då kan jag lugna frågeställaren.

Vårt problem när det gäller höskolorna i Sverige är inte att det är för få sökande. Problemet är att det inte finns tillräckligt med platser och resurser för att ta emot alla kvalificerade sökande. Varje år avvisas 30 000–35 000 behöriga sökande.

Kvaliteten i högskolan hålls uppe. Vi har nyss fått in en utvärdering som vi har begärt av Högskoleverket. Det påstås ofta att kvaliteten i högskolan har sjunkit. Hur bemöter då Högskoleverket det? Jo, först och främst säger man att det är väldigt svårt att mäta kvaliteten och att man gärna vill forska mera – ett inte helt ovanligt svar. Därutöver säger man: I den mån som det går att iaktta och att mäta en utveckling är tendensen snarare den motsatta. Det finns inga tecken som tyder att på att kvaliteten i den svenska högskolan skulle ha sjunkit.

Återvändande bosnier med kroatiskt pass

Anf. 165 ULLA HOFFMANN (v):

Fru talman! Jag har en fråga till statsrådet Schori.

Den 27 februari börjar bussarna att rulla från Karlskrona till Kroatien. I bussarna finns bosnier med kroatiska pass som kom hit till Sverige 1994.

För dessa bosnier, vilkas kroatiska medborgarskap endast var en formalitet som var framtvingad av det svenska visumtvånget, blir situationen ohållbar. De kan inte återvända till sina hem i Bosnien. I stället utvisas de till Kroatien under förevändning att de är kroatiska medborgare och att Kroatien har lovat att ta hand om dem.

Det har genomförts en omfattande rensning av serber från olika städer. I dessa städer behöver man en ny befolkning, och dit kommer nu dessa bosnier att skickas. Vi bidrar alltså till en gigantisk etnisk rensning.

Jag besökte Karlskrona i går. Den förtvivlan som dessa människor känner går inte att beskriva. De berättade om blandäktenskapsfamiljer och att ingenting har ändrats i kroatisk lagstiftning när det gäller kravet på ID-kort osv.

De som nu blir utvisade har inte haft en chans att förbereda sig. Regeringen ger dem tre månader för att förbereda en permanent flytt till ett helt främmande land. Fullständigt utblottade skall de bygga upp ett nytt liv där de genom sin situation bidrar till en etnisk rensning.

Min fråga är: Anser statsrådet att detta är ett humant sätt att behandla krigsskadade människor på?

Anf. 166 Statsrådet PIERRE SCHORI (s):

Fru talman! Efter alla stora krig söker man skapa en internationell ordning för återuppbyggnad och även för återvändande av flyktingar. Efter andra världskriget följde Sverige strikt Genèvekonventionen. Efter kriget i Jugoslavien är det Daytonavtalet som är styrande.

Sverige har med största noggrannhet och stor humanitet försökt att komma fram till en ordning som skall vara rättvis och i enlighet med folkrätten. Då har vi styrt våra beslut mycket efter FN:s flyktingkommissarie och de rekommendationer som gäller.

När det gäller Kroatien är det förenligt med FN:s flyktingkommissaries rekommendationer att återsända personer med kroatiskt medborgarskap och kroatiska pass.

Det finns nu en lagstiftning i Kroatien. Man har en mottagningskapacitet. Kroatien är medlem i Europarådet. Det kommer att hållas en mycket stark bevakning av hur detta land sköter sig. EU har en mission där och vi har en ambassad. Vi har också varit i kontakt med mänskliga rättighets-organisationer i Kroatien som bejakar denna typ av förfarande.

Anf. 167 ULLA HOFFMANN (v):

Fru talman! Egentligen fick jag inte svar på min fråga. Jag skulle vilja veta om statsrådet anser att detta är ett humant sätt att behandla krigsskadade människor på.

Också jag vet vad UNHCR säger och vad som sägs i Daytonavtalet. Ändå är det en sak som jag undrar över.

När det gäller bosnier med kroatiska pass och deras situation sade statsrådet Blomberg här i kammaren att vi i Sverige skulle ha ett ordentligt repatrieringsprogram. Jag skulle vilja veta på vilket sätt man avser att hjälpa dessa människor när de skickas till Kroatien.

Anf. 168 Statsrådet PIERRE SCHORI (s):

Fru talman! Jag vill starkt motsätta mig beskyllningen att vi skulle medverka till etnisk rensning. Det är precis det som vi inte gör. Det visar vi också genom våra beslut när det gäller bosnier som kom hit efter kriget.

Beträffande krigsskadade skall det tas individuella och humanitära hänsyn även för bosnienkroaterna. Och det har regeringen också gjort

genom ett av de riktgivande besluten angående ett par personer från Vukovar som var traumatiserade av kriget.

Vi har denna ordning efter Daytonavtalet. Det är inte den bästa av alla fredsuppgörelser, men det är den enda möjliga. Nu inriktas det internationella arbetet på att hjälpa och bistå återvändande, inklusive bosnienkroaterna. Sverige, EU och Världsbanken är med i detta arbete. Jag undrar vad Ulla Hoffmann har för annan ordning att rekommendera i så fall. Jag kan garantera att den nuvarande ordningen är den bästa. Den är human, och vi skall följa upp den på ett korrekt sätt.

Anf. 169 ULLA HOFFMANN (v):

Fru talman! Att skicka dessa människor till Kroatien när vi vet att de kommer att bli placerade i städer som är bortrensade från serber är det samma som etnisk rensning.

Jag har ett omfattande förslag till vad man i stället skulle kunna göra. Men jag avser att återkomma till det i en interpellationsdebatt.

"Den gröna miljarden"

Anf. 170 MONICA GREEN (s):

Fru talman! Jag har en fråga till miljöminister Anna Lindh angående den gröna miljard som ministern redogjorde litet grand för i går här i kammaren. Man kan nu ansöka om medel från Miljardkontoret för att kunna starta olika projekt för att få i gång de gröna jobben. Ministern sade också att det skulle kunna bli fråga om pilotprojekt, eftersom den gröna miljarden inte skulle räcka till att bygga om Sverige helt och hållet. Pilotprojekten skulle visa på hur avfall, byggmaterial och energi för ett ekologiskt uthålligt bostadssamhälle kan hanteras.

Jag skulle vilja veta mera om på vilket sätt man kan söka medel för miljöcertifiering av mindre företag för att matcha EU-medel och för avfallshantering så att man kan få ut metaller ur avfallshögar. Då menar jag inte enbart bostadsområden utan jag avser även infrastrukturer och kommunikationer.

Anf. 171 Miljöminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! Den s.k. gröna miljarden är tänkt att gå till projekt som ger bättre miljöteknik, fler jobb och bättre miljö. Information och ansökningsblanketter har gått ut i dagarna till alla länsstyrelser. Information har också gått ut till väldigt många andra parter som kan vara berörda och intresserade av pengarna.

Tanken är att länsstyrelserna får besluta om mindre projekt. Regeringen skall besluta om större projekt. Det kan handla om den sortens projekt som Monica Green nämnde, men särskilt prioriteras upprustning av gamla traditionella bostadsområden så att de blir ekologiskt anpassade och kretsloppsanpassade. Vi prioriterar också skolor och daghem för att verkligen stötta de nya generationerna.

Anf. 172 MONICA GREEN (s):

Fru talman! Jag vill passa på att ställa en följdfråga.

För några minuter sedan fick vi höra att miljöminister Anna Lindh har blivit utnämnd till ordförande i en delegation för att hon skall kunna fortsätta arbetet med de gröna jobben och med att skapa ett ekologiskt uthålligt samhälle.

Det är möjligt att statsministern eller delegationens ordförande här i kammaren vill deklarerat på vilket sätt delegationen skall arbeta.

Anf. 173 Miljöminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! Delegationen skall arbeta för att dels ta fram riktlinjer för arbetet med det ekologiskt uthålliga Sverige, dels se på om man kan utforma ett program för investeringar i infrastrukturuppbyggande och liknande för ett ekologiskt uthålligt Sverige.

Det är en väldigt spännande uppgift. Riksdagen kommer att få se det första resultatet i samband med vårpropositionen.

Förvärvslagstiftningen

Anf. 174 AGNE HANSSON (c):

Fru talman! Jag vill ställa en fråga till jordbruksministern.

Utlänningar förvärvat alltmer fast egendom i Sverige. Det är bl.a. fråga om jordbruksfastigheter och om hus för permanentboende som omvandlas till fritidshus. Detta för med sig en rad negativa konsekvenser.

Jag saknade i propositionsförteckningen en proposition om förvärvslagstiftningen. Jag vill därför fråga hur regeringen ser på problemet. Är regeringen beredd att vidta några åtgärder i linje med EU:s regelverk för att förhindra den här typen av utarmning av vissa bygder?

Anf. 175 Jordbruksminister ANNIKA ÅHNBERG (s):

Fru talman! Jag blev inte riktigt klar över vad Agne Hansson syftade på för negativa effekter av att utlänningar förvärvat fast egendom. I Jordbruksdepartementet följer vi naturligtvis fortlöpande utvecklingen när det gäller t.ex. förvärv av jordbruksfastigheter. Det är i dagsläget vår bedömning att det inte finns behov av en förändring av jordförvärvslagstiftningen. Vi följer frågorna fortlöpande för det fall att ett sådant behov skulle uppstå, men jag bedömer inte att behovet finns nu.

Anf. 176 AGNE HANSSON (c):

Fru talman! Jag tror att det är angeläget att regeringen följer denna fråga, därför att förvärven sker ju i annan avsikt än boende och brukande. Därmed innebär det att vissa delar av landet mörkläggs på verksamhet och på boende under vissa tider av året, vilket naturligtvis inte är bra. Därför är det angeläget att man kan vidta åtgärder i förvärvslagstiftningen på ett sådant sätt att detta förhindras.

Anf. 177 Jordbruksminister ANNIKA ÅHNBERG (s):

Fru talman! I den mån jordbruksfastigheter förvärvas i annat syfte än att drivas vidare och därmed också bidra till landsbygdens överlevnad är det naturligtvis beklagligt. Dock är det lika beklagligt om de förvärvas av svenskar som av utlänningar, enligt min uppfattning. Det är inte heller med nödvändighet så att det är just själva förvärvslagstiftningen som är

redskapet för att åstadkomma en förändring, utan det finns ju också många andra sätt att arbeta på för att åstadkomma en god landsbygdsutveckling.

Forskning vid högskolor

Anf. 178 MARIANNE JÖNSSON (s):

Fru talman! Jag har en fråga till utbildningsministern.

Det har under senare tid förekommit en debatt om forskning vid mindre och medelstora universitet. I debattartiklar i Svenska Dagbladet och Göteborgs Posten menar man att forskningen vid dessa universitet är av sämre kvalitet och att det är lågt i tak, så att säga. Jag undrar om det stämmer.

Anf. 179 Utbildningsminister CARL THAM (s):

Fru talman! Det skrivs förvisso mycket i tidningarna, och allt är inte sant.

Just denna sak är en gammal intressekonflikt, kan man säga, mellan de etablerade stora universiteten och de framväxande högskolorna. Jag beklagar denna konflikt. Den naturliga och sedan lång tid tillbaka gällande principen är ju att undervisning och utbildning å ena sidan och forskning å den andra hör ihop. Inte minst företrädare för de stora universiteten har varit väldigt angelägna om att understryka detta. Det måste naturligtvis gälla också de mindre högskolorna. Det finns ingenting som tyder på att forskningen där skulle vara av lägre kvalitet eller att de forskare och lärare som arbetar där, varav flertalet kommer från de stora universiteten, skulle ha lägre kvalitet eller att de inte skulle kunna hävda forskningens frihet och krav på intellektuell utveckling.

Arbetslösheten

Anf. 180 HENRIK S JÄRREL (m):

Fru talman! Jag har en fråga till statsministern.

När den borgerliga regeringen trädde till 1991 försvann ungefär tusen jobb om dagen. När regeringsmakten överlämnades 1994 tillkom ca tusen jobb om dagen och arbetslösheten var på väg att sjunka.

Två år efter den nuvarande regeringens tillträde ökar åter arbetslösheten, och nu till rekordnivåer, trots att socialdemokraterna brukar utmåla sig som sysselsättningens främsta garant och dessutom har utnämnt arbetslöshetsfrågan som den allt överskuggande och viktigaste frågan.

Från Göran Perssons sida brukar det heta att vi först måste sanera ekonomin och att vi sedan kan vi ta oss an arbetslösheten. Detta är ett fyrkantigt synsätt, som väl få går på vid det här laget.

Är det fromma förhoppningar, Göran Persson, att en skattefinansierad AMS-politik och en svällande offentlig sektor nödtorftigt skall maskera Socialdemokraternas i det närmaste totalhavererade arbetsmarknads-, närings- och tillväxtpolitik?

Anf. 181 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Jag vet inte hur många debatter jag har haft med moderater i den här frågan under min tid som finansminister och som statsminister.

Först, Järrel, när det gäller de tusen jobb som försvann och de tusen som kom till: Glöm inte att det däremellan var en period då ni lyckades med bedriften att tredubbla arbetslösheten upp över tioprocentsnivån! Detta talar ni aldrig om.

Det fyrkantiga resonemanget, som jag anses stå för – att man inte skall låna till offentliga utgifter, att man inte skall låna till Polisen, att man inte skall låna till försvaret, att man inte skall låna till skolan och att man inte skall driva en politik som kör räntorna i taket och knäcker industriinvesteringarna – står jag för och är stolt över.

Detta har resulterat i att vi nu har ordning i ekonomin. Räntorna är rekordlåga, industriinvesteringarna är högre än någonsin, reallönerna stiger, hyrorna ligger still, matpriserna sjunker. Vi har goda förutsättningar nu att pressa tillbaka arbetslösheten, inte på konstlad väg utan på ett riktigt sätt. Men, visst, det har tagit tid. Å andra sidan var arbetsuppgiften efter arvet rätt aktningsvärd.

Anf. 182 HENRIK S JÄRREL (m):

Fru talman! Senast i gårdagens partiledardebatt hade Göran Persson mage att påstå att regeringen för en solidarisk och förankrad politik. Det kan av somliga möjligen uppfattas så i denna kammare men knappast ute bland alltfler arbetslösa, gamla, sjuka, handikappade, änkor, låg- och medelinkomsttagare, som efter hand har fått se sina ekonomiska och andra villkor alltmer urholkade av en socialdemokratisk regering som har det tvivelaktiga omdömet att utge sig för att vara den s.k. välfärdspolitikens främsta företrädare och uttolkare.

Höga skatter t.ex., Göran Persson, stjälpur just vanliga inkomsttagare och gör dem beroende av bidragsbyråkratin. De redan svaga drabbas än mer. Har Göran Persson möjligen något anständigt svar kvar att ge på frågan hur hans regering skall stimulera ökad tillväxt i ekonomin och tillkomsten av nya okonstlade jobb för att över huvud taget få något att fördela för den s.k. välfärden framöver?

Anf. 183 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Herr Järrel är en god illustration på det fiasko som den borgerliga regeringsperioden representerar. Här lyckas han i en och samma replik få in kravet på mer av resurser för vården och de gamla och sjuka samtidigt med kravet på ytterligare skattesänkningar. Ni prövade ju den politiken. Det slutade med ett nätt underskott på 240 miljarder kronor. Det slutade med skyhöga räntor. Det slutade med en tredubblad arbetslöshet.

Jag har tillsammans med kollegerna i regeringen haft det tvivelaktiga nöjet att röja i detta. Nu befinner vi oss i en situation där vi ser att ekonomin växer igen. Visst, vi kommer att få nya jobb i privat sektor, men också jobb i kommuner och landsting är riktiga jobb. Lärare, sjuksköterskor och äldreomsorgspersonal gör sådant som jag tycker är riktigt och viktigt, finansierat med egna pengar, Järrel, inte med lånade kulor.

Anf. 184 INGRID NÄSLUND (kd):

Fru talman! Jag skulle vilja ställa en fråga till Pierre Schori.

Vi får nästan dagligen rapporter om hur oroligt det är i det stora sjödistriktet i Afrika. Oroligheter försiggår också i Uganda, dels i den södra delen som gränsar till Rwanda och Zaire, dels i den norra delen. Jag undrar om statsrådet Pierre Schori anser det försvarligt att i det läget sända tillbaka flyktingar till Uganda.

Anf. 185 Statsrådet PIERRE SCHORI (s):

Fru talman! Det beror helt och hållet på den enskilda individens berättelse och öde. Hittills har man kunnat återsända personer utan asylskäl, personer som inte är berättigade till skydd i Sverige. I en del fall har man inte gjort detta på grund av personens berättelse och öde. Man kan inte generalisera. Man kan inte heller rent allmänt säga att Uganda skulle vara undantaget från möjligheten att sända tillbaka personer som inte har rätt till asyl i Sverige och Europa.

Anf. 186 INGRID NÄSLUND (kd):

Fru talman! Just nu befinner sig en pojke på polismyndigheten i Västerås och fruktar för att bli sänd tillbaka till Uganda. Han har varit här sedan 1994, och han har ansökt om asyl på grund av anhörigskäl. Han har haft hushållsgemenskap med sin bror, som är politisk flykting i Sverige, sedan han var fyra år. Det blev ett avbrott för att brodern var tvungen att fly hit, och brodern fick uppehållstillstånd här i Sverige.

Pojken skall utvisas i morgon. Jag vet att Pierre Schori är informerad om fallet. Jag undrar om det verkligen är rimligt att utvisa en pojke under dessa omständigheter. Hans bror är alltså politisk flykting och anses inte kunna vistas i Uganda. Det är brodern som har ansvar för pojken. Jag förstår till att börja med inte varför pojken inte redan har fått uppehållstillstånd. Brodern har haft hand om honom sedan han var fyra år.

Till sist vill jag fråga: Anser statsrådet Pierre Schori att Angeredsgymnasiets elever återigen skall få uppleva att en av deras kamrater skickas ut på det här sättet, precis som skedde i fråga om Issa Hanna? Det tyckte alla var orättvist och otillständigt.

Anf. 187 Statsrådet PIERRE SCHORI (s):

Fru talman! Frågorna om flyktingskap, asyl och icke-asyl är ju utomordentligt svåra och upprivande ibland. Jag vet att Ingrid Näslund känner till lagstiftningen och processen för hur man skall hantera sådana här svåra fall. Det gagnar inte saken, det gagnar inte förståelsen för flyktingproblematiken, för flyktingskapets helvete, att med mig eller andra regeringsledamöter på detta sätt ta upp frågor som vi inte kan hantera och som jag inte har kunskap om eftersom de ligger på myndigheterna.

Vi behöver förståelse, inte förbittring. Vi behöver insikt, inte förvirring, i denna fråga.

Anf. 188 CARINA HÄGG (s):

Fru talman! Jag har en fråga till statsrådet Blomberg. Jag måste börja med att säga att jag tycker att det var oerhört positivt med det snabba initiativ som statsrådet tillsammans med statsrådet Messing tog apropå de familjehändelser där det utövades våld mot kvinnor i invandranknutna familjer.

Jag har dock under en längre tid saknat invandrarföreningarna, och även religionsföreträdare, i debatten. Jag undrar om de finns med i den här konferensen. Har ni en dialog med dem? Jag tycker att det är väldigt viktigt att vi hjälps åt med att försöka urskilja vad som är våld och vad som inte kan gömma sig bakom kultur och religion. Det är en väldigt svår debatt, men vi löser inte det här genom att lägga locket på. Vi måste alla hjälpas åt att föra en nyanserad debatt. Därför vill jag höra vad statsrådet har för kontakter och vad han gör på det här området.

Anf. 189 Statsrådet LEIF BLOMBERG (s):

Fru talman! Senast i förrgår hade vad vi kallar för det integrationspolitiska rådet bjudit in till en heldag. I detta råd ingår de invandrarföreningar som finns på riksplanet. Också trossamfund, kyrka och andra frivilligorganisationer i Sverige ingår. Då kom frågan upp. Vi kommer också inför seminariet att ha omfattande kontakter med företrädare för de olika etniska grupperna i det här landet, och även med företrädare för olika trosriktningar. Jag tror att vi kan gå in det här seminariet med gott samvete och med förvisningen att vi har haft en väldigt bra förberedelse med alla parter som rimligen bör vara inblandade i den här typen av dialog.

Anf. 190 CARINA HÄGG (s):

Fru talman! Det tycker jag är en bra inledning. Jag tycker att det är väldigt positivt att ni tar de här kontakterna och att ni för den här dialogen. Det är möjligt att det kan leda till att vi får en dialog utanför departementets väggar, en bredare samhällsdebatt. I dag är det som sagt väldigt svårt att få till stånd den här dialogen ute bland folk.

Anf. 191 Statsrådet LEIF BLOMBERG (s):

Fru talman! Jag tycker också att det är väldigt viktigt när man ser på vad som har hänt under senare tid, och som har upprört väldigt många människor, att man inte gör detta till en invandrarfråga, en religionsfråga eller en kulturfråga. Jag tror egentligen inte att det handlar om något av detta. Det kan vara fråga om vissa familjetraditioner eller ett visst beteende som är förkastligt och som jag vet att många människor från olika kulturer och religionsriktningar kraftfullt tar avstånd från – både män och kvinnor. Jag tror att det är väldigt viktigt att det på den här typen av seminarier och i den här typen av dialog också uppträder män som har andra åsikter, uppfattningar och beteendemönster än förövarna av de våldsdåd och illdåd som vi har sett. Det gäller både kristna och muslimer, både svenskar och invandrare.

frågestund

Anf. 192 BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Jag har en fråga till utbildningsministern. Vi har nya regler för antagningen till högskolan. En förändring som inte fanns med i det principbeslut vi fattade i riksdagen var ju att betyg i s.k. utvidgad kurs skulle räknas med. Det innebär att gymnasieelever som läser något mer än de måste, riskerar att få ett sänkt medelbetyg med de konsekvenser det får. Alternativt finns risken att de taktikväljer.

Nu läste jag under jullovet till min glädje att man planerar justeringar av de här reglerna. Min fråga till utbildningsministern är därför: När kommer regeringen att fatta beslut om ändringar? Är det någon regel utöver den som har beskrivits i pressen och som utbildningsministern och jag har diskuterat tidigare här i kammaren som också kommer att ändras?

Anf. 193 Utbildningsminister CARL THAM (s):

Fru talman! Jag kan bekräfta det som Beatrice Ask säger. Vi skall ändra det här. Det var inte bra som det blev. Om man läser en utvidgad kurs, skall ett dåligt betyg i detta inte dra ned medelvärdet av betyget. Denna förändring kommer inom kort.

Anf. 194 BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Då får jag tacka regeringen för detta omtänkande. Det ligger i linje med de förslag som Högskoleverket ursprungligen lade fram.

Anf. 195 Utbildningsminister CARL THAM (s):

Fru talman! Det är en petitesse, men det är inte riktigt på det sättet som Beatrice Ask säger. Det är i alla fall helt rätt att vi har ändrat på det här när vi upptäckte att det inte var bra. Det bör man göra.

Miljöstödet till jordbruket

Anf. 196 ESKIL ERLANDSSON (c):

Fru talman! Jag skulle vilja återvända till miljöstödet till jordbruket, och följaktligen ställa en fråga till jordbruksministern. När kan vi förvänta oss att regeringen bestämmer sig för hur de nya utvidgade miljöstöden till jordbruken skall hanteras och fördelas?

Anf. 197 Jordbruksminister ANNIKA ÅHNBERG (s):

Fru talman! Inom de närmaste dagarna.

Anf. 198 ESKIL ERLANDSSON (c):

Fru talman! Kan då inte jordbruksministern lätta litet på förlåten och delge de hårt tryckta bönderna i landet hur det här skall hanteras och fördelas?

Anf. 199 Jordbruksminister ANNIKA ÅHNBERG (s):

Fru talman! I detalj kan jag naturligtvis inte beskriva förslaget, men jag vill gärna understryka att jag tycker att det är mycket glädjande att

riksdagen beslutade i enlighet med regeringens förslag, och att vi nu kan fördela dessa resurser, 600 miljoner kronor, för att ytterligare förbättra miljöanpassningen inom jordbruket – framför allt för att utveckla och bevara den biologiska mångfalden. Jag tycker att det ligger helt i linje med det arbete som vi nu inleder. När vi talar om det långsiktigt hållbara samhället är bruket av de biologiska resurserna en oerhört viktig del. Jag tänker inte lätta på förlåten här i dag, men inom en mycket snar framtid kommer jag att göra det.

Prot. 1996/97:54
23 januari

frågestund

Anf. 200 PETER WEIBULL BERNSTRÖM (m):

Fru talman! Vi har ju förbundit oss att halvera mängden kväve som går ut i havet. Detta skulle vi ha gjort redan till 1995, och det har inte hänt så värst mycket. Förlåt, fru talman, en nyfiken fråga på detta område, alltså miljöstödet: Kommer jordbruksministern att arbeta för att mer miljöstödsmedel kan läggas på våtmarker och småvatten? Vi vet ju att det är den effektivaste reningsmetoden. Vi vet också att regelverket, både det svenska regelverket och EU:s regelverk, för att anlägga våtmarker och småvatten är komplicerat. Det är i många fall ett hinder. Kommer jordbruksministern att arbeta för en ändring av detta?

Anf. 201 Jordbruksminister ANNIKA ÅHNBERG (s):

Fru talman! Det är inte riktigt sant att vi inte har kommit någon vart på det här området. Vi har uppnått en reduktion som ligger på mellan 20 % och 30 %, men det är inte nog. Det var 50 % vi skulle ha nått till år 1995, och självfallet pågår ett intensivt arbete för att nå ytterligare bättre resultat. Det har nyligen tillsatts en utredning som skall se över hur man kan utöka olika frivilliga samarbetsprojekt med bönderna. Vår bedömning är nog att vi kanske inte kommer så oerhört mycket längre med generella regler, utan att vi nu måste titta lokalt på de olika förutsättningsarna och forma olika lokala projekt.

Inom vårt miljöstödsprogram finns redan många olika delprogram som är tillämpbara just i detta arbete. Men vi arbetar alltså vidare, och jag är övertygad om att vi kommer att nå ett ännu bättre resultat.

Den privata tjänstesektorn

Anf. 202 GÖRAN HÄGGLUND (kd):

Fru talman! Jag skulle vilja rikta en fråga till statsministern om den privata tjänstesektorn.

Vi har sett hur många länder omkring oss, Belgien, Holland, Frankrike, Danmark, m.fl., har infört olika system för att stimulera den privata tjänstesektorn. Nu senast har vi fått höra att den finska regeringen har fattat beslut i samma riktning.

Statsministern har i en intervju i Veckans affärer för en tid sedan svarat att det vore idiotiskt att avfärda diskussioner om den privata tjänstesektorn. Jag skulle vilja be statsministern att något utveckla sin syn på detta. Jag vet att han kan avfärda frågan med hänvisning till den utredning som pågår, men med ett sådant svar skulle vi kunna avfärda i stort sett alla frågor som ställs här i kammaren.

Jag undrar om statsministern med några ord skulle vilja utveckla sin syn på den privata tjänstesektorn och möjligheten till nya jobb där i framtiden.

Anf. 203 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Det är något försåtligt från Hägglunds sida att säga att man kan avfärda alla frågor med hänvisningar till sittande utredningar. Å andra sidan – om en statsminister skall lägga ut texten om det som den utredningen sysslar med, kan man avvisa alla sittande utredningar. Jag föredrar nog trots allt att hålla mig till standardsvaret. Dan Andersson utreder, och vi kommer tillbaka i sommar.

Anf. 204 GÖRAN HÄGGLUND (kd):

Fru talman! Då finner jag att det vi till dess har att luta oss mot är en formulering i samma intervju som lyder så här: Jag har definitivt satt ned foten i den meningen att vi faktiskt inte skall släppa denna fråga. Det här finns med i propositionen – statsministern menar sysselsättningspropositionen – precis som ni påpekar. Vad det sedan skall ta sig uttryck i är litet svårt att säga.

Beskedet är något dunkelt. Mot bakgrund av de målsättningar vi har när det gäller arbetslösheten skulle jag önska att statsministern ändå ville utveckla denna fråga något litet.

Anf. 205 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Det är ingen tvekan om att vi prövar denna möjlighet. Det är därför vi har en utredning. Samtidigt vet vi om att exempelvis en reduktion av arbetsgivaravgiften kostar ohyggligt mycket pengar, och det är inte alls säkert att det ger några nya jobb. Det kan ju bli så att man sänker arbetsgivaravgiften för arbete som redan finns och att det marginella tillskott som blir följden därmed kommer att kosta väldigt mycket.

Det kan också vara så att det bästa som kan hända för tjänstesektorn kanske är att efterfrågan ökar, att hushållen lägger om beteende och sparar mindre och konsumerar mer. Det bästa som kan hända för tjänstesektorn är kanske att lönebildningen fungerar ordentligt. Man skall nog vara ödmjuk inför vilken tåt man skall rycka i. Därför har jag inte avvisat de här frågorna, definitivt inte. Jag tror att de nya jobben i stor utsträckning kommer i denna sektor.

Men frågan är om detta skall skattefinansieras, samtidigt som Hägglund och jag faktiskt nu utlovar åtskilliga fler miljarder i utgifter till offentlig sektor. Vi är tydligen överens om den saken. Skall vi dessutom lova ut skattesänkningar? Det är frågan, och där vill jag avvakta Dan Anderssons utredning.

Anf. 206 GÖRAN HÄGGLUND (kd):

Fru talman! Jag konstaterar att man i det beslut som den finska regeringen nyligen har fattat räknar med att kunna skapa ungefär 10 000 nya arbetstillfällen. Detta är naturligtvis svårt att tacka nej till i en situation med en sådan arbetslöshet som vi har. Jag vet att detta skall vägas mot andra åtgärder, men regeringen har ju en historia på detta område som

inte varit lyckosam i alla delar. Jag tänker på projekt som RAS eller 55-plus. Varför inte pröva också den här möjligheten?

Prot. 1996/97:54
23 januari

Anf. 207 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Vi skall studera Finland noga och se vilken prislappen är på förväntade 10 000 arbetstillfällen. Vi har en del saker inom arbetsmarknadspolitiken som det också finns anledning att utvärdera noga. Man kommer kanske att säga att priset var högt för de insatser som så småningom kom att bli utförda. Men som jag sade förut avvaktar vi utredningen. Vi stänger inga dörrar, och vi är noga med att de kronor vi nu lägger ut också ger nya jobb. Hellre en ny sjuksköterska för de pengar vi har gemensamt än att pengar vi lägger ut träffar dem som redan har jobb.

frågestund

Frågestunden var härmed avslutad.

7 § (forts. från 5 §) Allmänpolitisk debatt

Allmänpolitisk debatt

En hållbar samhällsutveckling på längre sikt (forts. från 5 §)

En hållbar samhällsutveckling på längre sikt

Anf. 208 ULF BJÖRKLUND (kd):

Fru talman! När man vill hitta en definition på vad man kan mena med begreppet "framtid" i forskningssammanhang finns säkert ett antal olika varianter. En tilltalande variant har fastnat i mitt minne, och den lyder så här: Framtid är mängden ej förverkligade möjligheter som existerar i nuet.

Ni hörde alldeles rätt. Möjligheter som existerar just nu. Det är allas vår uppgift att locka fram och förverkliga alla dessa möjligheter.

Som landsortsbo med många års boende i stadsmiljö kan jag naturligtvis inte låta bli att något beröra landsbygdens roll och möjligheter för framtiden och för en hållbar utveckling på lång sikt.

Vi tänker oss gärna att det alltid är i staden, i den stora tätorten, som nya idéer och verksamheter blomstrar. Som motbild fungerar ofta landsbygden, i våra sinnen ofta präglad av stillestånd eller långsam tillbakagång.

Naturligtvis behövde det framväxande industrisamhället städerna. Här fanns de nya jobben och de nya idéerna. Så är det också i viss mån i dag. Men det är dumt att den föreställningen håller greppet så hårt, trots att många landsbygdsområden präglas av hög aktivitet, gryende förnyelse och tillväxt.

I dag är det många som tror att vi står inför en ny brytningstid med snabba förändringar och att vi är på väg att lämna industrisamhället, som huvudsakligen haft sin bas i de stora tätorterna, i städerna. Om det är sant måste vi fråga vad som kommer efter industrisamhället. Kanske är det ändå landsbygden som den här gången återigen kan bli den goda miljön för nya idéer och verksamheter?

Att lämna en trygg stadsmiljö kan ibland kräva möda och kanske betyda lägre materiell standard. En viktig fråga för en bärkraftig utveckling blir då hur vi ser på levnadsstandard och livskvalitet. Ger högre levnadsstandard alltid högre livskvalitet? Kan vi byta materiell standard mot

livskvalitet? Visst är vi i dag smärtsamt medvetna om många människors bistra vardag och om orättvisorna både i vår närhet och ute i världen.

Att leva över våra tillgångar, förskingra lagrade resurser och således tära på naturens kapital i stället för att leva på räntan, leder förr eller senare till ekonomiska problem, arbetslöshet och andra sociala problem. Det är i dag vår egen erfarenhet.

De globala orättvisefrågorna ligger också som en tung börda över oss. Att de fattiga folkmassorna skulle ha rätt till en större andel har sagts så många gånger. Men den politik som vi i Sverige och i hela västvärlden driver gör att gapet mellan rika och fattiga ökar i stället för att minska. Inte ens vårt eget enprocentsmål inom biståndet förmår vi upprätthålla. Inte undra på att tänkande människor mår dåligt!

Människor söker mer och mer efter en förändrad livsstil, en livskvalitet som inte ger samvetsqual. Man vill leva utifrån naturens egna möjligheter och utifrån en mer rättvis fördelning av våra resurser.

Därmed återvänder vi till vår egen landsbygd. 90-talet har ju varit byarörelsens tid. Tillväxten har visat sig vara allt starkare. I dag finns det 3 000–4 000 utvecklingsgrupper, byalag, sockenråd, samfällighetsföreningar och framtidsföreningar i vårt land. Ca 70 000–75 000 personer är nu aktiva i byarörelsen. Man kan med andra ord tala om en framväxande folkrörelse på landsbygden. De flesta aktiviteterna är inriktade på att skapa gemenskap och samarbete, bättre service, bostäder och jobb. Gemenskap är ofta första steget för att skapa lokal bärkraft.

Snabbare utbyggnad av informationstekniken och effektiv teknik av alla slag behövs i ett bärkraftigt samhälle med landsbygden som bas. Det handlar om småskalig teknik i jord- och skogsbruk och i det lokala fisket. Vi behöver små, effektiva och trivsamma sågar, snickerier, slakterier, mejerier, kvarnar och bagerier. En lokal och mindre rätetyngd kapitalförsörjning är också viktig med lokala sparkassor och nya lånesystem. På sikt kan resultaten mätas i minskad tillförsel av material och energi utifrån, minskad arbetslöshet, bättre hälsa, bättre ekonomi och ökad livskvalitet med en känsla av gemenskap, mål och mening i livet och med framtidstro.

Vi måste på något sätt också hitta möjligheter till en ny egnahemsrörelse på landsbygden.

Tätorten behöver t.o.m. glesbygden – en glesbygd där människor bygger sin existens på mångfald och mångsyssleri, genom att t.ex. förse tätortsbefolkningen med upplevelser i alla dess former, från traditionell turism till att man kanske tillhandahåller plats och tillfälle för tystnad. Tjänstesamhället måste få blomstra, inte minst på landsbygden och i glesbygd.

Det är hög tid att accelerera omställningen i riktning mot ett ekologiskt uthålligt samhälle – en process som på sikt kan komma att stärka landsbygdens position i den framtida ekonomin.

I mitt eget hemlän Dalarna finns några högaktuella projekt som visar på framtidssatsningar med nödvändigt stöd från riksdag och regering. Det handlar om att rusta upp och bygga ut Västerdalsbanan fram till Sälenfjäl- len, Nordens största vintersportområde med mer än 50 000 turistbäddar. Det handlar om ett långsiktigt beslut om Inlandsbanans framtid. Det handlar om den biologiska mångfalden och om att därmed rädda den sista

spillran av den så vilda Österdalälven genom att säga nej till utbyggnaden av Brunnbergs kraftverk. Ärendet ligger nu på regeringens bord.

Och varför inte göra en seriöst menad utredning av Dala-kanalprojektet?

Det här, fru talman, var några spridda tankar kring landsbygdens och glesbygdens möjligheter till en uthållig samhällsutveckling på lång sikt – möjligheter som faktiskt existerar i nuet.

Anf. 209 ALF ERIKSSON (s):

Fru talman! En hållbar samhällsutveckling på längre sikt handlar i mycket stor utsträckning om hur vi kan klara den biologiska mångfalden, inte för att den har ett egenvärde utan för att den är en förutsättning för att vi skall kunna leva i samklang med naturen. I den biologiska mångfalden har vi en stor bank där vi kan hämta lösningar på många av de problem som vi har och som vi kommer att möta. I den kan vi finna lösningen på livsmedelsförsörjningen i världen.

Debatten om hur vi skall bevara den biologiska mångfalden har i stor utsträckning handlat om att skydda vissa områden i landet från mänskligt brukande. Det har gjorts till en ägarfråga. Om staten köper in mark och gör naturskyddsområden och reservat av den skulle problemen vara lösta.

Jag tycker att det är ett mycket förenklat och rent av naivt synsätt. Några av de största hoten mot den biologiska mångfalden är luftföroreningar, försurande nedfall och klimatförändrande s.k. växthusgaser. Dessa hot bryr sig inte ett dugg om vem som äger marken eller vad vi får eller inte får göra i dessa områden. Nej, dessa nedfall lägger sig som ett täcke över allt.

Vår möjlighet att skapa en hållbar utveckling ligger i att på teknisk och biologisk väg omvandla samhället så att vi kan leva i samklang med de naturliga resurserna. Detta innebär inte att vi skall stoppa den tekniska utvecklingen, tvärtom. Vi skall utnyttja den för att klara både miljön och välfärden. Detta är en grundsyn i den socialdemokratiska miljöpolitiken, och mycket har gjorts. Vi är stolta över detta, och vi har också förmågan att gå vidare på ett sätt som har en bred förankring hos befolkningen.

Själv kommer jag från Halland i Västsverige. Det är den del av Sverige som är värst drabbad av försurande nedfall. Vi ser effekterna genom ökade skogsskador, ett stort näringsläckage från den försurade marken och ett Kattgatt som är övergött, med syrebrist och bottendöd som följd. Insjöarna dör, men en del hålls vid liv genom att vi medicinerar dem med kalk. Vi ser hur svampar försvinner och hur markvegetationen ändrar karaktär.

När vi ser hoten mot den biologiska mångfalden är det naturligtvis ingen skillnad om marken ägs av samhället eller är privat. Det finns ett mycket brett folkligt stöd för åtgärder som kan begränsa försurningen, därför att vi med blotta ögat redan ser början av vad som komma skall om vi inte kommer tillrätta med orsakerna till försurningen. Det visar inte minst den våldsamma debatt vi hade förra året om anslagen till kalkningsverksamheten där en del företrädare i denna kammare såg spöken mitt på dagen och försökte utnyttja oron för egen politisk vinning.

Fru talman! Vi har kommit en bra bit på väg för att begränsa våra egna försurande utsläpp. Svavelnedfallet har minskat kraftigt på grund av

Prot. 1996/97:54
23 januari

allmänpolitisk debatt

*en hållbar
samhällsutveckling på
längre sikt*

en klok politik som har minskat förbränningen av fossila bränslen, och teknisk utrustning har också varit till en stor hjälp.

Svårare är det med kvävenedfallet där trafiken är en stor källa. Jag tror inte alls på att begränsa utsläppen från trafiken genom att bygga färre vägar eller genom att begränsa framkomstmöjligheterna, som en del förespråkar. Det är en felsyn som aldrig kommer att få en djup folklig förankring och som heller inte kommer att ge något positivt resultat, för trafikköer är sannerligen ingen god miljöåtgärd.

Det finns däremot stora möjligheter genom en övergång till biologiska bränslen. Det är fullt möjligt att successivt införa och tillverka dessa i Sverige. Det skulle ge arbetstillfällen, ett minskat oljeberoende och framför allt ett trafiksystem som fungerar i ett naturligt kretslopp.

Det är några av de nationella åtgärder som vi ser som möjliga att genomföra. Men ca 70 % av förurningen har sitt ursprung i andra länder. Genom ett svenskt initiativ har nu förurningsfrågorna kommit upp på EU:s dagordning. Miljöministern har fått gehör för problemen, och principen att den som släpper ut föroreningarna också skall ta ansvaret för den skada de förorsakar har slagits fast.

Detta är en bit på väg. Jag är övertygad om att det är genom EU vi kan komma tillrätta med de stora problemen. Vi har en förurningskänsligare natur än vad de flesta andra EU-länderna har. Därför måste vi fortsätta att vara de som driver denna fråga, som visar vägen, som visar att det går att lösa problemen genom tekniska lösningar och genom övergång till naturens egna bränslen.

Anf. 210 BODIL FRANCKE OHLSSON (mp):

Fru talman! Vår miljö här på jorden förändras på ett snabbt och många gånger oförutsägbart och oväntat sätt. Befolkningen ökar samtidigt som natur och miljö förstörs och naturresurserna krymper. Vi får allt starkare belägg för att våra efterkommande står inför snabba och ödesdigra klimatförändringar, som i sin tur delvis orsakats av att vi utsätter skogar, markområden och kustzoner för allt större slitage i kampen för att överleva. Dagens energiförsörjning spelar en dominerande roll för balansen i det globala klimatet.

Sverige är medlem i FN:s säkerhetsråd och blir i sommar, den 1 juli, ordförande i rådet. Från Miljöpartiets sida har vi hävdat sedan inträdet i höstas att det är dags att ta in miljöfrågorna på säkerhetsrådets dagordning med speciell fokusering på den globala vattentillgången och vattenförsörjningen. Miljöpartiet menar att Sverige måste prioritera detta i sitt arbete i säkerhetsrådet och se till att vattnet blir en permanent punkt på säkerhetsrådets dagordning.

I går lyftes vattenfrågorna fram av två talare, Kia Andreasson och Dan Ericsson. Jag håller med de båda talarna. Vatten är människans viktigaste livsmedel och vi börjar få ont om detta livsmedel.

Det har alltmer gått upp för oss nu att med det slöseri som förekommer överallt, från våra hygiensystem till våra bevattningssystem, börjar vattnet bli en bristvara. Vi hörde i debatten i går hur dricksvatten förorenas i vårt eget land av såväl nitrat som bekämpningsmedel. Det är ett problem vi delar med många industriländer och jordbruksländer. Vi har ett tungt ansvar att se till att inte u-länderna kopierar vår livsstil.

Dålig eller ingen avloppsrening förorenar sjöar, floder och hav ofta till den grad att fiskbeståndet dör ut. Satsningar på att rena sjöar och floder, där ju förändringarna relativt snabbt blir både märkbara och mätbara lönar sig emellertid. Bättre rening av avlopp till sjöar och floder ger oss fisken tillbaka. Detta brukar ske utan hjälp av inplanteringar.

En värld eller en civilisation som inte förmår stoppa en tilltagande nedsmutsning av sitt vatten är en civilisation utan framtid.

Brist på vatten betyder brist på mat i de flesta delar av världen. Det är redan nu vattenbrist i 20 länder. Det är intressant att se hur mycket vatten som går åt för vår naturliga matproduktion. Det är viktigt att vi blir medvetna om hur mycket vatten som behövs till våra grödor. Det är dags att börja spara på det dagliga vattnet såväl i i-länder som i u-länder. Det kanske t.o.m. är dags för ett systemskifte vad gäller vattenkonsumtionen i hushållen. Tänk globalt, handla lokalt! Låt de lokala idéerna tas in i Agenda 21.

En gröda som är s.k. vattenekonomisk är hirs. Det är ett sädesslag som man känner sedan förhistorisk tid från Afrika, Asien och Ostindien. Hirs behöver 225 liter vatten för att bli ett kilo hirs. Ett kilo vete behöver 400 liter vatten, ett kilo potatis 800 liter vatten och ett kilo ris mellan 1 500 och 2 000 liter vatten. När vi sedan dricker mjölk och äter kött behövs ytterligare vatten för att producera en liter mjölk eller ett kilo kött. Det kanske mest drastiska exemplet är att en brödskiva för sin tillblivelse kräver 140 liter vatten.

Måste det nu betyda att vi har ont om vatten? Vi har ju ständigt förnyande källor till vårt färskvatten, som regn och snö. Man kan inte pumpa upp mer än vad som fylls på på ett naturligt sätt. Gör man det ändå måste man borra brunnarna allt djupare.

Jag talade förut om att 20 länder i världen har vattenbrist. Men många länder och viktiga livsmedelsproducerande områden i världen ligger redan i riskzonen för vattenbrist utan att man har märkt att vattenuttaget är för stort och att en uttömning håller på att ske av vattenbärande lager. Brist på vatten och i förlängningen brist på livsmedel är ett hot mot stabiliteten i ett land likaväl som i ett internationellt perspektiv. Det är ganska klart. Det är en säkerhetspolitisk fråga.

Konkurrens om vatten är också ett konflikthot. Strid om vattentäkter på landsbygden har många gånger varit mål i vårt eget lands domstolar förr i tiden. Ser vi oss om i världen så visar historien att vattnet kan vara orsak till konflikter. Det finns en rad exempel på detta: områden som t.ex. floden Indus med bifloder, som flyter genom både Indien och Pakistan, Mekongfloden som bevattnar Kambodja, Thailand och Laos, Nilen och Jordanfloden för att nu nämna några i raden.

Floder som rinner genom mer än ett land ger landet som ligger uppströms en stark position. Man kan t.ex. leda bort en del av floden för bevattningsändamål om man utvidgar sin odlingsareal, eller behöver vatten till sin boskap om man utökar hjordarna.

1990 års beräkningar av jordens grundvattenuttag visar överuttag och sänkning av grundvattennivån i Kalifornien, sydvästra USA, Mexiko, Arabiska halvön, Indien, norra Kina och Sydostasien. I Europa tar vi ut tre gånger mer vatten än vad vi egentligen har råd med.

Jordens vattentillgångar måste bli en permanent punkt på säkerhetsrådets dagordning för säkerheten och stabiliteten i världen, för fredens och naturligtvis också för vårt dagliga bröds skull.

Anf. 211 BIRGITTA WISTRAND (m):

Fru talman! I går var det en historisk dag i riksdagen. Vad hände? Jo, vi invigde vårt nya gym. Det är väldigt stiligt, i de gamla lokalerna för teknisk service.

Bakom beslutet att satsa på detta låg naturligtvis en rad tankar, som att vi som arbetar i riksdagen skall må bättre, fungera bättre och fatta bättre beslut. Men självklart fanns också tankarna om att vi skall vara mindre sjuka, undvika att vara borta från riksdagen. Vi skall undvika ohälsa.

Hälsa är faktiskt en viktig fråga. Om man frågar svenska folket – det spelar ingen roll om det är ungdomar eller äldre – vad som är det viktigaste för dem, svarar alla att det är hälsan. Jag vill då ställa frågan: Vad gör vi här i riksdagen för att svenskarna skall kunna nå detta som de själva tycker är det allra viktigaste? Hur tänker vi och hur arbetar vi med de här frågorna?

Jag tycker att vi tänker och arbetar för litet med och talar för litet om de här frågorna. Det kan bero på att vi är ointresserade eller okunniga. Men jag tror att det framför allt beror på att vi har fokuserat fel. Vi talar mycket om pengar till vård, dvs. vi talar om vad vi skall göra när människor redan har blivit sjuka. Vi talar alltså hela tiden om att reda upp det som gått fel i stället för att ha fokus på hälsan. I ett land som vårt borde vi tala om att vi kan minska sjukvårdskostnaderna varje år därför att människor har blivit så mycket friskare.

Den typ av sjukdomar som tidigare gjorde att människor inte levde så länge som vi gör nu är faktiskt över. I dag beror de flesta sjukdomar som vi lider av och dör av i Sverige på vilken livsstil vi har. De beror alltså på hur vi själva fattar beslut om att vi vill leva, i vilken livssituation vi lever.

När det gäller landets finanser har detta ganska stora konsekvenser. I dag lägger vi ned ungefär 110 miljarder kronor på att vara sjuka. Kostnaden för långtidssjukvård, långtidssjukskrivning, förtidspensionering och arbetsskador är ungefär 70 miljarder. Detta blir tillsammans uppåt 200 miljarder kronor. En ändring av denna makromodell, om vi kunde åstadkomma den, skulle vara väldigt viktig.

Jag vill dock gå tillbaka till individnivån och säga att jag tror att det är oerhört viktigt att se på vad som händer med den enskilda människan. Vilka beslut fattar hon? Vilka möjligheter ger vi människor att fokusera på sin hälsa i stället för att ge dem hjälp först när de har blivit sjuka? Det handlar om vilket intresse för detta vi har här i riksdagen och hur vi talar om frågor om hälsa och sjukdom.

Vi som är intresserade av hälsofrågor får ibland höra att fysisk träning och livsstil inte är så mycket att prata om – sådant är vars och ens sak – men jag vill lyfta fram detta och främst ta upp frågan om fysisk aktivitet och hälsa.

För närvarande beror hälften av alla dödsfall som inträffar på hjärt- och kärlsjukdomar, för vilka fysisk träning är en viktig faktor. För människor över 40 år är rörelseorganens sjukdomar de allra svåraste. I en undersökning som heter Liv 90 har man studerat hur den träningsvåg som

många tror nu har gripit tag i Sverige egentligen ser ut. Den visar att hälften av alla unga, en tredjedel av alla medelålders och ca 25 % av de äldre motionerar regelbundet ungefär två gånger i veckan. Mer är det alltså inte.

Av denna utredning drar man också den slutsatsen att merparten av vuxna svenskar får för litet av fysisk träning. Det handlar då inte bara om konditionsträning utan lika mycket om styrketräning för att förebygga t.ex. belastningsskador. Människan av i dag ut ser ut som hon gjorde för tusen år sedan, men hennes liv har blivit ganska annorlunda. Behovet av att röra sig har bestått, men i vår nuvarande kultur är det inte naturligt inbyggt, och vi måste därför tillgodose det på ett annat sätt än tidigare.

Fru talman! Det är i dag många som anser att fysisk träning inte är så viktig. Vi har minskat antalet timmar för gymnastik i skolan, och det finns ingen motsvarande verksamhet för dem som studerar vid universiteten. Över huvud taget minskar möjligheterna till fysisk träning. Därför är det bra att vi har fått vårt gym här på riksdagen.

Vad jag skulle vilja att riksdagen skulle göra på makroplanet är att ta fram en sådan rapport som våren 1996 presenterades av the Surgeon General i USA inför olympiaden. Den heter *Physical Activity and Health*. I den fastslår man att regelbunden fysisk aktivitet förebygger sjukdomar. Man har gjort en fullständig genomgång av vilka sjukdomar som kan förebyggas. Jag tycker att det skulle vara värt att också svenska läkare och svensk expertis fick ta ställning till denna katalog. Än så länge har man inte kommit så långt att man tror på att fysisk träning har den enorma påverkan som den faktiskt har på människor när det gäller både hälsa och sjukdom.

Det är faktiskt så att de som utövar regelbunden motion inte bara anser sig må bra, utan de har också färre medicinska riskfaktorer. Jag tycker att det skulle vara viktigt att undersöka både den enskilda människans och vårt eget förhållningssätt här i riksdagen till fysisk träning. Hur ser vi på hälsa? Hur mycket av våra resurser inriktar vi på förebyggande verksamhet? Varför är det så intressant att komma först när det är för sent?

Jag vill också uppmana oss alla i riksdagen att nu verkligen använda vårt gym.

Anf. 212 MICHAEL HAGBERG (s):

Fru talman! Att en debattrunda om hållbar utveckling i vårt land har engagerat så många under de gångna ett och ett halvt dygnet är spännande och intressant. Det är många bollar som har varit i luften, och många intressanta idéer och diskussioner har lyfts fram. Jag vill tacka för att man har tagit detta initiativ, som möjliggjort att så många har fått komma till tals i kammaren.

Min inledning kommer att följa två spår. Det ena är infrastrukturen i mitt hemlän Södermanland och en hållbar utveckling för detta område. Det andra spåret gäller utvecklingen i och kring Östersjön med alla dess tillrinningsområden.

När det gäller vägar och tågtrafik i Södermanland vill jag säga att vi måste bygga järnvägen klar, så att vår tågtrafik når fram till Stockholms central. Det räcker inte att vår trafik söderifrån stannar i Stockholms södra förorter och att man därifrån får ta sig in till staden på annat sätt. Därför måste vi bygga det tredje spåret. Det är en stor miljöfråga. Det är

Prot. 1996/97:54
23 januari

allmänpolitisk debatt

*en hållbar
samhällsutveckling på
längre sikt*

för miljöns skull som vi och jag tycker att det tredje spåret skall byggas klart. Vi måste minska biltrafiken även i Stockholm för att reducera avgaser och annat elände som biltrafik och övrig trafik för med sig. Då måste också kollektivtrafiken i vår största tätort fungera. Det skall vara mycket enkelt att välja de gemensamma trafiklösningarna.

I anslutning till infrastrukturpropositionen, som skall behandlas litet längre fram här i kammaren, har vi från Södermanland motionerat om att det tredje spåret skall byggas klart. Vi vill också att riksväg 55 skall byggas färdig, så att det skapas en anslutning till E 20.

I mitt län och i andra län diskuteras behov av nya vägsträckningar för att förbättra person- och godstrafik. Det har vid flera tillfällen framförts att det måste anläggas nya vägar i obruten terräng. Vi tror inte att det är den bästa lösningen. Vi menar att vägnätet är hyggligt bra och att det kan rustas upp. Det behöver inte anläggas så många nya vägar, åtminstone inte i de södra delarna av landet. Vi tycker alltså att det viktigt med upprustning som ett alternativ till anläggning av vägar i obruten terräng.

Från de mellersta delarna av Södermanland kan vi rikta blicken mot kustremsan mot Östersjön och hamna i Oxelösund, som har Östersjöns djupaste hamn. Oxelösundsborna arbetar med en stark ambition för att med miljöåtgärder lyfta hamnen till att bli transportnavet för Mellansverige.

Detta kommer att kunna innebära att Oxelösunds hamn används i stället för hamnar i centralortens närhet. Det kan också innebära att godstrafik och annan trafik styrs bort från Stockholmsområdet. Vi kan för detta använda tågtransporter, och ett hyfsat vägnät kan möjliggöra spridning av produkterna in i Mellansverige. Vi har stora förhoppningar på vad som kan hända med Oxelösund och dess djuphamn.

Det andra spår som jag vill följa i den här diskussionen gäller utvecklingen i och kring Östersjön, ett innanhav med mycket stora problem som vi måste hitta lösningar på. Det förekommer övergödning och bottendöd. Omkring 30–40 % av botten är död – där kan man inte se vare sig alger eller annat liv. Fisken drabbas av sjukdomen M 74, och den frilevande laxen har mycket svårt att klara sig just nu.

Det är inte enkelt att komma fram till lösningar på dessa frågor utan tvärtom väldigt svårt. Men vi kan se att en folkrörelse håller på att växa upp i tillrinningsområdena, där man aktiverar sig både för att få ned kväveutsläppen och för att reparera vattendrag med kalkning och andra åtgärder.

Vi måste använda de kalkningsresurser som vi har på ett mera samlat sätt än hitintills. Ett av departementen sköter kalkningsresurserna vad gäller skogen och ett annat motsvarande resurser för vattendragen. I vissa län plockar man ut vissa sjöar som behöver kalkas. En mycket kortvarig kalkningsutredning har presenterat sitt alternativ, nämligen ett helhetsgrepp med försök till program för hela tillrinningsområdet.

Låt mig här peka på de geografiska områden som jag känner bäst till, med början i Bergslagen och sedan ned mot Nyköping–Oxelösundsområdet.

Tre länsstyrelser och femton sexton kommuner kommer att bli inblandade i detta. Alltså måste vi jobba på ett mer aktivt sätt, se till att få mer aktivitet och få människorna runt omkring att ta ett ansvar.

Det gäller naturligtvis också kvävet. Det är tre saker som är huvudledningningen till att vi får för mycket kväve i våra vattendrag. Det första är bilismen, det andra är jordbruket och det tredje är utsläppet från industrin. Mycket har gjorts och mycket kommer att kunna göras. Men vi måste göra det tillsammans för att inte Östersjön, vårt stora innanhav, långsamt men säkert skall dö ut.

De projekt som vi har gjort med Östersjömiljarden är ett första steg. Nästa steg måste bli att vi delar med oss av vår kompetens och den erfarenhet och utveckling som vi har haft i vårt land till de länder som ligger på andra sidan av Östersjön. Där ligger man inte lika långt framme när det gäller teknik och teknikutveckling. Där måste vi med biståndsmedel som en solidaritetshandling för dem och för oss se till att vi gemensamt kan lösa problemen för en bättre Östersjö.

Anf. 213 OLLE LINDSTRÖM (m):

Fru talman! Jag skall ägna mina minuter till att belysa en hållbar samhällsutveckling i ett norrbottenskt perspektiv. Det finns möjligheter till en positiv utveckling i Norrbotten, men vi har också stora problem som kräver förändringar av bl.a. politisk karaktär. Vi har i dag landets högsta arbetslöshet. Nära en femtedel av arbetskraften är i dag utan jobb, och nästan 2 000 norrbottningar flyttade från länet under år 1996. Det finns många orsaker till att människor flyttar, men en är säkert osäkerheten inför framtiden i ett län med så stor arbetslöshet.

Var finns då den hållbara samhällsutvecklingen i Norrbotten? För min del tror jag att Barentsregionen är en hitintills outnyttjad tillgång för Norrbotten. Norrbottens strategiska läge utgör en god grund för att aktivt leda samarbetet inom Barentsregionen. I samarbetet mellan norra Sverige, Norge, Finland och Ryssland ligger nya gigantiska utmaningar. Miljösamarbete, underlättande av kommunikationer och handel inom regionen och, kanske mer inofficiellt, ett sätt att säkerhetspolitiskt stabilisera Nordkalotten är och var huvudsyftet med att bilda Barents arktiska region.

I Barents hav och nordvästra Ryssland finns världens rikaste olje- och gasfyndigheter. På Kolahalvön finns enorma mineralfyndigheter. Många fyndigheter återstår att öppna, och existerande gruvor måste ges en rationell drift. I det avseendet har Sverige den kompetens som behövs. Inom regionens havsområde fångas en betydande del av världens fisk. Europas största barrskogar med samma höga kvalitet som i norra Skandinavien finns inom området.

Via Norrbotten kan Sverige spela en viktig roll i nordvästra Ryssland, inte minst genom forskningssamarbete och uppbyggnad av infrastruktur och övrigt samhällsbygge. Ett ökat engagemang och handelsutbyte från vår sida skulle gynna utvecklingen i hela Barentsregionen. Norge och Finland har redan öppnat handelskontor i Murmansk. Det är angeläget att även Sverige gör det. Svenska företag måste få likvärdig och snabb behandling av visum och övriga handlingar som behövs för utökad gräns-handel.

De utvecklingsmöjligheter som finns i Barentsregionen, med Europas rikaste naturresurser, borde passa de svenska högteknologiska industriföretagen. Det tycker jag att vi måste ta vara på. Vidare måste en nyinvestering ske av järnvägen i Sverige mellan Haparanda och Karlsborg. Med

Prot. 1996/97:54
23 januari

Allmänpolitisk debatt

En hållbar samhällsutveckling på längre sikt

dessa två saker – ett konsulat och infrastrukturinvesteringar – skulle handelsutbytet och godsflödena förbättras högst påtagligt. En positiv utveckling i Barents arktiska region har en stor betydelse för Norrbottens utveckling. Det är min förhoppning att Lena Hjelm-Wallén, som nu blivit ordförande i Barentsrådet, ser till att samarbetet utvidgas och att hinder för detsamma undanröjs.

Fru talman! Skogen, malmen och vattenkraften har varit och är fortfarande en viktig och värdefull tillgång för hela landet i allmänhet och Norrbotten i synnerhet. När det gäller skogen är den årliga tillväxten större än det uttag vi gör. Det finns alltså en potential som vi bör utnyttja. År 1993 väckte jag en motion om att aktualisera en pilotanläggning för framställning av etanol av skogsråvara. Motionen behandlades välvilligt här i riksdagen, och NUTEK fick i uppdrag att utreda projektet. Fortfarande – tre år efteråt – har inte mycket hänt. Jag är övertygad om att en etanoltillverkning i Norrbottens inland skulle ge många nya arbetstillfällen. Det skulle bidra till en hållbar samhällsutveckling i Norrbotten.

Vidare måste företagandets villkor förbättras. I ett län som Norrbotten – där offentlig verksamhet är större än i övriga delar av landet – är inte företagarmiljön den allra bästa. Staten och kommunerna har stor egenrörelseverksamhet och konkurrerar med privata företag på den s.k. öppna marknaden. Konkurrensverket har uttalat att stat, landsting och kommuner inte bör konkurrera med privata företag, eftersom de ytterst garanteras av skattemedel och inte konkurrerar på lika villkor. Trots detta fortsätter man. Här har vi politiker en uppgift att fylla, nämligen att förbjuda, eller i varje fall verka för, att osund konkurrens med skattemedel inte förekommer.

En annan uppgift är att harmonisera de svenska punktskatterna med Finlands. I dag diskrimineras entreprenörer i östra Norrbotten på grund av att vi i Sverige har punktskatter som inte förekommer i Finland på varor. Dessutom slår de allt högre energiskatterna hårdare på företag och hushåll i norra Sverige än i södra Sverige. Anledningen till detta är givetvis vårt kärva klimat och våra långa avstånd till arbetsplatser, m.m.

Fru talman! Möjligheterna till en hållbar samhällsutveckling i Norrbotten finns, men företagandets villkor måste förbättras och diskriminerande skatter avvecklas.

Anf. 214 RIGMOR AHLSTEDT (c):

Fru talman! Jag vill tacka för möjligheten att ha en debatt där vi litet fritt kan framföra våra tankar.

Som underrubrik har jag för mitt inlägg i debatten satt Uppland i mitt hjärta. Det är inte så konstigt som det låter. Det handlar om den bygd där jag själv kommer ifrån. Jag anser att visionen om framtiden och vår livsmiljö, som naturligtvis skall vara hållbar, börjar där vi bor, och Uppland är min hembygd.

Jag vill därför lyfta fram några frågeställningar från länet. Skall vi få en hållbar samhällsutveckling i vårt land måste vi var och en debattera konkreta vardagsfrågor som berör just den plats vi kommer ifrån och de människor som bor där. ”Hela Sverige skall leva” har länge varit honnörsord för mitt parti, Centerpartiet. Nedbrutet blir det för mig som uppländska: ”Hela Uppland skall leva”.

Det fordras en aktiv regionalpolitik, och det behövs lyhörda riksdagsledamöter som tar till sig kollegers synpunkter. Jag vill påstå att det är vi på Uppsalabänken som kan vårt län. Glädjande nog har vi också förenats i några riksdagsmotioner. Dessvärre har vi inte fått gehör för dem alla, och det beklagar jag. Men vi är ett envist, segt och uthålligt släkte i Uppland, och vi kommer igen. Det gäller t.ex. fördelningen av länspengar, där Centerpartiet anser att befolkningsmängden i ett län måste ha stor betydelse. Det handlar också om intresset för musik i Uppland. Ett musikinstitut i Norduppland vore inte dumt.

Uppland är ett Sverige i miniatyr. Här finns storstaden Uppsala med de problem som finns i en storstad. Det droppar över ifrån Stockholm, sade vår förre länspolismästare och pratade om missbruksproblem och maffiatendenser.

Men här finns också många positiva saker. Här finns universitetet, och här finns unga verkställande direktörer som tror på Uppsala som den stad där informationstekniken kan blomstra. Det gäller att riksdagen verkligen ger de små och medelstora företagen förutsättningar att utvecklas vidare och att tro på de unga människorna.

I länet finns tillväxtkommuner som Enköping och Håbo, men här finns också i den norra delen kommuner som har problem med sysselsättningen på grund av att man har satt sin tillit till stora sårbara industrier. Det finns bruksorter som har mist sina glansdagar, men som måste få nytt liv. Här finns Östhammars kommun som inom sina gränser har Forsmarks kärnkraftverk. Det måste till en framförhållning så att när den dagen kommer då kärnkraften skall avvecklas även där måste man ha tagit till vara den kunskap som finns på energisidan. De gröna jobben som kommer och den industri som de för med sig för alternativa energikällor bör här få en del av sin hemvist.

Turismen kan få sin blomstring i Uppland. Kulturbyggena och havet har mycket att ge. "Var skall färjan gå?" frågar sig t.ex. skärgårdsborna och syftar på hamnen i Hargshamn som mycket väl skulle kunna avlasta Stockholm en del av dess miljöproblem. Jag undrar vad miljöministern tycker om det.

Kommunikationer är ett måste för en hållbar samhällsutveckling. Riksdagen skall fatta beslut om infrastrukturen i landet. Då måste en ny E 4 av motorvägsstandard genom vårt län vara med. Nu är den vägen en stoppkloss mellan den södra och den norra delen av landet. Den är också tyvärr mycket olycksdrabbad. Men den nya motorvägen måste byggas med hänsyn till den rika kulturmiljö vi har. Man måste också vara känslig för den rika jordbruksmarken när man bygger.

Hur skall Uppsala län organiseras i framtiden? Hur skall det bli med landstinget och kommunerna? Hur kommer regionerna att se ut? Med vilka kommer man att samarbeta i framtiden? Just nu pågår ett samarbete för att stärka Mälardalen. Vi har också naturliga samarbetspartner i såväl Gävle som Västmanland. Detta är en framtidsfråga som söker sin lösning.

Uppsala län har en stor landsbygd med fin jordbruksbygd. Tyvärr ser man åkrarna växa igen. Mjölksproducenterna i de norra delarna blir allt färre. Korna syns inte längre i hagarna. Den nya generationen vågar eller vill inte ta över en osäker framtidssektor.

Skall vi ha en hållbar samhällsutveckling i landet måste vår egen livsmedelssektor få ett uppsving. I alla tider har länder varit rädda om

sina egna livsmedel – historiskt för att säkerställa tillgången till mat i ofredstider. Men i modern tid har detta blivit en sektor där produktion från bonde till bord skapat jobb för många. Jordbruket är fortfarande den framtidssektor som kan skapa ännu fler arbetstillfällen. Vi vet att i framtiden är det många munnar som skall mättas på vår jord.

En hållbar samhällsutveckling innebär också att alla kommuner i vårt län har ett gemensamt krav på kommunalt självstyre. Det har de visat i sina remissvar. Kommunalt självstyre är ett måste. Det är kommunerna som har ett ansvar för sina kommuninvånare. De kan aldrig smita undan eller föra över besluten till någon annan, utan de har att ta ansvar för den enskilda lilla människan. Riksdagen måste fatta beslut som hjälper och inte stjälper kommunernas möjligheter till förebyggande arbete.

Till sist vill jag säga att en hållbar samhällsutveckling i Uppland – en del av vårt land och en kugge i hjulet – kräver att vi i Sveriges riksdag inte lyfter blicken så långt bort i framtiden och så långt bort i världen att vi missar nutiden och vår närmaste granne.

Ett hållbart samhälle är för mig ett kretsloppssamhälle med grundtrygghet och solidaritet i en demokratisk gemenskap där besluten fattas nära människorna och där människor lever nära varandra.

Anf. 215 KERSTIN HEINEMANN (fp):

Fru talman! Vård och omsorg är viktiga för en hållbar samhällsutveckling. Den trygghet en god vård och omsorg skänker har stor betydelse för hur vi som människor kan fungera i samhället. Hälso- och sjukvården har alltid varit och kommer alltid att vara en av Folkpartiets hjärtefrågor. Vården rymmer mycket av det som är socialliberalismens kärna. Den är en av de viktigaste grundbultarna i en generell välfärdspolitik av hög klass. Även om svensk sjukvård är av hög klass finns det åtskilliga allvarliga brister och problem.

Under de kommande åren är det framför allt fyra områden som står i centrum för Folkpartiets intresse.

Folkpartiet vill se en vård med närhet och trygghet där den enskilda människan står i centrum.

Folkpartiet vill värna den glömda vården där det finns stora behov men ofta små resurser.

Folkpartiet vill ge människor möjlighet till en värdig ålderdom och en äldreomsorg av högsta klass.

Folkpartiet vill se till att vi alla får så mycket vård som möjligt för pengarna.

Folkpartiet har en mängd krav som rör både stort och smått, och för oss folkpartister är det naturligt att bry sig om hur människor har det. Politiken kan aldrig skapa fullständig lycka åt alla, men den kan faktiskt hjälpa till att lindra lidande och ge människor ett stöd när de verkligen behöver det.

Grundbulten för hela den liberala ideologin är att vi tar utgångspunkt i den enskilda individen. Detta är inte minst viktigt inom vården. Därför måste vården organiseras utifrån patientens behov. Vi som enskilda människor skall känna oss trygga i mötet med hälso- och sjukvården. Här finns en del att göra. Trygghet i vården handlar mycket om vår ställning som patienter, om vårt möte med det stora sjukhuset och med vår välkände husläkare, men också om att känna trygghet i vardagen. När vi

själva eller någon i vår närhet behöver vård skall vi veta att den finns när vi behöver den och där vi behöver den.

En vårdgaranti som skonar oss från år i köer ger oss en sjukvård som finns när vi behöver den. När den s.k. vårdgarantin infördes 1992 på Folkpartiets initiativ innebar den att alla de många människor, varav många äldre, som köade fick rätt till ett tiotal olika behandlingar eller operationer inom tre månader. Landstingsförbundet och Socialstyrelsen har i sina uppföljningar av vårdgarantin inte kunnat se några avgörande tecken på att andra gruppers behov har fått stå tillbaka på grund av vårdgarantin.

Trots de goda resultaten och de slutsatser som Socialstyrelsen har kommit fram till har regeringen avskaffat den ursprungliga vårdgarantin. Man har i stället kommit överens om att vårdgarantin skall avskaffas och ersättas med vaga formuleringar om hur lång tid en patient skall behöva vänta på operation eller behandling. För oss i Folkpartiet är det en central fråga att patienterna vet vad de kan kräva av sjukvården. För att det skall vara möjligt måste vårdgarantin vara mätbar, dvs. innehålla klara utfästelser om längsta väntetid.

Kostnaden för att avskaffa de nuvarande köerna uppskattas till maximalt 300 miljoner kronor. Folkpartiet har avsatt medel i budgeten för att klara av detta. För oss folkpartister är det oacceptabelt att man urholkar vårdgarantin. Vi måste i stället prioritera vården och se till att människor som behöver operation eller behandling får det inom rimlig tid.

Fru talman! Grupper som ofta glöms bort i vården är kroniker och människor med ovanliga sjukdomar. De hör i allra högsta grad till det glömda Sverige. För att dessa människor skall få vård krävs ofta speciella politiska beslut och viljemarkeringar. Rätten till en god vård för alla måste värnas. Folkpartiet kräver därför att det utarbetas vårdprogram för de stora kroniska sjukdomarna som anger vilka insatser som bör erbjudas patienterna. De enskilda patienterna skall få ett eget personligt kontrakt där det anges vilka insatser man har rätt att få från det egna landstinget. Detta välfärdskontrakt som anger patientens rättigheter bör arbetas in i vårdgarantin.

Fru talman! På äldre dagar skall människor kunna känna trygghet och veta att de får den vård och omsorg de behöver. Därför är äldreomsorgen en viktig del i den svenska välfärden. Folkpartiet anser inte att det är möjligt att minska stödet till de äldres omsorg. Kommunerna måste alltså bygga ut delar av äldreomsorgen eftersom ålderdomshem, eget rum på sjukhemmet samt dagverksamhet inte finns i tillräcklig omfattning i dag. Vi vet att behoven bara kommer att öka i samband med det ökade antalet äldre människor.

Det finns också brister inom äldreomsorgen som har att göra med omvårdnaden och det medicinska omhändertagandet, som Socialstyrelsens utvärdering av ädelreformen har visat. Vi känner alltså till bristerna, och de måste åtgärdas. För att avhjälpa bristerna i boendet har vi i budgeten anslagit 500 miljoner i stimulansbidrag till de kommuner som utvecklar äldreboendet.

Både sjukvård och äldreomsorg är i behov av resurstillskott under de närmaste åren. Hur mycket beror främst på hur framgångsrik regeringen är på att bekämpa arbetslösheten och på den ekonomiska utvecklingen. Det är också viktigt att ta till vara alla möjligheter att använda de pengar

Prot. 1996/97:54
23 januari

allmänpolitisk debatt

*en hållbar
samhällsutveckling på
längre sikt*

som finns på rätt sätt. Varje krona som används fel är en krona för mycket. Utvärdering, kvalitetsarbete och ökad konkurrens är viktiga beståndsdelar i det arbetet, liksom samordningen mellan sjukförsäkringen och sjukvården.

Det finns mycket som återstår att göra innan vård och omsorg fungerar så som vi önskar. Folkpartiet har många förslag till förbättringar som vi gärna delar med oss av.

Anf. 216 MARGARETA SANDGREN (s):

Fru talman! Rubriken för den allmänpolitiska debatten är: En hållbar utveckling på längre sikt. För mig handlar det om människors levnadsvillkor nu och i framtiden, om arbete och försörjning, om tillväxt, om jämlikhet, om det gemensamma ansvarstagandet för välfärden och om det ekologiskt uthålliga samhället.

Saneringen av statsfinanserna – som bl.a. har krävt kraftfulla besparingar i framför allt transfereringssystemen där många människor har fått bära en mycket tung börda i förhållande till sin förmåga – och arbetslösheten har lett till misstro mot politiker och det politiska systemet och skapat ångslan och oro inför framtiden.

Det har tyvärr varit nödvändigt för att få balans i ekonomin och för att värna välfärden på sikt. Att låna till välfärden och vara beroende av långgivare på världens penningmarknader hade på sikt varit förkastligt. Då hade vi övervältrat bördorna på kommande generationer.

Tack vare en framgångsrik saneringspolitik kan vi nu se framtiden an med tillförsikt. Nu har vi möjligheter att förstärka insatserna inom vård, omsorg och utbildning och även att förbättra de ekonomiska villkoren för de sämsta ställda. Men då måste vi också lyckas med att få ned arbetslösheten.

Ett välfärdssamhälle där alla människor har någorlunda lika villkor är en förutsättning för ett samhälles goda utveckling. Ökade inkomstskillnader, försämrade socialförsäkringssystem och försämringar, eller rent av avveckling, av trygghetssystemen på arbetsmarknaden leder till ökad otrygghet, ökad osäkerhet och försiktighet och ångslan inför framtiden. Hur skall man våga investera i utbildning och våga konsumera om det ter sig osäkert om man får ett arbete eller får behålla sitt arbete i framtiden? Otryggheten förlamar, passiviserar och skapar ökade sociala spänningar mellan människor.

Fru talman! Det är befogat att känna stor oro för vad som nu håller på att ske inom sjukvården, äldreomsorgen och skolan och för att de gamla och sjuka inte skall få den vård och omsorg de har behov av. Det handlar inte bara om att få hjälp med det allra nödvändigaste. Man behöver också värme och närhet, någon att prata med och någon som lyssnar. Det handlar om värdighet och ett anständigt liv. Det måste vi ha råd med. Det måste vara vår strävan att nå dit.

Främst känner jag ändå en stor oro för barnen och ungdomarna. Alltför många unga människor lämnar nu skolan och går ut i arbetslöshet, inte därför att de har en alltför knapp utbildning bakom sig utan därför att det krävs så mycket mer och att arbetstillfällena är alltför få. Jag har stor förståelse för att man då känner hopplöshet och att drömmarna om att få förverkliga sina livsprojekt då slås i spillror.

Alla som har egna barn vet att den oro man känner inom sig omedelbart fortplantar sig till barnen. Man behöver inte berätta, de känner det ändå. Den oro man känner som arbetslös förälder för ekonomin och för att klara försörjningen av familjen blir också en börda för barnen. Tryggheten för den vuxne är också avgörande för barnens trygghet.

Det vi nu kan skönja i arbetslöshetens och den ekonomiska krisens spår är en ökad otrygghet hos barnen. Det visar sig både i skolarbetet och på fritiden. Med minskade resurser till skolan förmår man inte ute i kommunerna att fullt ut avsätta de extra insatser som krävs till barn som har svårt att hänga med i undervisningen, även om viljan är stor.

Även fritiden tenderar att bli destruktiv för många genom ökat drickande bland ungdomar. Detta kryper allt längre ned i åldrarna. Man kan spekulera i vad det beror på. Jag tror inte att det enbart har att göra med lättillgänglighet eller fostran. Det har i mångt och mycket att göra med ungdomarnas otrygghet och dåliga självkänsla och blir en flykt bort från vardagen. Vi måste självfallet göra allt för att stoppa möjligheterna att få tillgång till öl och sprit genom skärpning av lagstiftningen, tillsyn och information. Men det handlar också om ungdomarnas upplevelser av samhället och trygghet i uppväxten.

Något som också ter sig oroande i krisens och arbetslöshetens spår är den ökade segregationen. I vissa områden är arbetslöshetens omfattning stor, utslagning och missbruk vanligare och socialbidragsberoendet överväldigande. Här måste det till extra insatser för att bryta utvecklingen. Samhällets insatser i form av arbetsmarknadspolitiska insatser, socialbidrag och andra pengar bör kunna användas på ett mer konstruktivt sätt till jobb och utbildning.

Som jag inledde med att säga, kan vi nu se en ljusning på det ekonomiska området. All kraft måste nu till för att nedbringa arbetslösheten. Vi socialdemokrater har ju lovat att vi skall halvera den öppna arbetslösheten. De arbetsmarknadspolitiska åtgärderna måste träffa rätt, dvs. leda till arbete. Översynen och förändringen av socialförsäkringssystemen måste leda till stabila och på lång sikt hållbara system. Ersättningsnivåerna kommer att höjas. Både socialförsäkringssystemen och själva kärnan i välfärden, verksamheterna i kommuner och landsting, måste upplevas som trygga och stabila.

Under 80-talet var födelsetalen i Sverige bland de högsta i Europa. Med 80- och 90-talen i backspegeln är det lätt att hitta grunden för det. Då fanns det arbete. Man kunde försörja sig. Trygghetssystemen var generösa, barnomsorgen väl utbyggd och man kände trygghet och tillförsikt inför framtiden.

Nu kan vi se att födelsetalen har sjunkit till nivåer som i övriga Europa. Vår uppgift måste vara att se till att samhället byggs så att unga människor kan och vill sätta barn till världen och att alla barn får goda och jämlika uppväxtvillkor, annars får vi kris i befolkningsfrågan. Vilka skall då bära upp välfärdssamhället i framtiden? Barnen och ungdomarna måste få känna att framtiden tillhör dem, att drömmen om att få förverkliga sina livsprojekt kan bli verklig.

Anf. 217 AGNETA BRENDT (s):

Fru talman! Arbetslösheten är i dag det stora problemet i hela landet. Den region jag representerar hör till de värst drabbade. Männens arbets-

löshet hänger i hög grad samman med industrikonjunkturen medan kvinnornas situation framför allt har påverkats av utvecklingen inom den offentliga sektorn. Länsarbetsnämnden räknar med att antalet arbetslösa kvinnor i vårt län kommer att öka under 1997 med tanke på de rationaliserings- och nedskärningsplaner som finns i kommunerna och lands-tinget.

Den sanering av statsfinanserna som regeringen genomfört har varit påfrestande för stora grupper i vårt land. Den har också inneburit att kommunerna och landstingen varit tvungna att rationalisera sin verksamhet. Många kvinnor har blivit utan arbete samtidigt som behoven inom vård, omsorg och utbildning fortfarande kvarstår och i vissa fall ökar.

När vi nu så småningom får ett ökat ekonomiskt utrymme känns det mycket positivt med gårdagens besked från statsministern att en del av dessa resurser kommer den offentliga sektorn till godo.

Behoven finns, och den utbildade arbetskraften finns. För att kunna ge människor den trygghet de vill ha i sin vardag är det viktigt att den arbetskraftsresursen tas till vara.

Av tradition har männen i vårt län arbetat inom yrken som på olika sätt haft anknytning till skogs- eller metallindustrin. När industrin rationaliserat har deras arbetsuppgifter försvunnit. I dagens läge är det heller inte möjligt att flytta dit där jobben finns, eftersom utvecklingen har gått i samma riktning över hela landet. De som på detta sätt har blivit friställda besitter ett stort yrkeskunnande som är värt att ta till vara. Genom vidareutbildning kan de bli den kompetenta arbetskraft vi behöver för att t.ex. utveckla ett "grönt" och miljöanpassat skogsbruk. Det är dessutom viktigt att företagen tar sitt ansvar och i större utsträckning satsar på vidareförädling av skogsråvaran.

Med tanke på den kompetenshöjning som vi eftersträvar är det mycket positivt med regeringens satsning på de små och medelstora högskolorna. Vi hade i vårt län räknat med en ännu mer offensiv satsning på högskolan i Gävle, och vi hoppas därför att det som nu har gjorts bara är en början på ytterligare satsningar i den riktningen.

I skogslänen är fortfarande de areella näringarna basen för näringslivet, och det är viktigt att även det befintliga jordbruket har möjlighet att utvecklas. Det handlar om möjligheten att bevara "det öppna landskapet", men också om möjligheten att som konsument kunna köpa miljövänliga och lokalt producerade livsmedel. Det är för oss en fråga om livskvalitet.

Under många år har man från borgerligt håll angripit den offentliga sektorn och "det starka samhället". Men de senaste årens utveckling har väl med all önskvärd tydlighet visat att människorna i vårt land verkligen vill ha en stark offentlig sektor. Man vill inte att det skall vara plånbokens tjocklek utan behoven som styr den vård eller utbildning man kan få.

I motsats till det patriarkala klasstratifierade sociala system som var det traditionella svenska brukssamhällets ideal, innebär den generella välfärdspolitiken en gemenskap där alla medborgare har rätt till allmänna sociala förmåner, som inte är resultatet av aristokratiskt valgörehetstänkande, utan av demokratiskt fattade beslut. Svensk socialdemokrati har konsekvent hävdats att en väl avvägd offentlig sektor ökar valfriheten för de vanliga människorna. Här skulle jag vilja citera Tage Erlander, som uttryckte sig på följande sätt:

”Det är ett misstag att tro att människornas frihet blir mindre därför att de beslutar sig för att i samverkan genomföra det som de icke orkar med var för sig.”

Den moderna socialpolitiken har skapat ökad trygghet och frihet för de vanliga människorna. Det är därför oron har varit så stor under de senaste åren, då vi på grund av dåliga statsfinanser har tvingats göra förändringar och neddragningar i de offentliga systemen. Människor ser inte beskattningen som ett intrång i medborgarnas rättigheter, som moderaterna hävdar, utan som något som gör det möjligt för dem att betala för de offentliga tjänsterna.

Om den offentliga sektorn skall kunna svara mot principerna om generalitet och solidaritet är dessutom marknadens marginalisering nödvändig. Det innebär att välfärdssamhället måste kunna tillfredsställa inte bara de fattigas sociala behov, utan även välbärgade arbetares och medelklassens förväntningar. Det är därför mycket oroande med de kampanjer som bedrivs från försäkringsbolagens sida för att förmå människor att teckna olika typer av privata försäkringar. Det kan på sikt leda till att människor inte känner solidaritet med de offentliga systemen.

Min vision av det framtida samhället, som jag med politiken som redskap söker förverkliga, är ett samhälle där vi på ett miljövänligt sätt tar till vara naturresurserna, där vi i större utsträckning än i dag har möjlighet att köpa lokalt producerade varor. Det är ett solidariskt samhälle, ett samhälle fritt från segregation, där barnen får en trygg uppväxt med god omsorg och utbildning och där de äldre kan känna sig trygga i visshet om att de kan få den vård och omsorg de behöver.

Anf. 218 INGVAR ERIKSSON (m):

Fru talman! Den allmänpolitiska debatten syftar till att spegla många olika frågeställningar och hur dessa kan uppfattas beroende på ledamöternas grunduppfattning och hur vi ledamöter, beroende på politisk hemvist, vill lösa dessa problem. Målen som alla har, att skapa ett bättre samhälle för alla och en hållbar långsiktig utveckling, strider man inte så mycket om. Däremot skiljer sig sätten mycket som vi från olika håll vill lösa problem och utmaningar på. Och så skall det givetvis vara i en levande demokrati.

Formen för denna allmänpolitiska debatt kommer uppenbarligen att diskuteras vidare framöver. Nog tycker jag, som deltagit i många allmänpolitiska debatter, att debatten skulle ha blivit mer givande om den strukturerats upp mer områdesvis. Detta har inte skett denna gång, och därför har också debatten blivit något för rörig och mindre inspirerande, tycker jag. I de fall statsråd har deltagit har dock många repliker samlats just kring respektive ämnesområde, och då har genast debatten tänt till och det har blivit mer givande att lyssna.

Fru talman! De stora frågorna kring ekonomi, skatter, arbetslöshet, energi, social trygghet och framtidens pensioner har ventilerats från många håll. Inte mycket nytt har egentligen framkommit. Låt mig ändå konstatera att regeringen visar stor osäkerhet och beslutsvånda på många viktiga områden, vilket beklagligtvis ökar bekymmer och svårigheter. Detta gäller inte minst energipolitiken, problemen med arbetslösheten, Europapolitiken och hur vi skall kunna skapa trygga framtida pensioner för alla, liksom trygghet på äldre dar i övrigt.

Prot. 1996/97:54
23 januari

allmänpolitisk debatt

*en hållbar
samhällsutveckling på
längre sikt*

Regeringen vågar inte, som vi ser det, tänka i nya banor, utan låser fast sig i föreställningen att gamla lösningar skall klara nya problem. Detta leder till att det blir ännu besvärligare att lösa de akuta aktuella problemen. Risken är stor att Sverige tappar tempo jämfört med andra länder i Europa.

Låt mig ta upp en viktig fråga, det gäller energin och miljöhoten. 1992 antogs FN:s klimatkonvention. Denna förutsätter en stabilisering av växthusgasernas koncentration i atmosfären. Konventionen föreskriver att i-länderna har ansvaret för att börja vidta åtgärder, vilket innebär att dessa länder individuellt och gemensamt år 2000 skall stabilisera utsläppen av växthusgaser på 1990 års nivå. Sveriges riksdag godkände klimatkonventionen 1993 och beslutade då att de svenska koldioxidutsläppen från fossila bränslen skulle stabiliseras på 1990 års nivå fram till sekelskiftet.

Vi moderater föreslog redan 1988 att ett tak för koldioxidutsläppen skulle införas. Vi driver fortfarande denna fråga och att kravet på riksdagen skall vara att anta nya minskningsmål. Vi ser, liksom alltför i omvärlden, hotet om ett växthusklimat som en mycket allvarlig och viktig miljö- och överlevnadsfråga. Sveriges utsläpp av koldioxid från fossila bränslen, kol, olja, m.fl., minskade mellan 1972 och 1985. Det var just under den tiden vi började använda kärnkraften. Därefter har utsläppen varit nästan konstanta. Det går knappast, menar vi, att nu snabbt ersätta kärnkraft med kol, olja eller naturgas utan att vi får problem med miljömålen.

Riksdagen har alltså fattat beslut om målsättningar som är oförenliga på det energipolitiska området. Kärnkraften skall avvecklas, vattenkraften får inte byggas ut och koldioxidutsläppen får inte öka. Samtidigt skall sysselsättning och välfärd garanteras genom en god tillgång på energi.

Fru talman! Just detta med god tillgång på energi gör att vi har problem med sysselsättning, och vi kan också få problem med vår ekonomi framöver. Det är därför vi har ansett det oklokt att i dagens läge påskynda den avveckling av kärnkraften som man länge har diskuterat. Vi tror också att det blir för ansträngande för ekonomin.

Fru talman! Till sist skulle jag ändå vilja ta upp den fråga som jag inledde med, nämligen tryggheten för alla och den framtidstro som vi alla, oavsett politisk uppfattning, vill skapa och jobba för. Det finns ett mycket klart samband. Vi har ett starkt och brett företagande som kan sysselsätta många människor och vi har förmåga att sälja och exportera det vi producerar. Det är det som skapar de resurser som skall skapa den framtida tryggheten för oss alla.

Detta klara samband tycker jag att man ofta glömmer i den politiska debatten. Jag menar att det för framtiden är någonting att ta upp mycket hetare i den politiska debatten: sambandet mellan företagande, arbete, export, resursbildning och trygghet, familjepolitik, sjukvård, äldreomsorg och inte minst pensioner. Det finns ett mycket starkt samband här, och jag hoppas verkligen att detta samband skall framstå klarare än det har gjort i den debatt vi har haft den här gången.

Den allmänpolitiska debatten var härmed avslutad.

Anmälades och bordlades

Motioner

med anledning av prop. 1996/97:48 Kartavgift i ärenden om EU-finansierat stöd inom jordbrukssektorn

1996/97:Jo4 av Göte Jonsson m.fl. (m)

1996/97:Jo5 av Dan Ericsson m.fl. (kd)

1996/97:Jo6 av Rigmor Ahlstedt och Birgitta Carlsson (c)

med anledning av prop. 1996/97:60 Prioriteringar inom hälso- och sjukvården

1996/97:So16 av Gullan Lindblad m.fl. (m)

1996/97:So17 av Chatrine Pålsson m.fl. (kd)

1996/97:So18 av andre vice talman Görel Thurdin och Marianne Andersson (c)

1996/97:So19 av Stig Sandström m.fl. (v)

1996/97:So20 av Kenth Skårvik (fp)

1996/97:So21 av Barbro Westerholm m.fl. (fp)

1996/97:So22 av Thomas Julin och Eva Goës (mp)

med anledning av prop. 1996/97:67 Digitala TV-sändningar

1996/97:K14 av förste vice talman Anders Björck m.fl. (m)

1996/97:K15 av Gudrun Schyman m.fl. (v)

1996/97:K16 av Ewa Larsson m.fl. (mp)

med anledning av skr. 1996/97:64 Alternativ till traditionell burhållning av höns

1996/97:Jo7 av Birgitta Hambræus (c)

1996/97:Jo8 av Ulf Melin och Rune Rydén (m)

1996/97:Jo9 av Holger Gustafsson m.fl. (kd)

1996/97:Jo10 av Lennart Brunander m.fl. (c)

1996/97:Jo11 av Marietta de Pourbaix-Lundin m.fl. (m)

1996/97:Jo12 av Gudrun Schyman m.fl. (v)

1996/97:Jo13 av Jan-Olof Franzén (m)

1996/97:Jo14 av Gudrun Lindvall m.fl. (mp)

1996/97:Jo15 av Siw Persson (fp)

med anledning av skr. 1996/97:66 Redogörelse för en överenskommelse om vissa ersättningar till sjukvårdshuvudmännen m.m. för år 1997

1996/97:So12 av Gullan Lindblad m.fl. (m)

1996/97:So13 av Stig Sandström m.fl. (v)

1996/97:So14 av Barbro Westerholm m.fl. (fp)

1996/97:So15 av Annika Nilsson (s)

med anledning av förs. 1996/97:RR2 Riksdagens revisorers förslag angående statligt engagemang i regionala investmentbolag

1996/97:N5 av tredje vice talman Christer Eirefelt m.fl. (fp)

9 § Anmälan om fråga för skriftligt svar

Anmälades att följande fråga för skriftligt svar framställts

den 22 januari

1996/97:222 av *Eskil Erlandsson* (c) till näringsministern
Fyrverkerier

Frågan redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 28 januari.

10 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmälades att följande skriftliga svar på frågor inkommit

den 22 januari

1996/97:213 av *Gullan Lindblad* (m) till socialministern
Forskning om kromosomförändringar hos lokförare
1996/97:215 av *Stig Grauers* (m) till försvarsministern
Göteborgs marinbrigad

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 28 januari.

11 § Kammaren åtskildes kl. 16.24.

Förhandlingarna leddes
av tredje vice talmannen från sammanträdets början t.o.m. 5 § anf. 40
(delvis),
av förste vice talmannen därefter t.o.m. anf. 103 (delvis),
av talmannen därefter t.o.m. 6 § anf. 207 och
av andre vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

TOM T:SON THYBLAD

/Barbro Nordström

1 § Utökning av antalet suppleanter i lagutskottet	1
2 § Val av extra suppleant i lagutskottet.....	1
3 § Anmälan om inkomna faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen	1
4 § Meddelande om fördröjda svar på interpellationer	2
5 § Allmänpolitisk debatt (forts. från prot. 53).....	2
<i>EU:s regeringskonferens</i>	<i>2</i>
Anf. 1 GÖRAN LENNMARKER (m).....	2
Anf. 2 BENGT HURTIG (v) replik.....	5
Anf. 3 GÖRAN LENNMARKER (m) replik	5
Anf. 4 BENGT HURTIG (v) replik.....	5
Anf. 5 GÖRAN LENNMARKER (m) replik	5
Anf. 6 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s) re- plik.....	5
Anf. 7 GÖRAN LENNMARKER (m) replik	6
Anf. 8 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s) re- plik.....	6
Anf. 9 GÖRAN LENNMARKER (m) replik	6
Anf. 10 PETER ERIKSSON (mp) replik	7
Anf. 11 GÖRAN LENNMARKER (m) replik	7
Anf. 12 PETER ERIKSSON (mp) replik	7
Anf. 13 HELENA NILSSON (c).....	7
Anf. 14 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s) re- plik.....	11
Anf. 15 HELENA NILSSON (c) replik.....	12
Anf. 16 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s) re- plik.....	12
Anf. 17 HELENA NILSSON (c) replik.....	12
Anf. 18 BO KÖNBERG (fp).....	12
Anf. 19 BENGT HURTIG (v) replik.....	16
Anf. 20 BO KÖNBERG (fp) replik.....	16
Anf. 21 BENGT HURTIG (v) replik.....	17
Anf. 22 BO KÖNBERG (fp) replik.....	17
Anf. 23 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s) re- plik.....	17
Anf. 24 BO KÖNBERG (fp) replik	17
Anf. 25 GÖRAN LENNMARKER (m) replik	18
Anf. 26 BO KÖNBERG (fp) replik.....	18
Anf. 27 BENGT HURTIG (v).....	19
Anf. 28 BO KÖNBERG (fp) replik.....	23
Anf. 29 PETER ERIKSSON (mp).....	23
Anf. 30 GÖRAN LENNMARKER (m) replik	26
Anf. 31 PETER ERIKSSON (mp) replik	27
Anf. 32 GÖRAN LENNMARKER (m) replik	27
Anf. 33 PETER ERIKSSON (mp) replik	27

Anf. 34	BO KÖNBERG (fp) replik.....	27
Anf. 35	PETER ERIKSSON (mp) replik.....	28
Anf. 36	BO KÖNBERG (fp) replik.....	28
Anf. 37	PETER ERIKSSON (mp) replik.....	28
Anf. 38	Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s) re- plik.....	28
Anf. 39	PETER ERIKSSON (mp) replik.....	29
Anf. 40	HOLGER GUSTAFSSON (kd).....	29
Anf. 41	Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s).....	33
Anf. 42	HOLGER GUSTAFSSON (kd) replik.....	37
Anf. 43	Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s) re- plik.....	37
Anf. 44	HOLGER GUSTAFSSON (kd) replik.....	37
Anf. 45	Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s) re- plik.....	37
Anf. 46	HELENA NILSSON (c) replik.....	37
Anf. 47	Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s) re- plik.....	37
Anf. 48	HELENA NILSSON (c) replik.....	38
Anf. 49	Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s) re- plik.....	38
Anf. 50	GÖRAN LENNMARKER (m) replik.....	38
Anf. 51	Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s) re- plik.....	39
Anf. 52	GÖRAN LENNMARKER (m) replik.....	39
Anf. 53	Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s) re- plik.....	40
Anf. 54	BO KÖNBERG (fp) replik.....	40
Anf. 55	Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s) re- plik.....	40
Anf. 56	BO KÖNBERG (fp) replik.....	41
Anf. 57	HOLGER GUSTAFSSON (kd).....	41
Anf. 58	HELENA NILSSON (c).....	42
Anf. 59	Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s) re- plik.....	42
Anf. 60	HOLGER GUSTAFSSON (kd) replik.....	42
Anf. 61	STEN TOLGFORS (m).....	43
Anf. 62	BIRGITTA HAMBRAEUS (c) replik.....	45
Anf. 63	STEN TOLGFORS (m) replik.....	45
Anf. 64	BIRGITTA HAMBRAEUS (c) replik.....	45
Anf. 65	STEN TOLGFORS (m) replik.....	45
Anf. 66	KENNETH KVIST (v).....	46
Anf. 67	ROY OTTOSSON (mp).....	47
Anf. 68	STEN TOLGFORS (m) replik.....	49
Anf. 69	ROY OTTOSSON (mp) replik.....	49
Anf. 70	STEN TOLGFORS (m) replik.....	49
Anf. 71	ROY OTTOSSON (mp) replik.....	50
Anf. 72	BERIT LÖFSTEDT (s) replik.....	50
Anf. 73	ROY OTTOSSON (mp) replik.....	50

Anf. 74	BERIT LÖFSTEDT (s) replik.....	50
Anf. 75	ROY OTTOSSON (mp) replik.....	51
Anf. 76	BERIT LÖFSTEDT (s).....	51
Anf. 77	STEN TOLGFORS (m) replik	53
Anf. 78	BERIT LÖFSTEDT (s) replik.....	53
Anf. 79	STEN TOLGFORS (m) replik	53
Anf. 80	BERIT LÖFSTEDT (s) replik.....	53
Anf. 81	ROY OTTOSSON (mp) replik.....	54
Anf. 82	BERIT LÖFSTEDT (s) replik.....	54
Anf. 83	ROY OTTOSSON (mp) replik.....	54
Anf. 84	BERIT LÖFSTEDT (s) replik.....	54
Anf. 85	KENNETH KVIST (v) replik	55
Anf. 86	BERIT LÖFSTEDT (s) replik.....	55
Anf. 87	KENNETH KVIST (v) replik	55
Anf. 88	BERIT LÖFSTEDT (s) replik.....	55
Anf. 89	MAGGI MIKAELSSON (v)	55
Anf. 90	BERIT LÖFSTEDT (s) replik.....	57
Anf. 91	MAGGI MIKAELSSON (v) replik	57
Anf. 92	BERIT LÖFSTEDT (s) replik.....	58
Anf. 93	MAGGI MIKAELSSON (v) replik	58
Anf. 94	RONNY OLANDER (s).....	58
Anf. 95	MAGGI MIKAELSSON (v) replik	60
Anf. 96	RONNY OLANDER (s) replik	60
Anf. 97	MAGGI MIKAELSSON (v) replik	60
Anf. 98	RONNY OLANDER (s) replik	61
Anf. 99	PER BILL (m) replik.....	61
Anf. 100	RONNY OLANDER (s) replik	61
Anf. 101	PER BILL (m) replik.....	61
Anf. 102	RONNY OLANDER (s) replik	62
<i>En hållbar samhällsutveckling på längre sikt (forts. från prot 53).....</i>		62
Anf. 103	Utbildningsminister CARL THAM (s)	62
Anf. 104	PER BILL (m) replik.....	63
Anf. 105	Utbildningsminister CARL THAM (s)	64
Anf. 106	PER BILL (m) replik.....	64
Anf. 107	Utbildningsminister CARL THAM (s)	64
Anf. 108	ROY OTTOSSON (mp) replik.....	64
Anf. 109	Utbildningsminister CARL THAM (s)	65
Anf. 110	ROY OTTOSSON (mp) replik.....	65
Anf. 111	Utbildningsminister CARL THAM (s)	65
Anf. 112	MONICA GREEN (s)	65
Anf. 113	PER BILL (m).....	67
Anf. 114	MONICA GREEN (s) replik	68
Anf. 115	PER BILL (m) replik.....	68
Anf. 116	MONICA GREEN (s) replik	68
Anf. 117	PER BILL (m) replik.....	69
Anf. 118	EVA JOHANSSON (s) replik	69
Anf. 119	PER BILL (m) replik.....	69
Anf. 120	EVA JOHANSSON (s) replik	70
Anf. 121	PER BILL (m) replik.....	70

Anf. 122 SIVERT CARLSSON (c).....	70
Anf. 123 Tredje vice talman CHRISTER EIREFELT (fp)	72
Anf. 124 THOMAS JULIN (mp)	74
(forts. 7 §).....	75
Ajournering	75
Återupptagna förhandlingar	75
6 § Frågestund	75
Anf. 125 TALMANNEN	75
<i>Neddragning vid polisen</i>	76
Anf. 126 GUN HELLSVIK (m).....	76
Anf. 127 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	76
Anf. 128 GUN HELLSVIK (m).....	76
Anf. 129 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	76
<i>Svenska finansfamiljer</i>	77
Anf. 130 JOHAN LÖNNROTH (v).....	77
Anf. 131 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	77
Anf. 132 JOHAN LÖNNROTH (v).....	77
Anf. 133 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	77
Anf. 134 EVA ZETTERBERG (v)	78
Anf. 135 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	78
Anf. 136 EVA ZETTERBERG (v)	78
Anf. 137 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	78
<i>Serbien</i>	78
Anf. 138 ANITA PERSSON (s).....	78
Anf. 139 Statsrådet PIERRE SCHORI (s).....	79
<i>Resurser till landstingen</i>	79
Anf. 140 MARGARETA E NORDENVALL (m).....	79
Anf. 141 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	79
Anf. 142 MARGARETA E NORDENVALL (m).....	80
Anf. 143 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	80
Anf. 144 MICHAEL STJERNSTRÖM (kd).....	80
Anf. 145 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	80
Anf. 146 MICHAEL STJERNSTRÖM (kd).....	80
Anf. 147 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	81
<i>Mänskliga rättigheter i Kina</i>	81
Anf. 148 INGBRITT IRHAMMAR (c)	81
Anf. 149 Statsrådet PIERRE SCHORI (s).....	81
Anf. 150 INGBRITT IRHAMMAR (c)	81
Anf. 151 Statsrådet PIERRE SCHORI (s).....	82
<i>Regional ersättning till jordbruket</i>	82
Anf. 152 ULF BJÖRKLUND (kd).....	82
Anf. 153 Jordbruksminister ANNIKA ÅHNBERG (s)	82
Anf. 154 ULF BJÖRKLUND (kd).....	82
<i>Genusforskning</i>	82
Anf. 155 HANS STENBERG (s).....	82
Anf. 156 Utbildningsminister CARL THAM (s).....	83
<i>Socialtjänstlagen</i>	83
Anf. 157 GÖTE JONSSON (m).....	83

Anf. 158 Statsminister GÖRAN PERSSON (s).....	83
Anf. 159 GÖTE JONSSON (m).....	83
Anf. 160 Statsminister GÖRAN PERSSON (s).....	83
<i>Kvaliteten i grundskolan och gymnasieskolan</i>	83
Anf. 161 FANNY RIZELL (kd).....	83
Anf. 162 Utbildningsminister CARL THAM (s).....	84
Anf. 163 FANNY RIZELL (kd).....	84
Anf. 164 Utbildningsminister CARL THAM (s).....	84
<i>Återvändande bosnier med kroatiskt pass</i>	84
Anf. 165 ULLA HOFFMANN (v).....	84
Anf. 166 Statsrådet PIERRE SCHORI (s).....	85
Anf. 167 ULLA HOFFMANN (v).....	85
Anf. 168 Statsrådet PIERRE SCHORI (s).....	85
Anf. 169 ULLA HOFFMANN (v).....	86
<i>"Den gröna miljarden"</i>	86
Anf. 170 MONICA GREEN (s).....	86
Anf. 171 Miljöminister ANNA LINDH (s).....	86
Anf. 172 MONICA GREEN (s).....	86
Anf. 173 Miljöminister ANNA LINDH (s).....	87
<i>Förvärvslagstiftningen</i>	87
Anf. 174 AGNE HANSSON (c).....	87
Anf. 175 Jordbruksminister ANNIKA ÅHNBERG (s).....	87
Anf. 176 AGNE HANSSON (c).....	87
Anf. 177 Jordbruksminister ANNIKA ÅHNBERG (s).....	87
<i>Forskning vid högskolor</i>	88
Anf. 178 MARIANNE JÖNSSON (s).....	88
Anf. 179 Utbildningsminister CARL THAM (s).....	88
<i>Arbetslösheten</i>	88
Anf. 180 HENRIK S JÄRREL (m).....	88
Anf. 181 Statsminister GÖRAN PERSSON (s).....	89
Anf. 182 HENRIK S JÄRREL (m).....	89
Anf. 183 Statsminister GÖRAN PERSSON (s).....	89
<i>Flyktingar från Uganda</i>	90
Anf. 184 INGRID NÄSLUND (kd).....	90
Anf. 185 Statsrådet PIERRE SCHORI (s).....	90
Anf. 186 INGRID NÄSLUND (kd).....	90
Anf. 187 Statsrådet PIERRE SCHORI (s).....	90
<i>Seminarium om våld mot invandrarkvinnor</i>	91
Anf. 188 CARINA HÄGG (s).....	91
Anf. 189 Statsrådet LEIF BLOMBERG (s).....	91
Anf. 190 CARINA HÄGG (s).....	91
Anf. 191 Statsrådet LEIF BLOMBERG (s).....	91
<i>Nya antagningsregler till högskolan</i>	92
Anf. 192 BEATRICE ASK (m).....	92
Anf. 193 Utbildningsminister CARL THAM (s).....	92
Anf. 194 BEATRICE ASK (m).....	92
Anf. 195 Utbildningsminister CARL THAM (s).....	92
<i>Miljöstödet till jordbruket</i>	92

Anf. 196	ESKIL ERLANDSSON (c)	92
Anf. 197	Jordbruksminister ANNIKA ÅHNBERG (s)	92
Anf. 198	ESKIL ERLANDSSON (c)	92
Anf. 199	Jordbruksminister ANNIKA ÅHNBERG (s)	92
Anf. 200	PETER WEIBULL BERNSTRÖM (m)	93
Anf. 201	Jordbruksminister ANNIKA ÅHNBERG (s)	93
<i>Den privata tjänstesektorn</i>		93
Anf. 202	GÖRAN HÄGGLUND (kd)	93
Anf. 203	Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	94
Anf. 204	GÖRAN HÄGGLUND (kd)	94
Anf. 205	Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	94
Anf. 206	GÖRAN HÄGGLUND (kd)	94
Anf. 207	Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	95
7 §	(forts. från 5 §) Allmänpolitisk debatt	95
<i>En hållbar samhällsutveckling på längre sikt</i> (forts. från 5 §)		95
Anf. 208	ULF BJÖRKLUND (kd)	95
Anf. 209	ALF ERIKSSON (s)	97
Anf. 210	BODIL FRANCKE OHLSSON (mp)	98
Anf. 211	BIRGITTA WISTRAND (m)	100
Anf. 212	MICHAEL HAGBERG (s)	101
Anf. 213	OLLE LINDSTRÖM (m)	103
Anf. 214	RIGMOR AHLSTEDT (c)	104
Anf. 215	KERSTIN HEINEMANN (fp)	106
Anf. 216	MARGARETA SANDGREN (s)	108
Anf. 217	AGNETA BRENDT (s)	109
Anf. 218	INGVAR ERIKSSON (m)	111
8 §	Bordläggning	113
9 §	Anmälan om fråga för skriftligt svar	114
10 §	Anmälan om skriftliga svar på frågor	114
11 §	Kammaren åtskildes kl. 16.24.	114

Gotab, Stockholm 1997